

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Štev. 35., leto XVII.
SOBOTA, 5. SEPT. 1959

LIST IZDAJA REPUBLIKANSKI SVET
ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
IVO TAVČAR

LIST IZHAJA V UREDNIŠKI POVE-
ZAVI Z »RADOM« — NASLOV URED-
NIŠTVA IN UPRAVE: LJUBLJANA,
KOPITARJEVA 2, POST. PRED. 284 —
TELEFON UREDNIŠTVA 39-181 do 185,
31-555 in 31-453 — RACUN PRI KOMU-
NALNI BANKI V LJUBLJANI STEVILKA
600-705/1-83 — POSAMEZNA STEVILKA
STANE 20 DIN — NAROČNINA JE:
ČETRTLETNA 250, POLLETNA 500 IN
LETNA 1000 DIN — LIST TISKA CZP
»LJUDSKA PRAVICA« — POSTNINA
PLAČANA V GOTOVINI

List ustanovljen
20. novembra 1942

ALI DOVOLJ OBČUTIMO SADOVE DOBRE LETINE?

POLITIKA KOMUN

odločilno vpliva na raven cen in preskrbljenost trga

Odgovor tovariša Boža Romića, sekretarja Centralnega sveta ZSJ

Letošnji izredni uspehi, ki smo jih že dosegli ali pa jih še pričakujemo v kmetijski proizvodnji, zagotavljajo zelo ugodne pogoje za popolnejšo zadostitev potreb naše notranje potrošnje kmetijskih pridelkov, prav tako pa tudi možnosti za znatno večji izvoz posameznih proizvodov te vrste. Razumljivo je, da v tej zvezi nastane vprašanje, v kolikšnem obsegu vpliva ali bi morala vplivati letošnja dobra letina razen boljše preskrbljenosti trga tudi na nižje cene posameznih kmetijskih proizvodov v primerjavi z lanskim letom in v tej zvezi na višjo življenjsko raven naših delovnih ljudi.

V odgovoru na to vprašanje je treba omeniti predvsem, da imamo v okviru kmetijsko-živilskih proizvodov tri skupine, pri vsaki izmed njih pa različne situacije in činitelje, ki vplivajo na oblikovanje cen na drobno. Cene osnovnih živil, kakršna so kruh, maščobe in sladkor, so stalne, zato kljub dobri letini ni mogoče pričakovati posebnih sprememb. Pri tem je treba upoštevati, da je letošnja dobra letina pšenice in sladkorne pese omogočila, da prenehamo upoštevati pšenico in sladkor, kar bo nedvomno zelo ugodno vplivalo na zmanjšanje primanjkljaja v naši plačilni bilanci s tujino in bo na ta način prek stabilizacije našega gospodarstva posredno zviševalo tudi življenjsko raven naših delovnih ljudi.

V drugo skupino kmetijsko-živilskih proizvodov sodijo meso in mesni izdelki. Kakor je znano, se cene teh proizvodov zaradi slabše ponudbe — ta je posledica zaostajanja živinoreje — v dosedanjem obdobju letošnjega leta niso znižale, marveč so nasprotno (pri govedini) celo nekoliko poskočile. Letošnja dobra letina — med drugim tudi živinske krme — bo vsekakor ugodno vplivala na to, da bodo kmetijski proizvajalci pitali čedalje več živine. Imamo torej realne osnove za intenzivnejše pospeševanje proizvodnje mesa v prihodnjem obdobju. Pri tem bi bilo treba razmisliti, kakšne ukrepe bi morali še sprejeti — predvsem na področju investicijske politike — da bi odstranili deficit posameznih vrst mesa, in sicer predvsem s pospeševanjem živinoreje.

Pri tretji skupini proizvodov — v to sodita sadje in zelenjava — je položaj tak, da spričo obilne letine upravičeno pričakujemo občutnejše znižanje maloprodajnih cen, in sicer tako v svojem stanju, kakor tudi pri sadju, ki ga predela živilska industrija. V tej zvezi nastane vprašanje, ali je konkretni položaj na trgu tak, da obilna letina povzroči v sadju vpliva na znižanje cen in večjo potrošnjo teh proizvodov.

Po dosedanjem gibanju cen povrtine in sadja lahko ugotovimo, da so se cene julija, zlasti pa avgusta občutneje znižale v primerjavi s cenami teh proizvodov v istih lanskim mesecih. Po statističnih podatkih so bile cene sadja in zelenjave julija in avgusta povprečno za 16,4 odstotka nižje kot v istem obdobju lanskega leta, in sicer pri sadju za 15,2 odstotka, pri povrtini pa 17,5. Nedvomno kažejo ti podatki pozitivno težnjo po boljši preskrbi, kar vsekakor vpliva na višjo življenjsko raven delovnih ljudi. Pri tem pa je treba opozoriti, da kažejo omenjeni podatki le povprečno znižanje cen povrtine in zelenjave za vso državo, konkretno pa je znižanje v posameznih krajih različno, občutnejše ali manjše, kot znaša povprečje.

Tudi letos ugotavljamo velike teritorialne razlike v maloprodajnih cenah povrtine in zelenjave. Značilno je, da je bilo znižanje cen najbolj občutno v velikih mestih in da so razlike v cenah teh proizvodov v velikih potrošnih središčih v glavnem majhne, medtem ko prejšnja leta ni bilo tako. V večjem številu manjših mest, zlasti v turističnih krajih, so maloprodajne cene sadja in zelenjave še vedno precej visoke, znatno višje kot v velikih potrošnih središčih. To stanje je glede na razliko v cenah kmetijskih proizvodov, ki izhaja iz še neenotnega kmetijskega trga, predvsem rezultat dejavnosti in nedejavnosti posameznih ljudskih odborov pri reševanju problemov v zvezi z boljšo preskrbo državljanov.

Boljši prevozniki pogoji, večje površine skladišč, organizacija grosističnih tržnic, graditev ledenic, razširitev in boljša organizacija trgovske mreže ter ustrezne investicijske vloge za pospeševanje kmetijstva (predvsem na področju povrtine in sadja) v okolici mest, so nedvomno prvi pogoji za zadostnejšo in popolnejšo preskrbo državljanov, seveda po čim nižjih cenah. Tiste komune, ki so posvetile več pozornosti reševanju prej naštetih problemov, imajo vsekakor ugodnejše možnosti za hitrejšo in učinkovitejšo znižanje cen v sedanjih pogojih spričo obilne letine, kakor tiste komune, ki so pokazale v tem pogledu premalo prizadevnosti.

Kakor sem že rekel, so se julija in avgusta znižale cene sadja in zelenjave predvsem v velikih mestih. Upravičeno pa lahko vprašamo, ali sedanje cene na trgu odražajo realne možnosti, ki so posledica letošnje bogate letine. Mislim, da dosedanja pozitivni rezultati v tem pogledu še niso dosegli meje, do katere bi lahko šli spričo letošnje proizvodnje, in da so realne možnosti za še izrazitejše znižanje cen. Opozoril bi le na nekaj dejstev v zvezi s temi možnostmi.

Predvsem so razlike med odkupnimi, grosističnimi in maloprodajnimi cenami posameznih vrst sadja in zelenjave tolikšne, da je to eden glavnih vzrokov za omejevanje potrošnje in največja ovira za znižanje cen. Znano je, da so v minulih letih maloprodajne cene naraščale hi-

treje kot odkupne, to pa pomeni, da se je razlika med temi cenami večala, namesto da bi se zmanjševala. Vzroke teh pojavov je iskati predvsem v pomanjkljivosti našega prometa, v tistih nepotrebnih dragih posredniških členih, ki prispevajo k prevelikim razlikam med odkupnimi in prodajnimi cenami. Čeprav imamo letos mnogo sadja in zelenjave — to bi normalno moralo zmanjšati razliko med odkupnimi in prodajnimi cenami glede na manj dobre letine — je položaj tak, da je še vedno velika razlika med odkupnimi in prodajnimi cenami. Tako so na primer po podatkih zveze trgovinskih zbornic indeks odkupnih in prodajnih cen posameznih vrst sadja in povrtine v začetku letošnjega avgusta — če vzamemo za lanske cene v istem obdobju index 100 — naslednji: (glej tabelo na 3. strani).

Pri večjem številu proizvodov nam kažejo indeksi, da se odkupne cene nižajo hitreje kot maloprodajne, čeprav je znano, da so pri nas med temi cenami dokajšnje razlike. Zato je omejitve razlik med odkupnimi in maloprodajnimi cenami na najnujnejšo mero po mojem eden izmed pomembnih činiteljev, ki bodo prispevali k čim popolnejši zadovoljitvi potreb potrošnje in omogočili občutnejše znižanje cen naštetih kmetijskih proizvodov. Večja prizadevnost komun, zainteresiranih zbornic, zadrug in združenih zvez bo vsekakor dala zaželene rezultate.

Posebej je treba opozoriti na probleme, ki nastopajo glede zniževanja cen v zvezi s pogodbami, ki so jih ob koncu lanskega leta sklenile proizvodne organizacije na eni ter trgovina in industrija na drugi strani. Znano je, da so si potrošna središča in industrija hotele s temi pogodbami zagotoviti organizirano preskrbo s sadjem in zelenjavo. Te pogodbe so vsekakor pozitiven ukrep za boljšo preskrbo, ker so tako potrošna središča kakor industrija težile za tem, da bi se pogodile o tistih možnostih, ki so jim nujno potrebne za kritje potreb, in na ta način odpravile neskladnost, ki je bila prejšnja leta v posameznih krajih med ponudbo in povpraševanjem. To je vplivalo tudi na raven cen posameznih maloprodajnih cen naraščale hi-

(Nadaljevanje na 3 strani)

Na III. beogradjskem sejmju tehnike je razstavljalo 508 domačih in 597 podjetij iz 25 držav. Sejem je obiskalo skoraj 700.000 ljudi, sklenjenih pa je bilo za okoli 180 milijard dinarjev kupoprodajnih pogodb. (Zapiske o sejmju berite na 7. strani)

Na trhlih nogah

Delavec, ki dela v jeseniški železarni, stanuje pa v samskem domu na Plavžu in se hrani v tamkajšnji menzi, nam je povedal:

»Z našo menzo je velik križ. Če v nedeljo dobro jemo, bomo potem nekaj dni slabo. Praviijo, da ne morejo kuhati boljše hrane, ker morajo »pokriti« nedeljsko izgubo. Sploh pa je hrane premalo. Včasih bi bilo najbolje, če bi po kosilu šli še enkrat na kosilo. In večerje! Denimo, da delam v nočni izmeni in dobim za večerjo dva jajčka in skodelico kompota, v katerem plava pol slive. Kako naj potlej delam?! Tri take večerje bi zamenjal za skledo žgancev.«

Podobno so nam pripovedovali tudi delavci, ki se hranijo v drugih jeseniških menzah. Na Jesenicah je devet menz, ki imajo 1200 abonentov. To so v glavnem menze posameznih podjetij. Iz podatkov, ki so jih upravniki menz poslali občinskemu sindikalnemu svetu, je raz-

vidno, da je v vseh devetih menzah zaposleno 52 uslužbencev, kuharic in strežnic, vendar k temu številu marsikje niso prišteli upravnikov, ponekod pa tudi ne računovodij, ki jih plačujejo podjetja.

Vse menze imajo velike režijske stroške, pa slabo opremo; primanjkuje jim najnujnejših strojev.

Železarna ima tri menze. V kadrovskega domu se hrani 240 abonentov, na Plavžu 150 in na Straži okoli 200. Kosilo stane od 86 do 90 dinarjev, večerja od 50 do 53 dinarjev, zajtrk pa od 18 do 20 dinarjev. Tovarna plača vse osebe menz, pa tudi kurivo in ostale materialne stroške. Razen tega je lani dala za svoje menze še 12 milijonov dinarjev, kajti toliko so imele izgube.

V vseh menzah lahko jedo le v železarni zaposleni delavci. Polpripravljene hrane ali hrane, ki bi jo lahko nosili domov, ne kuhajo. Tudi na Plavžu ne, kjer imajo veliko kuhinjo, pa samo 150 abonentov. (Jedilnico so jim spremenili v kino in sedaj jedo v prvem nadstropju — kuhinja je v pritličju — v majhni veži, kjer je le devet miz).

Železarna bi se rada znebila teh menz in jih ponudila mestu, se pravi stanovanjskim skupnostim. Pa se na Jesenicah ni našel nihče, ki bi bil tako korajžen, da bi jih prevzel.

Občinski sindikalni svet se že precej časa trudi, da bi ustanovili velik in sodobno opremljen obrat družbene prehrane, ki bi z manjšimi razjijskimi stroški pravljal cenejšo, boljso in raznovrstnejšo hrano. Na Jesenicah je veliko ljudi, ki bi se radi hranili v menzi ali pa nosili hrano domov. Prostora, kjer naj bi uredili takšno menzo, so že našli, pa so jih spet izgubili. Tisto hišo bodo namreč v kratkem porušili, ker bodo tamkaj zgradili železniški podvoz. In tako sedaj spet iščejo prostora.

Velika osrednja menza bi res precej prispevala k izboljšanju družbene prehrane na Jesenicah.

V njej bi tudi pripravljali tako imenovani četrti ali topli obrok za delavce železarne, kjer sedaj delijo topli obrok le v martinarni. (Obrat si je sam uredil kuhinjo). Vendar ne bi bilo prav, če bi — v upanju, da bodo kmalu našli prostora in uredili nov obrat družbene prehrane — pozabili na dosedanje menze, kjer bi lahko že takoj marsikaj izboljšali. Lahko bi na primer pregledali, kako gospodarijo v menzah železarne, kjer imajo ob tolikšni pomoči tako veliko izgubo in prehrano, ki delavcem ne zadošča. Lahko bi tudi kupili nekaj gospodinjstskih strojev, da kuharski pomočniki na Straži ne bi bilo treba olupiti vsak dan sto kilogramov krompirja z navadnim nožem. Že z majhnimi investicijami bi precej znižali režijske stroške. Saj vseh teh menz vendar ne bodo zaprli, ko bodo zgradili osrednji obrat družbene prehrane. Morebiti jih bodo nekaj združili in ustanovili večje obrate, ki bodo lahko bolje poslovali. Denarja torej ne bi vrgli stran.

In prav tega, te skrbi in prizadevnosti, je na Jesenicah premalo. Temeljiti pregled poslovanja menz bi gotovo pokazal, da bi se dalo z nekaj dobre volje in denarja veliko spremeniti in izboljšati, znižati število zaposlenih in kuhati raznovrstnejšo in boljso hrano. Zakaj ne bi poneprecej časa trudi, da bi ustanovili velik in sodobno opremljen obrat družbene prehrane, ki bi z manjšimi razjijskimi stroški pravljal cenejšo, boljso in raznovrstnejšo hrano. Na Jesenicah je veliko ljudi, ki bi se radi hranili v menzi ali pa nosili hrano domov. Prostora, kjer naj bi uredili takšno menzo, so že našli, pa so jih spet izgubili. Tisto hišo bodo namreč v kratkem porušili, ker bodo tamkaj zgradili železniški podvoz. In tako sedaj spet iščejo prostora.

Velika osrednja menza bi res precej prispevala k izboljšanju družbene prehrane na Jesenicah.

Plodovi dobrega dela in spodbudnega nagajevanja (Foto: M. Sparovec)

Uspehi bi bili večji, če...

Ko so člani sindikalne podružnice kovinskega podjetja Unitas iz Ljubljane razpravljali na polletni konferenci o izpolnjevanju svojih proizvodnih nalog, so ugotovili, da so polletni proizvodni načrt sicer presegli (po količini za 2,6%, po vrednosti pa za 2,2 odstotka), vendar z doseženimi uspehi ne morejo biti povsem zadovoljni. Le-te namreč niso dosegli z boljšo organizacijo dela in z izboljšanim tehnološkim procesom, temveč izključno z večjo prizadevnostjo kolektiva in še kar uspešnim kooperativnim sodelovanjem z drugimi podjetji.

Z doseženimi uspehi predvsem ni bil zadovoljen izvršni odbor sindikalne podružnice. Ta je namreč v minulem polletju budno spremljal celotno dogajanje v podjetju in povsod videl pomanjkljivosti, ki jih vodstvo podjetja, čeprav je nanje stalno opozarjal, ni vedno zadovoljivo reševalo. Tako je na primer izvršni odbor že v začetku leta predlagal vodstvenim organom podjetja, kako naj določijo območje dela in odgovornosti strokovnega osebja ter pristojnosti med operativnimi organi in organi upravljanja podjetja. To se mu je zdelo potrebno urediti zato, ker se eni in drugi ukvarjajo s problemi, ki ne sodijo v njihovo področje dela. To pa povzroča motnje v proizvodnji.

Ker vodstvo podjetja problemov in pomanjkljivosti ni reševalo oziroma odpravljalo, čeprav negativno vplivajo na nadaljnji razvoj podjetja, jih je izvršni odbor sindikalne podružnice v svojem poročilu na polletni konferenci znova kritično ocenil in prikazal kolektivno v želji, da se začne odстранjevati. To ni bilo vseh nekaterim vodilnim uslužbencem. V razpravi so skoraj vse ugotovitve sindikalne organizacije zavračali kot neutemeljene, poročilo samo pa proglasili za neresno in tendenciozno.

Izvršni odbor sindikalne podružnice je v svojem poročilu še opozoril kolektiv na nadpovprečni izizeček v nekaterih oddelkih, na primer v kovinski livarni in obdelovalnici. Če upoštevamo, da je podjetje v prvem polletju pro-

izvedlo za 120.600.000 dinarjev izdelkov, zaradi izmeta pa bilo prikrajšano za 1.500.000 dinarjev, je njegova skrb povsem upravičena. Toda nekateri uslužbenci tehničnega oddelka so menili, da je ta očitek preoster, češ da je izizeček, čeprav je letos nekoliko večji, še vedno v mejah priznanih mednarodnih meril. Trdili so, da je temu kriva slabša kakovost surovin in koks, pomanjkanje kvalificiranih delavcev in izrabljenost strojev. Po njihovem mnenju bo podjetje občutneje zmanjšalo izizeček in izboljšalo kakovost svojih izdelkov šele tedaj, ko bodo dobili ustrezni laboratorij, v katerem bodo pripravljali vzorci zlitin z ustreznimi kvaliteta. Zdaj je namreč tudi to delo prepuščeno topilem samim, zaradi česar je povsem razumljivo, da ne pripravljajo vedno surovin z ustreznimi kvaliteta.

To nedvomno drži. Toda izvršni odbor sindikalne podružnice vidi vzroke za nadpovprečni izizeček tudi v pomanjkljivi kontrolni službi. Ker ima podjetje samo enega kontrolorja, ugotavljajo neuporabnost izdelkov šele v nadaljnjih fazah obdelave ali pa ko je proizvod že izgotovljen. To seveda zvišuje poslovne stroške podjetja in znižuje njegov čist dohodek, pri kupcih pa ustvarja vtis nesolidnosti podjetja. Nadpovprečni izizeček povzroča malomarnost tehničnega oddelka. Po njegovi krivdi je na primer podjetje izdelalo 200 komadov gasilskih sesalnih spojk še po starih načrtih, čeprav je Tajništvo za notranje zadeve že leta 1957 obvestilo upravo podjetja, da jih morajo izdelovati po novih normah. Ker podjetje teh spojk ni smelo prodati, je utrpelo 800.000 dinarjev škode.

Da je nadpovprečni izizeček v tem podjetju zelo resen problem, nam dokazuje tudi to, da je o tem razpravljalo na zahtevo sindikalne in partijske organizacije tudi upravni odbor in delavski svet podjetja. Delavski svet je sestavil posebno komisijo, ki naj prouči vse te in še druge vzroke za prekomerni izizeček ter ugotovi krivice.

Kot smo že omenili, kontrolne službe v podjetju pravzaprav ni. Toda vodilni uslužbenci se kar ne morejo ogreti za predlog sindikalne organizacije, naj bi jo organizirali. Vztrajajo, naj opravljajo ta posel v posameznih oddelkih moštiri oziroma oddelkovodje sami, češ da si tako majhno podjetje tega ne more privoščiti, ker bi ta »neproduktivna« služba preveč obremenila plačni sklad podjetja. Sindikalna organizacija pa meni, naj moštiri in oddelkovodje raje poskrbijo za takšen tehnološki proces v svojih oddelkih, kot ga serijska proizvodnja zahteva, ne pa da se ukvarjajo z vsem mogočim. Kontrolna služba bi nadzorovala rezultate njihovega dela, kar bi vsekakor mnogo prispevalo k povečanju proizvodnje in s tem k večjemu dohodku podjetja.

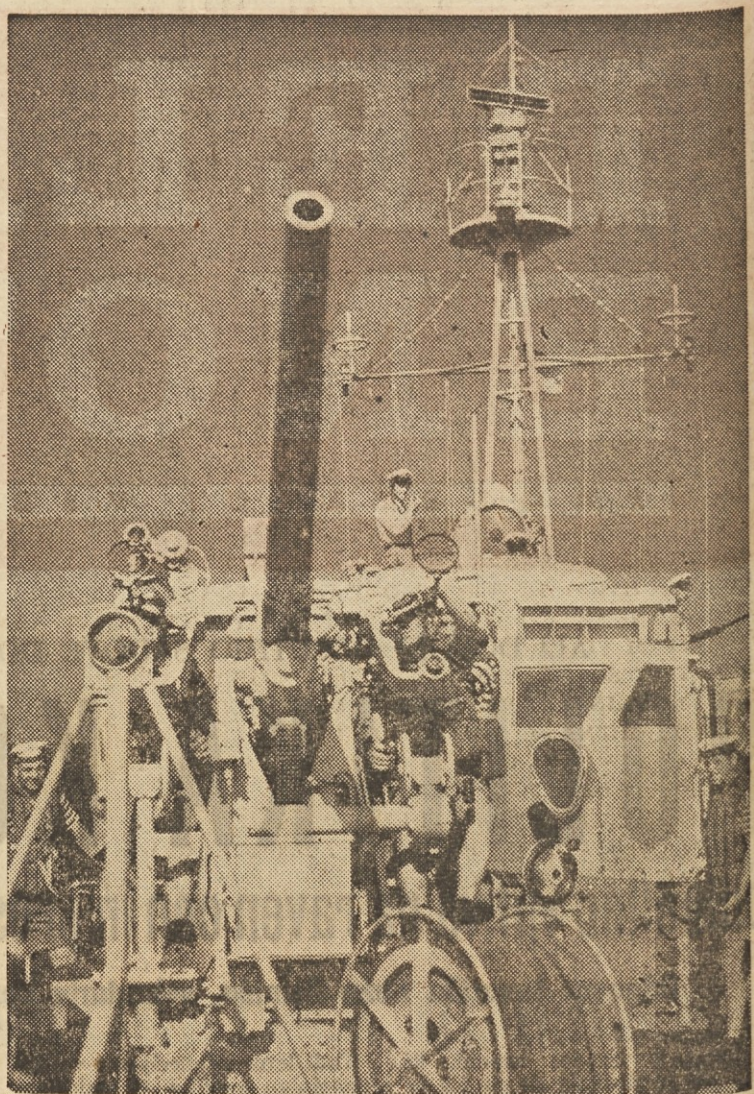
Sindikalna organizacija je tudi kritično ocenila normiranje in sploh sistem nagrajevanja. V Unitasu skoraj nimajo realnih norm. Na nekaterih delovnih mestih so le-te previsoke. Da bi jih delavci dosegli, ne ravna s stroji tako, kot bi bilo treba. (Stroje obremenjujejo z nepravilnim predajnim premikom, kar povzroča lomljenje orodja in pospešuje izrabo stikal, elektromotorja ter stroja samega.) Tako uničujejo že tako izrabljene stroje. Iztrošenost le-teh se je na primer samo v preteklem polletju povečala za 6%. Na nekaterih delovnih mestih pa so norme tako nizke, da jih nekateri delavci lahko presežejo tudi za 100%. To se sicer dogaja bolj poredkoma, kajti takšnim »nepredvidnežem« je naslednji mesec ustrezno povijajo normo. Večkrat se tudi zgodi, da delavci, ki pri posameznih serijskih izdelkih, bolj presegajo normo, kot se zdi moštiru, tehnologu ali obratovodcu primerno, eden izmed njih samovoljno zniža zaslužek pri izdelavi posameznega izdelka. To je seveda kršitev pravilnika o normah in ker ga delavci dobro poznajo, pride med njimi do pogostih trenj. Razumljivo je, da takšni pojavi neugodno vplivajo na storilnost delavcev in porajajo mezaupanje delavcev do nagrajevanja po učinku. Marsikdo zaradi tega raje dela bolj počasi, gleda le na to, da doseže normo. V tem podjetju ne velja načelo — več dela, večji zaslužek, temveč več dela, višja norma!

Vzroki za vse te pomanjkljivosti so prav gotovo v neurejenosti normirke službe v podjetju. Normirke namreč niso v oddelkih, kjer določajo norme za posamezna delovna mesta in vrednost dela za posamezne vrste izdelkov, polno zaposleni. Zaradi tega je povsem razumljivo, da ne morejo dobro opravljati tega dela. K vzrokom za vse te pomanjkljivosti je treba prišteti tudi težnjo po starem načinu nagrajevanja. V podjetju obstajajo namreč močne težnje, da zaslužek, ki so določeni po kvalifikaciji zaposlenih ne bi prekoračevali s preseganjem norm. To povzroča padec v produktivnosti

oziroma neko stalno povprečje, kar seveda zelo resno zavira nadaljnji razvoj podjetja.

Za nekatere izmed teh pomanjkljivosti je nedvomno kriva tudi sindikalna organizacija, ki ni dovolj aktivno sodelovala pri sestavljanju novega tarifnega in premijskega pravilnika ter pravilnika o normah. V posameznih komisijah, kjer so te pravilnike izdelovali, so sicer bili tudi posamezni člani izvršnega odbora sindikalne podružnice, vendar izvršni odbor ni o tem dovolj razpravljal in zavzemal svojih stališč. Zaradi tega so se v novi sistem nagrajevanja vtihotapili stari elementi nagrajevanja. Tarifni pravilnik vsebuje take tarifne postavke, ki za nenormalno pa tudi normirano delo ne pomenijo spodbude za neposrednega proizvajalca. Sindikalna organizacija se tudi po sprejemu novega tarifnega pravilnika ni dovolj odločno borila proti kršenju posameznih določil tarifnega pravilnika in za uveljavljanje splošno znanih načel stimulativnega nagrajevanja.

Zaradi vseh teh in še ostalih napak in pomanjkljivosti, ki jih v tem sestavku nismo omenili, ki pa zelo škodljivo vplivajo na medsebojne odnose med člani kolektiva, delo in razvoj podjetja, se je izvršni odbor sindikalne podružnice odločil, da se bo sedaj bolj odločno spoprijel z vsemi temi problemi. Sindikalna organizacija bo še vztrajneje zahtevala, da odgovorni organi podjetja temeljito analizirajo ekonomsko in finančno stanje podjetja in vsakega oddelka posebej ter na osnovi tega postavijo za vsako delovno mesto in za izdelavo posameznih vrst izdelkov realne norme, normirajo čimveč del in uvedejo tak sistem nagrajevanja, ki bo izpodbujal vsakega posameznika k večji produktivnosti. Edo Razdrih

Tudi na morju, ne samo na trdnih tleh, so hoteli postati strah in trepet sovražnikov vojakov. S puškami v rokah so stali na grenbenih Velebita in strmeli tja na sinji Jadran, kjer so tedaj plule same ladje zavojevalskih tujecev. Toda v dneh po desetem septembra 1942, ko je maršal Tito podpisal ukaz o ustanovitvi prvega partizanskega pomorskega odreda, so se v lesenih čolnih in skromno oboroženi, toda s silnim pogumom v sebi, tudi naši ljudje vse bolj številčno spuščali na morje. Tak je bil začetek jugoslovanske vojne mornarice. Razrasla se je kakor mladika, ki na njej vse pogostejše brstijo novi poganki; nje zgodovina pa je polna smelih dejanj in junaških podvigov. Ta naš čuvar neodvisnosti in svobode letos proslavlja sedemnajsto obletnico ustanovitve

Na dnevnem redu:

Kolektivne in delovne pogodbe

S sprejetjem novega zakona o delovnih razmerjih, ki je bil uveljavljen 1. januarja 1958, je prenehala veljati uredba o ustanavljanju in prenehanju delovnih razmerij, obenem pa tudi pravilnik o vsebini in načinu sklepanja delovnih pogodb. Ker omenjeni zakon bistveno drugače ureja pravice in dolžnosti zaposlenih delavcev in uslužbencev kot je bilo to urejeno z dotedanjimi predpisi, je treba že sklenjene pogodbe vskladiti z določili novega zakona oziroma skleniti nove.

Za sklepanje kolektivnih in delovnih pogodb so zainteresirani tudi sindikati. Republiški odbor sindikata obrtnih in komunalnih delavcev Slovenije je že pred dvema mesecema opozoril, da je treba kolektivne in delovne pogodbe čimprej sklepiti zato, ker je to združeno z akcijo za vključevanje v sindikalno organizacijo tudi tistih delavcev in uslužbencev v zasebni obrti, ki so še vedno izven organizacije (teh pa je precej), ki morajo občinski in okrajni sindikali sveti posvetiti vso pozornost. Njihova naloga ni le v tem, da pri sklepanju kolektivnih in delovnih pogodb zastopajo interese delavcev, temveč tudi v tem, da budno spremljajo, kako se določbe teh pogodb izvajajo. Poleg tega se morajo tudi boriti proti vsem poskusom izigravanja sklenjenih pogodb.

Nove kolektivne pogodbe bodo sklepale (pravzaprav jih v nekaterih okrajih, kot na primer v celjskem, mariborskem in murškoboskem že sklepajo in bodo svoje delo v glavnem končale že ta mesec) okrajne obrtne zbornice. Pri pogajanjih za določitev minimalnih osebnih dohodkov s predstavniki zasebnih obrtnikov posameznih strok bodo sodelovali tudi predstavniki okrajnih sindikalnih svetov, ki bodo sklepali pogodbe v imenu delavcev. Nove kolektivne pogodbe bodo le okvirne in bodo veljale za celotno dejavnost določene obrtne stroke v posameznih okrajih. Te pogodbe vsebujejo najnižje tarifne postavke za posamezno strokovno glede na kategorijo strokovnosti, delovno mesto ali skupino del, ki jih opravlja delavec ali uslužbenec. Pri tem bodo predstavniki sindikata pazili na to, da bodo določili vsaj tolikšne tarifne postavke, kot so določeni najnižji prejemki in isti stroki in za isto strokovnost v socialističnem sektorju. Če ni podobnih socialističnih obrtnih podjetij v okraju, pa bodo upoštevali odlok o minimalnih osebnih dohodkih delavcev, ki so zaposleni v gospodarskih organizacijah.

Razen minimalnih osebnih dohodkov delavcev in uslužbencev, bodo v kolektivnih pogodbah navedena tudi osnovna zakonska določila o nastanku in prenehanju delovnega razmerja, o delovnem času, zaščiti pri delu itd., torej stvari, ki neposredno zadevajo delavce. To je posebno važno zato, ker mnogi delavci ne poznajo novega zakona o delovnih razmerjih, torej tudi ne svojih pravic in dolžnosti.

Ker sama kolektivna pogodba ne ureja razmerij med konkretnimi obrtniki in delavci, ki so pri njem zaposleni, velja letos sklenjati tudi delovne pogodbe, ki jih predvideva tudi novi zakon. V njih so za vsakega posameznega delavca določeni mesečni osebni dohodki, ki pa morajo biti seveda vsaj tolikšni, kot jih predvideva minimalna tarfna postavka v kolektivni pogodbi. V delovni pogodbi tudi ne sme biti dogovorjenih manj pravic in dolžnosti, kot jih predvideva kolektivna pogodba in zakon o delovnih razmerjih, prav tako se ne sme dogovoriti za slabše pogoje dela.

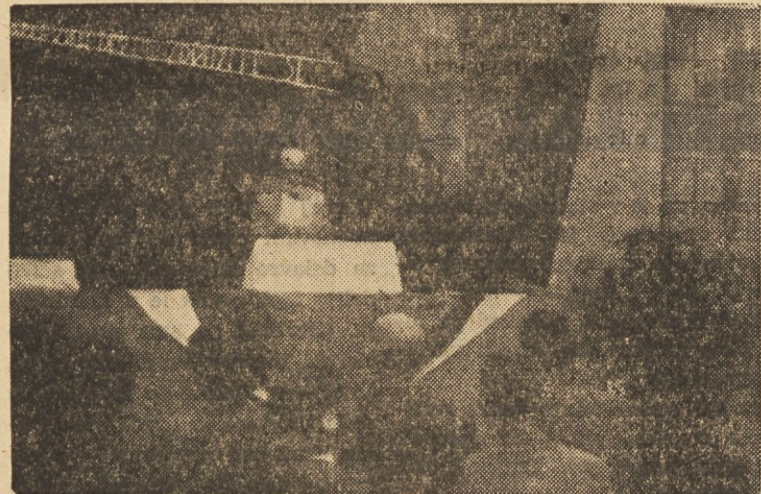
Načrt za sklepanje delovnih pogodb nad vsemi obrtniki in njihovimi delavci na območju posameznih občin bodo izdelale posebne komisije, ki jih bodo sestavljali predstavniki sindikata obrtnih in komunalnih delavcev

pri občinskih sindikalnih svetih v soglasju z občinskimi pododbori okrajnih obrtnih zbornic. Zato, da bi se zasebni delodajalci in njihovi delavci čimbolje seznanili s pravicami in dolžnostmi, ki izvirajo iz kolektivnih pogodb, bodo te komisije organizirale dejavno službo za sklepanje delovnih pogodb. K podpisu delovnih pogodb povabi komisija zasebne obrtne in pri njih zaposlene delavce. E. R.

7 dni
v sindikatih

Predsedstvo republiškega odbora sindikata prometa in zvez, je imelo pred kratkim sejo, na kateri so člani predsedstva poročali o razpoloženju v kolektivih po uveljavljanju novih tarifnih pravilnikov. Iz njihovih poročil je razvidno, da je v tem sindikatu precej problemov, katerim bo moral republiški odbor posvetiti vso pozornost. Tako so na primer delavci nekaterih organizacijskih enot v cestnovozdrževalni službi neenako nagajeni. Vzroki za to so v tem, da so nekatere organizacijske enote plačane kot ustanove, druge pa kot podjetja. Neenakost pri nagrajevanju nastopi tudi zato, ker še ni izšel zakon o cestah, ki bi urejal organizacijska in ostala vprašanja s tega področja. Da bi se to vprašanje premaknilo z mrtve točke, so sklenili, naj republiški odbor začne s pristojnimi republiškimi organi in Upravo za ceste o tem razpravljati.

Tajništvo okrajnega sindikalnega sveta Ljubljana je imelo 24. in 31. avgusta seji, na katerih so obravnavali analizo o delovnih razmerjih v gospodarskih organizacijah, anketo o stanovanjih delavcev v dvajsetih gospodarskih organizacijah, šestih ustanovah in štirih društvi upokoencev, analizo tarifnih pravilnikov glede na nov način nagrajevanja in njegov vpliv na produktivnost v preteklem polletju. Govorili so tudi o izkoriščanju 30% sredstev, ki ostajajo gospodarskim organizacijam na osnovi zadnjih predpisov za strokovno izobraževanje delavcev, o preskrbi industrijskih središč s kmetijskimi pridelki in mesom ter o ureditvi letniških točk v okolici Ljubljane.

Minulo soboto so v tovarni Dekorativnih tkanin v Ljubljani proslavili 40-letnico ZKJ in 23-letnico velike tekstilne stavke

OB KONFERENCI V TOVARNI VOLNENIH IN VIGOGNE IZDELKOV V MARIBORU

Ekonomska merila v nagrajevanju

Na polletni konferenci sindikalne podružnice Tovarne volnenih in vigogne izdelkov v Mariboru so temeljito pregledali opravljeno delo v prvem polletju. Iz enournega poročila in razprave je bilo razvidno, da je bilo delo sindikatov vsestransko. Še posebno pomembno vlogo pa so imeli vodilni člani sindikalne podružnice pri uveljavljanju novega načina nagrajevanja.

Značilnost njihovega sistema nagrajevanja je v tem, da želijo z nagrajevanjem po učinku in delitvijo presežka osebnih dohodkov neposredno in posredno spodbuditi vsakega posameznika k čimuspješnejši proizvodnji.

Večina tarifnih postavk je določenih v razponu. Da so določili tarifno postavko v tem razponu za vsakega posameznika, so postavili določene pogoje. Če delavec ali delavka na svojem delovnem mestu preseže normo ali akord, se ustrezno poviša tudi tarfna postavka. Ta gibljiv del spodbuja delavce in delavke, da presegajo postavljene norme in akorde in si povečujejo osebni dohodek. Tako so v juniju presegli v predilnici norme povprečno za 4,4%, v tkalnici 1,8% ali povprečno v podjetju za 2,8%.

Osebnih dohodkov delijo še na osnovnih ekonomskih in drugih pokazateljih, kot na primer znižanje lastne cene, višje storilnosti, boljše kvalitete izdelkov, zmanjšanje števila nezgod in zastojnih ur itd. ter osebne ocene. Razmisliti pa bi bilo treba, ali

je priporočljivo, da se med objektivne ekonomske kriterije, kot so znižane lastne cene itd., postavlja tudi osebna ocena posameznika. S to oceno, ki je lahko odvisna od boljšega ali slabšega odnosa med pod- in nadrejenimi, obstaja možnost neupravičenega zniževanja ali zviševanja osebnih dohodkov. Prav gotovo bi bilo bolje, če bi delitev osebnega dohodka temeljila izključno na ekonomskih pokazateljih. S tem bi bila podana tudi možnost, da kot naslednje stopnjo v sistemu nagrajevanja uvedejo delitev vseh osebnih dohodkov po doseženih ekonomskih rezultatih.

Omeniti moramo, da so delovni pogoji v podjetju zelo slabi, saj je velik del tovarne v nekdanjih konjušnicah. Podjetje postopoma rekonstruira in si prizadeva, da bi zaradi tega proizvodnja ne padla, ampak celo povečala.

Proizvodni plan za prvo polletje so presegli za 17% predvsem zaradi uvedbe tretje izmene. V podjetju, kot pravijo, nimajo neizkoriščenih notranjih rezerv, s katerimi bi lahko v skokih povečevali proizvodnjo. Zato iščejo in izkoriščajo vsako najmanjšo možnost. V prvem polletju so znižali lastno ceno proizvodnje za 42.860.000 dinarjev. Čisti dohodek so razdelili na sklad osebnih dohodkov in ostale sklade v razmerju 80:20.

Se en pokazatelj kaže na uspešnost poslovanja. V predilnici so porabili za 2,5 odstotka več ur

kot lani, proizvodni plan pa so dosegli s 108%, v tkalnici so porabili za 4,3% več opravljenih ur in presegli količinski plan za 5,6%.

V prihodnje kot tudi do sedaj nameravajo posvetiti največ skrbi čim hitrejši obnovitvi podjetja in še izpopolniti sistem nagrajevanja.

S SEJE OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA KRANJ

Zakaj je Kranj včasih brez mesa

V ponedeljek, dne 31. avgusta, je bila v Sindikalnem domu v Kranju seja predsedstva Občinskega sindikalnega sveta Kranj. Razpravljali so o preskrbi z mesom v Kranju. V zadnjem času je bilo med potrošniki v Kranju in okolici precej razburjanja in negotovanja, ker niso dobili mesa in so morali ponj celo v Skofjo Loko. Zgodilo se je celo to, da ga je minulo soboto zmanjkalo že ob 8. uri zjutraj, čeprav je bilo po ugotovitvi inšpekcije ObLO Kranj v hlevu klavnice 20 glav živine. Razpravljali so o cenah mesa, ki so bile višje, kot jih je določil Občinski ljudski odbor. Mesto Kranj oskrbuje z mesom Mestna klavnica.

Mestna klavnica v Kranju je mimo vseh dogovorov s pristojnim organom izenačila cene vseh kategorij govejega mesa na 300 dinarjev za kilogram. To je storila verjetno zato, da bi krila

izgubo, ki nastaja, ker plačuje goveda po različnih cenah, in počela sklade podjetja. Samo v mesecu juliju je prodala izven Kranja 14.000 kg mesa, in to v Kranjski gori, na Bledu, v Bohinju, Idriji in Crikvenici. Tu je prodajala meso po znatno višjih cenah, 300 do 400 dinarjev za kilogram, medtem ko ga v Kranju sploh ni bilo.

Predsedstvo Občinskega sindikalnega sveta je ostro grajalo takšno poslovanje in izkoriščanje trenutnega stanja na trgu z mesom za povečanje skladov Mestne klavnice, ki naj bi opravila rekonstrukcijo svojih delavnic. Prav tako je predsedstvo obsodilo pojav, ki se je zgodil minulo soboto. Cene morajo ostati iste, kot jih je določil ObLO. Podprlo pa je tudi mnenje potrošniškega sveta Mestne klavnice, da cena podražitev samo škodovala posumu ne smejo zvišati. M. Z.

SEM IN TJA PO VINSKEM SEJMU NI VSAK DAN NEDELJA

JUGOSLAVIJA SLOVI KOT VINORODNA DEŽELA. NAŠA VINA POTUJEJO V VEČJIH ALI MANJŠIH KOLICINAH V 42 DRŽAV. MED IZVOZNIKI SMO ZASEDLI PETO MESTO, ODKAR INTENZIVNO OBNAVLJAMO VI-NOGRADNIŠKE NASADE IN GRADIMO MODERNE PRO-IZVODNE KLETI, OPREMLJENE Z VSEM, KAR JE PO-TREBNO ZA SODOBNO PREDELAVO GROZDJIA IN VINI-FIKACIJO.

NA V. MEDNARODNEM VINSKEM SEJMU V LJUB-LJANI SE JE NAŠA DRŽAVA ZOPET UVELJAVILA. IN-TRADICIONALNA DEGUSTACIJSKA KOMISIJA, KI JE SKUPNO OCENILA 542 VIN IN DRUGIH ALKOHOLNIH PIJAČ, JE OD 146 ZLATIH KOLAJN PODELILA JUGO-SLOVANSKIM VINOM 76 (SLOVENSKIM 48). NAŠI RAZ-STAVLJAVCI SO PREJELI TUDI NAD POLOVICO SRE-BRNIH KOLAJN IN VSE BRONASTE RAZEN DVEH. NAJVIŠJE PRIZNANJE ZA KAKOVOST — NASLOV »SAMPION 1959« — PA JE KOMISIJA PRIZNALA DEVE-TIM NAŠIM VINOM.

V EMBALIRANJU PA DALEČ ZAOSTAJAMO ZA TUJ-CI, OD RAZDELJENIH 28 AMFOR SMO JIH DOBILI SAMO 9 IN OD 40 DIPLOM SAMO 6.

NA SEJMU SO RAZSTAVLJALE VSE GLAVNE EV-ROPSKE IN IZVENEVROPSKE VINORODNE DEŽELE. NAJBOLJŠE SO BILA OCENJENA AVSTRALSKA VINA (2 ZLATIH KOLAJN), POTEM NEMŠKA (7) IN ITALI-JANSKA (6).

Jugoslovanski Miklavžji Breg- nioni, ljubitelji dobre kapljice, te grede ustaviš v Mehiki, Spani- ni, potujejo. Iz Romunije v Av- stralijo, iz Makedonije v Sloveni- jo. Peš, s svojimi voznimi in se mimo- grede ustaviš v Mehiki, Spani- ji in Alžiriji? Ali pa iz Kavadar- cev v Makedoniji čez Fruško goro in Vis v naše Haloze? In če bi mu

politične odnose zvrstili v spodnji dvorani ljubljanskega Gospodar- skega razstavišča.

»Pokusi avstralski rizling, ime- nitna pijača!«
»Kasneje. Šampanjca še nisem pokusil.«

»Čez romunski muškata ga ni.«
»Naš je boljši.«

Za 100 dinarjev pet pokušenj. Med potjo po Jugoslaviji in po vsem svetu. Ob pulnih, seveda. Ni vsak dan nedelja!

In nihče se ne sprašuje, ali je vino krščeno ali prekrščeno. Med- narodni vinski sejem ni naša go- stilna ali hotel. V buteljkah je sa- mo najboljše, kar so rodile vinske trte. Tudi domače!

Scilic in Karibid je torej veliko. Toda do hujših nesreč ne pride. Potniki prispejo domov vsaj za spoznanje boljše volje, kot so odšli na pot. Toda z enim nerešenim vprašanjem:

KJE TOČIJO TAKŠNA VINA?

Malokje. Zlasti odprta. Naši go- stinci raje odkupujejo slabša vi- na, ker so pač cenejša. Prodajajo

pa so jih vinski trgovci razvabili. Odkupovali so namreč vse, samo da je bilo vino. Posledica tega je, da skoraj ne dobiš več pravega cvička, čeprav sega njegovo pod- ročje od Novega mesta pa tja do Save. Če bi zadrage, ki ga odku- pujejo, imele dobre vinske izve- dence, bi se kmetje spet oprijeli predvojnih navad. Ker jih nima- jo, pa s hibrido pomešani cviček potuje in se toči vse dotle, dokler ga ne pokusi vinski inšpektor. Kaznovani seveda niso kmetje, niti zadruga, ki ga je odkupila, ampak tisti, ki ga toči.

Nevednost se maščuje tudi v vinski trgovini.

Slabe izkušnje pri prodaji cvič- ka in velika ponudba drugih ka- kovostnih vin pa utegnejo dolenj- ske vinogradnike spraviti v hude škripce, če ne bodo izločili samo- rodnih.

Vinogradniške nasade naglo obnavljamo. Po perspektivnem načrtu za kmetijstvo se bo letno obnovilo samo v Sloveniji najmanj 1000 ha vinogradov. Hkrati izpo- polnjujemo tudi proizvodnjo vi- na in kletarstvo.

V vinogradništvu pa napredu- jejo tudi druge republike. Makedonija bo letos proizvedla 1000 va- gonov grozdja, 1962. leta pa že 1500 vagonov. Tikveš, vinogradniško podjetje iz Kavadarcev v južni Makedoniji, bo letos izvozil v Nemčijo in Avstrijo 200 vagonov namiznega grozdja, medtem ko ga je lani samo 50 vagonov. Krato- šije, vina, ki si je letos pribori- lo najčastnejši naslov »Sampion 1959«, bo to podjetje čez dve leti proizvedlo že 50 vagonov, četudi ga ima letos samo en vagon. ...

INŽENIR MIŠKO JUDEŽ, DIREKTOR »TIKVEŠA«, PRAVI:

»V Slovenijo bi lahko redno pošiljali cele vagone namiznega grozdja po 60 do 70 dinarjev (tco Ljubljana), če ne bi bilo zaprek pri prevozu. Z vlakom potuje grozdje pet do šest dni in ga zato med potjo precej segne ali pa se vsaj zmečka. Po mojem bi pre- voz lahko brez posebnih izdatkov pospešili. Brzovozno bi prišlo ma- kedonsko grozdje že v enem dnevu v Ljubljano. Če bi pospešili pre- voz v navadnih vagonih, bi se la- hko izognili nakupu dragih hladil- nikov.

Kolikor vem, v Sloveniji tudi nimate pravega vinskega kisa, ker vaše kisarne baje nimajo vseh ustreznih naprav. Trgovci pa prodajajo mešani kis za vinskega in ga temu primerno tudi zaraču- najo. Naše podjetje bi vas lahko redno zalagalo z vinskim kisom po največ 80 dinarjev.«

ANAHRONIZEM MED PROIZVODNIMI CENAMI

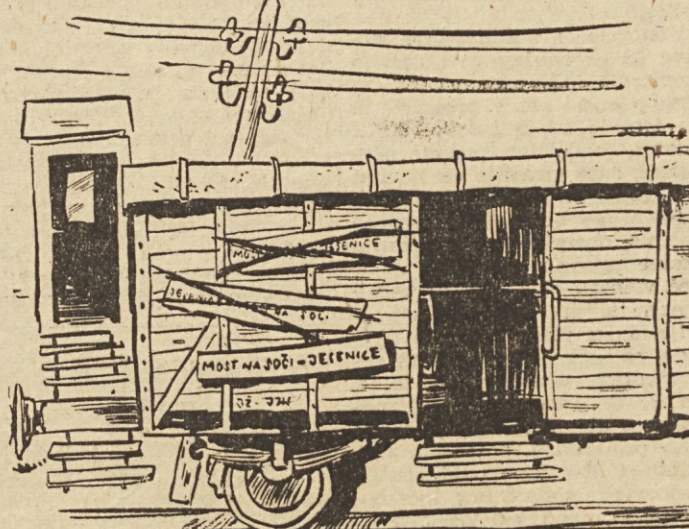
Inženir Lojze Hrček, naš zna- ni vinogradniški in sadjarski stro-

Gorje pametnemu

Ljudje se sporečejo in poč- nejo neumnosti. Jeza je nam- reč huda reč. Pravi jo, da ško- duje lepoti in zdravju. Pa ško- duje tudi pameti in celo maslu.

Zgodilo se je tole:
Jeseniško trgovsko podjetje »Kovinar« je nekje na Tolmin- skem kupilo nekaj kilogramov

maslo potovalo po »neredni ti«. Na Jesenicah je namreč su- rovega masla hudičjevo malo in dobrodošel je vsak kilogram tega dragocenega izdelka.
»Kovinar« pa tistih 2100 di- narjev ni hotel plačati. Ne ve- skem kupilo nekaj kilogramov

surovega masla. Pripeljalo ga je na Most na Soči, kjer so ga naložili v vagon, v katerem je imelo svoje blago jeseniško tr- govsko podjetje »Planika«.

In tako je maslo prispelo v skladišče »Planike«.

»Kovinar« je seveda takoj zahteval, naj mu »Planika« iz- roči njegovo maslo. »Planika« pa je izjavila, da mu ne mo- re izročiti, dokler »Kovinar« ne bo plačal 2100 dinarjev za prevoz.

Govorili so tudi nekaj o »redni poti« in trdili, da je

važnejše je tisto, kar se je iz tega izcimilo.

Može so se sporekli. To še ni najhuje.

In ker niso našli druge re- šitve, so maslo poslali nazaj na Most na Soči.

Odondod pa so ga potlej kot posebno pošiljko podjetje »Kovinar« poslali nazaj na Je- senice.

Tako je bil volk sit in koza je bila cela. Maslo je potovalo po »redni poti«, spor je bil re- šen in trgovci so se pomirili, da o potrošniku sploh ne go- vorimo.

J. V.

kovnjak, je na mednarodnem vin- skem sejmu izjavil:

»Pri današnjih zalogah kako- vostnih vin je sramota, da tako drago plačujemo slaba vina.«

Najbrž mu damo kar vsi po vrsti prav. Anahronizem med pro- izvodnjo in cenami je nerazumljiv in neopravičljiv. Kakor da je za- kon ponudbe in povpraševanja pri vinu brez moči. Res da prometni davek ni majhen, prav tako ne režijski stroški gostincev, kljub temu pa bi bilo lahko vino ce- nejše.

Podjetje »Delikatesa« v Ljub- ljani odkupuje večino vstekljeni- čenih vin od Vinarske zadruge Maribor in plača za steklenico ze- lenega silvanca, dostavljenega v Ljubljano, 170 dinarjev, prodaja pa ga po 275 dinarjev. Za buteljko traminca plača 180 dinarjev, pro- daja pa ga prav tako po 275 di- narjev.

S čim lahko opraviči tako vi- soko prodajno ceno?

Dalje:

Ali ni malce čudno, da se na primer veliko štajerskih vin vste- kleniči v Ljubljani, da potem po- tujejo v Celje ali čez Maribor v Avstrijo in Nemčijo, čeprav bi Vi- narska zadruga Maribor, ki prav tako distribuira vina, v svojih novih kletah lahko donegovala 500 vagonov sortnih vin? Sicer pa

imajo velike proizvodne kleti, zgrajene po najsodobnejših nače- lih, tudi v Kapeli, Ormožu, Ljuto- meru. V kletah zadrugskega podjet- ja Slovenske gorice in vinarske zadruge v Ptujju je tudi za 250 va- gonov vin prostora ...

Posredovalci med proizvajalci in gostinci višajo ceno. Lahko pa tudi poslabšajo kakovost!

KAJ PA GROZDNI SOKOVI?

Razstavljalci se zelo radi pogo- varjajo o vinu, če pa omeniš pro- izvodnjo grozdnega soka, se začno izgovarjati:

»Nimamo nič zoper grozdne so- kove, toda proizvodnja ni ekono- mična. Preveč stane, saj veste: pasterizacija, sterilizacija, amba- laža in polnjenje. Grozdnega so- ka ni mogoče ceneje prodajati kot vino. Toda kdo ga bo kupoval?«

Docent agronomске fakultete v Ljubljani, ing. Miran Veselič, naš najboljši vinogradniški in vinar- ski strokovnjak, pa pravi:

»Po zastarelih postopkih je proizvodnja grozdnega soka res draga. Z moderno proizvodnjo pa dobimo poceni grozdni sok. To bo kmalu dokazali. Goriška Br- da bodo čez nekaj let proizvajala do 100 vagonov grozdnega soka, Ormož in Ljutomer pa do 30 va- gonov. Nove proizvodne kleti bo- do sok tudi razpečevale in proda- jale. Zaradi specialnega proizvo- dnega postopka ga ne bo treba več embalariti v originalne stekleni- ce, ki samo višajo prodajno ceno, ampak ga bodo kupci dobili od- prtega v poljubnih količinah.

Naprodaj bodo sladki in bolj kisli sokovi, ki ne bodo vsebovali več kot 15% sladkorja. Zlasti va-žno pa je to, da bodo te kleti la- hko tudi iz slabšega grozdja iz- delovale odlične, cenene sokove.«

Ali ni tovariš Veselič v tej svo- ji izjavi nakazal pot, kam z groz- jem, ki ne daje kakovostnih vin? Med nami, kakor povsod po svetu, je še veliko ljudi, ki jim vino ne prija, za otroke pa je grozdni sok naravnost zdravilen. Če bo pro- izvodnja res pocenjena, bodo za- dovoljni vinogradniki, ker bodo lahko predelali slabše vrste groz- dja v sokove in laže prodali ka- kovostna vina, ki zdaj večkrat ob- leže v kletih. Veselič pa bomo tudi potrošniki, ker nas gostilničarji ne bodo več posiljevali s slabimi ali nepravilno označenimi vini in ker bomo lahko pili poceni groz- dni sok.

Mednarodni vinski sejem v Ljubljani pa bo kljub temu ostal praznik za vse ljubitelje vin. Kaj- ti modernizirana proizvodnja vin bo blagodejno vplivala tudi na utekočinjeno sonce in rubine v kozarčkih, ki si jih bodo privoščili med nenavadnim potovanjem iz Makedonije v Slovenijo ali po tu- jih državah in celinah.

Morda takrat naši Bregnoni ne bodo več s tolikšno grenkobo vzdihali:

»Ni vsak dan nedelja!«

Mariola Koba!

V »Franciji« so poleg dobrih vin še drugi močni magneti

listel in majhnim kozarčkom v roki, v katerem se vsaj petkrat med potjo zablesti utekočinjeno zlato ali rubin v vseh mogočih od- tenkih. Potovanje traja kako uro ali dve. Odvisno od »sopotnikov« in od števila »voznih listkov«. Dvakrat nenavadno potovanje. Kdo je še prišel v eni uri peš iz

to uspelo, skoraj gotovo ne bi med potjo pil samo pristnih vin s pravim imenom ...

Zato naši Bregnoni, ki jih ni malo, tako vztrajno potujejo. Po- tovanje ni naporno, kajti dežel ne ločijo gore, reke in druge narav- ne ovire. S svojimi vstekljenični- mi vini so se ne glede na zunanje-

pa jih za dobra. Pač donosnejša trgovina. Toda vin ne prekršajo, saj hote ne. Kar kupijo kot rebu- lo ali laški rizling, tudi prodajo pod tem imenom (le v izjemnih primerih točijo oboje iz istega so- da; celo v Ljubljani).

Slovenija je letos uvozila iz drugih republik kakih 400 vago- nov vina. Vsaj tako izkazujejo knjigovodstva vinskih grosistov. Toda pod imenom »ružica« ali na primer »prokupac« niso gostinci do nedavna nabavili niti enega litra ...

Celo na Bledu prodajajo tra- minec, seveda pristen, za zeleni silvanec.

Vinski trgovci skušajo zvaliti krivdo na kmetijske zadruge, češ da te nepravilno označujejo vina.

Kdo je kriv, da ne pijemo do- brih in pravilno deklariranih vin, je pravzaprav res težko ugotoviti. Vsekakor pa posredovalci med proizvajalci in gostincem ne vplivajo zmeraj najbolj na kako- vost in deklaracijo ...

Paradižnik ostane paradižnik, pa četudi gre čez več rok, z vinom pa je drugače.

Ne gre za natolčevanje.

REPUBLIKI VINSKI INŠPEK- TOR STANE ZORČIČ JE IZJA- VIL ZA NAŠ LIST:

»Grosistična podjetja, ki smo jih doslej obiskali, in večina go- stinskih obratov je že kaznovanih ali pa predlaganih za kaznovanje zaradi nepravilnega označevanja vin ali samorodnih primesti. Neka- vin ali samorodnih primeri.

Izgovori vinskih trgovcev, češ da zadruge nepravilno označujejo vina, niso umestni, kajti i prvi i drugi bi morali imeti sposobne po- znavalce vin, da bi ne prišli na- vzkriž z zakonom o vinu, ki ga vedno bolj rigorozno izvajamo.«

STARA NAVAJA — ŽELEZNA SRAJCA!

Novi zakon o vinu je Dolenjce precej pradel. Pred vojno so kmetje »šmarnico« sami popili, ker je pač niso mogli prodati. Po vojni, ko je primanjkovalo vina,

Pogled na razstavne paviljone. Predstavniki »zadrugsnih podjetij, vinarskih zadrug in veletrgovin« v vinom sklepajo tu kupoprodajne pogodbe. Kozarček ali dva dobrega pa si lahko privoščijo tudi drugi obiskovalci

Politika komun

(Nadaljevanje s 1. strani)

kmetijskih pridelkov. Povedati pa je treba, da so vnesli v te po- godbe cene sadja in zelenjave praviloma glede na povprečno letino.

Letošnja letina pa je občutno nad povprečjem, in sicer malone pri vseh kmetijskih pridelkih. Razumljivo je, da v pogodbo vključene cene v takem položaju ne ustrezajo položaju na trgu, zato preskrbovalne organizacije zavestno delajo z izgubo, če zni- žujejo cene pod raven cen v po- godbah ali pa nastopajo kot za- vorna v zniževanju cen, če jih držijo na isti ravni. Mislim, da bo v takem položaju pozitiven ukrep, če bodo tako proizvajalci kakor preskrbovalci revidirali v pogodbi sklenjene cene in jih znižali, tako da bodo v skladu z letošnjo dobro letino. Ta popra- vek bo koristen tako za proizva- jalce, ker jim bo omogočil pro- dajo velikih tržnih presežkov, kakor tudi za odkupne organiza-

cije, ki bodo tako mogle po niž- jih cenah zadovoljivo oskrbeti trg. Na to je treba opozoriti, zlasti ker so ponekod težave s prodajo sadja in zelenjave, v drugih krajih pa so cene teh pridelkov še vedno sorazmerno do- kaj visoke.

V zvezi s tem, kar sem poved- dal, je važno tudi to, da bo ži- vilksa industrija, ki predeluje sadje in zelenjavo, v kar največ- jem obsegu izkoristila rodovitno leto in tako po izbiri kakor po množini obogatila naš trg s temi proizvodi po nižjih cenah, kar bo prav tako izboljšalo prehrano naših delovnih ljudi.

Nazadnje naj povem še, da bi bilo shranjevanje sadja in ze- lenjave v vseh razpoložljivih zmogljivostih eden najpomemb- nejših ukrepov, ki bi ga bilo ču- titi tudi na trgu. Naše zmogljivi- vosti so že zdaj zelo pomembne. Če bi jih izkoristili, bi praktično podaljšali sezono uporabe teh pridelkov v svežem stanju.

	Odkupne cene		Maloprodajne cene	
	26. jul. do 10. avg.	17.—22. avg.	26. jul. do 10. avg.	17.—22. avg.
Krompir, nov	67	78	68	87
Fižol, mešan	90	75	83	100
Fižol, enobarvni	96	90	95	95
Fižol, tetovski	104	89	86	105
Cebula, mlada	58	42	40	42
Zelje	20	20	19	24
Paradižnik	58	56	75	100
Paprika	89	78	85	76
Stročji fižol	72	—	97	93
Breskve	81	54	94	64
Jabolka	85	83	96	80
Sveže slive	78	77	104	85
Hruške	110	90	144	90

Potrebna je rekonstrukcija

V oprekarne »Ljubecna-Bukov-
žlak« pri Celju izdelujejo kvali-
tetne specialne opečne izdelke,
kot so radialna opeka različnih
dimenzij za vse višine tovarni-
ških dimnikov z visoko nosil-
nostjo ter razne vrste specialnih
stropnih opek, opeke za predelne
stene in parolite raznih di-
menzij. Razen teh specialnih iz-
delkov pa izdelujejo še nekaj
vrst strešnikov in zidakov treh
kvalitet.

Zastarele in premajhne na-
prave pa narekujejo prepotrebno
rekonstrukcijo obeh obratov in
odpravo ozkih grl v proizvodnji.
Ker morajo svoje izdelke sušiti
naravno, je dolžina sušilnic pre-
majhna, zato stremijo za novimi
sušilnicami in krožnimi peči, s
čimer bi se proizvodnja znatno
povečala, obenem pa bi oprekarne
lahko obratovale vse leto.

V začetku julija so že začeli
z eno takih rekonstrukcij v
obratu Bukovžlak, v obratu Lju-
becna pa so začeli polniti 18 ce-
lic, medtem ko so jih prej le 16.
Vremenske razmere dokaj ne-
ugodno vplivajo na izdelavo nji-
hovitih proizvodov, predvsem »ra-
dialnih O-R«, ki so jih začeli
izdelovati za rudnik Bor, kjer bo-
do gradili dva 150 m visoka rud-
niška dimnika.

Cepprav imajo zastarele napra-
ve, pa delovni kolektiv te ope-
karne zatrjuje, da bo letni plan
(8.500.000 planskih enot) presegel,
ne da bi povečal število zaposle-
nih.

fc

KAKO KAŽE PRESKRBA S KMETIJSKIMI PRIDELKI V ZASAVJU

BOJAZEN NI ODVEČ

Cepprav letos potrošniki v za-
savskih občinah ugotovljajo raz-
meroma boljšo založenost trga s
kmetijskimi pridelki kot druga
leta, jih prihajajoča jesen in zima
že sili k razmišljanju in ugiban-
ju: ali ne bo spet sredi zime ali
v zgodnjih pomladanskih me-
sasih zmanjkalo določenih pridel-
kov, ali pa da bodo tako dragi,
da bodo občutno prizadejali nji-
hove žepke. Občinski ljudski od-
bora so letos posvetili preskrbi
občanov mnogo več časa in po-
zornosti kot drugokrat. V Hrasti-
niku in Zagorju so ustanovili
samostojni trgovski podjetji s
kmetijskimi pridelki, medtem ko
so v Trbovljah ustanovili tako
podjetje že pred leti. Občinska
ljudska odbora v Zagorju in
Hrastniku sta se dogovorila z

ljubljskim podjetjem »Sadje-
zelenjava« o dobavi zgodnjih
pridelkov in povrtine ter sadja, kar
se je pokazalo za koristno, saj so
potrošniki imeli pomladi in poleti
na razpolago še kar zadostne ko-
ličine pridelkov.

Precejšnja pomanjkljivost, ki
bo bržkone tudi letos povzročala
občutno težavo in ki se je ljudje
boje, pa je ta, da v Zagorju in
v Hrastniku nimajo skladišč za
spravilo kmetijskih pridelkov.
Lani so v Zagorju vskladiščili
le dva avtomobila jabolk, nekaj
sto kilogramov čebule in dva to-
vornjaka krompirja, medtem ko
so v Hrastniku menda našli pro-
stor le za tri avtomobile kmetij-
skih pridelkov. Praksa pa kaže,
da več ko dve tretjini ljudi v
Zagorju in Hrastniku nima po-
trebnih prostorov, kamor bi lah-
ko spravili potrebne količine
kmetijskih pridelkov, in morajo
nujno kupovati blago tudi v zim-
skih mesecih.

V Trbovljah imajo veliko skladi-
šče, kamor je moč spraviti sko-
raj tri sto vagonov blaga. Rešitev
je torej edinole v sodelovanju
vseh treh občin, da bosta dobili
obe sosednji občini Zagorje in
Hrastnik na razpolago prostor v
trboveljskem skladišču. Zato bi
kazalo nemudoma storiti vse, da
bi tudi prebivalci teh dveh ob-
čin v zimskih mesecih imeli na
voljo zadostne količine potrebnih
kmetijskih pridelkov, in kar je
najvažnejše, da bi v zimskih ali
zgodnjih pomladanskih mesecih

bile cene teh pridelkov bolj do-
segljive kot prejšnja leta.

Prihodnje leto pa bo treba
urediti tretji problem, to je iz-
delati plane preskrbe, ki jih
menda nimajo v nobeni občini.
Zares ne more biti dovolj sa-
mo povšalna ugotovitev, da to
ali ono področje potrebuje toliko
in toliko ton tega ali onega
pridelka, temveč so potrebni po-
drobni plani preskrbe, saj je
znano, da se struktura prebiva-
lstva v Zasavju iz leta v leto
spreminja.

—M—

Vedno večja storilnost

V občini Ribnica sodijo, da bodo
delovni kolektivi prav gotovo dosegli
predvideno povečanje proizvodnje, ki
je povezano s povečanjem storilnosti,
saj je bilo na novo zaposlenih le
manjše število delavcev. Podrobniji
pregled izpolnjevanja družbenega na-
črta kaže, da se je proizvodnja v
vseh panogah povečala. Največji
uspeh je doseglo lesno-industrijsko
podjetje v Ribnici, ki je v prvem
polletju realiziralo 62% letnega plana.
Na povečanje proizvodnje je v tem
podjetju vplivalo predvsem pravilno

nagrajevanje in dobro gospodarjenje.
Najslabše pa je v kovinskem pod-
jetju »Partizan«, kjer so zašli v te-
žave zaradi nekaterih neurejenih go-
spodarskih zadev. Člani tega delov-
nega kolektiva so prejeli nekaj
mesecev samo 80% osebnega dohod-
ka, tudi kmetijske zadruge so v ce-
loti izpolnile planske naloge.

Polletni plan so presegli za 28 %

Neurejene razmere v Belokranj-
ski trkotarži industriji »Beti« v Metli-
ki so lani vplivale, da ni bila pro-
izvodnja takšna, kot so pričakovali.
Letos pa so v tem kolektivu krep-
keje poprijeli in polletni plan pre-
segli kar za 28%, čeprav se je število
zaposlenih znižalo. Storitost se je
znatno povečala. Na to je vplivala
dobra organizacija dela, smotrna
uporaba strojnih naprav in pravilno
nagrajevanje po učinku.

Dva nova stanovanjska bloka

Hiter industrijski razvoj v Čr-
nomlju je povzročil občutno pomanj-
kanje stanovanj. Že nekaj let načr-
no rešujejo to vprašanje in gradijo
večje stanovanjske stavbe. Letos gra-
di občinski ljudski odbor dva stanov-
njska bloka. Tako bo Črnomelj v
kratkem dobil 38 novih stanovanj,
razen stanovanj, ki jih gradijo posa-
meniki in delovni kolektivi.

Pralnico bodo preuredili

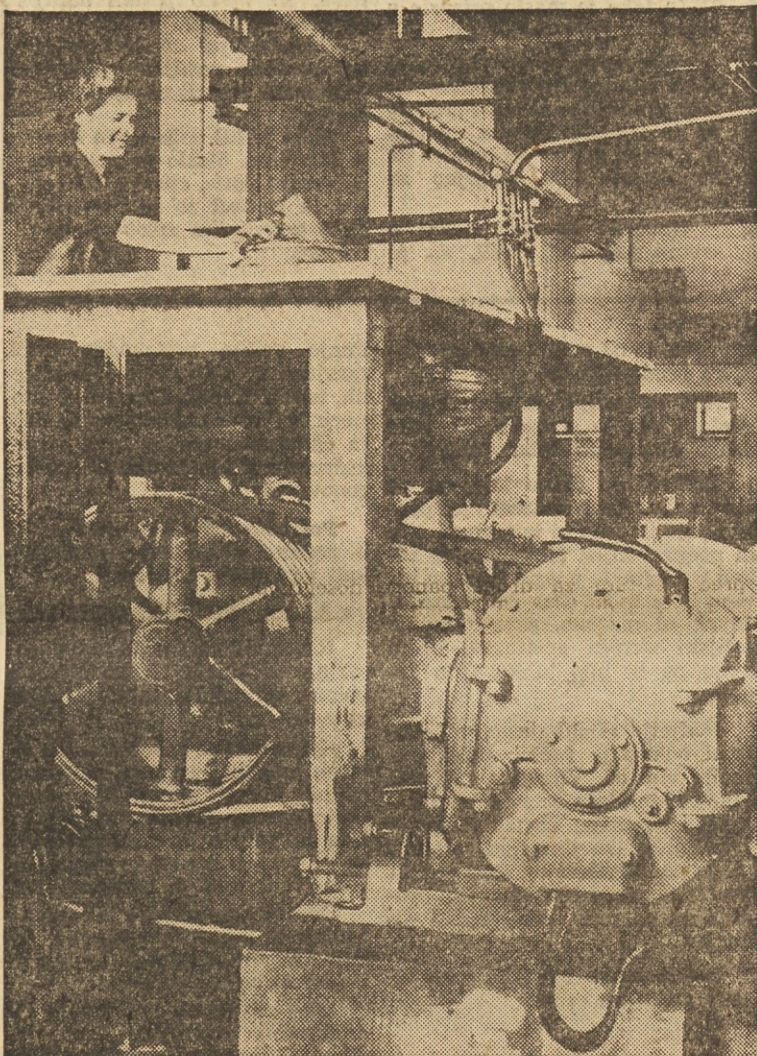
V Trbovljah že kakšne dve leti de-
luje v kletnih prostorih Sindikalnega
doma servisna pralnica z 15 kalcinico.
Kopalnico in manjšo čistilnico.
Sedanja servisna pralnica je sicer
upravljala svoj obsto, vendar z ne-
zadostno in slabo opremo ne more
uspešno poslovati. Zato so na zadnji
seji obeh zborov občinskega ljudske-
ga odbora namenili iz proračunskih
sredstev 3 milijone dinarjev za naba-
vo in montažo sodobnejše opreme,
ki jo že izdeluje domača proizvodnja.
Nova servisna pralnica bo poslo-
vala v okviru stanovanjske skupno-
sti, ki jo snujejo v Zgornjih Trbov-
ljah.

Kmečki praznik v Rečici

V Rečici ob Savinji se priprav-
ljajo na kmečki praznik. Pripravlja-
ni odbor, v katerem so predstavniki
kmetijske zadruge in političnih orga-
nizacij iz Rečice, si sedaj prizadeva-
da, da bi bil prireditveni prostor kar
najbolje pripravljen. Še postavljajo
tribune, pripravljajo mize ter izde-
lujejo mize in klopi.
Na prazniku bo dopolnilne tekmo-
vanje traktoristov v vožnji, košnji in
oranju. Nastopali bodo telovadci,
športniki in člani strelskih družin.
Popoldne bo povorka in slavnostno
zborovanje. Ob tej priložnosti bodo
podelili nagrade najboljšim traktori-
stom. Po zborovanju bo javna radijska
odaja, kjer bodo člani aktivov
mladih zadrugnikov ter mladinske
kulturne skupine v oddajah »Spomni-
vajmo svet in domovino« in »Pokazi-
kaj znaš«, pokazali svoje znanje in
svoja prizadevanja na kulturnem
področju.

Tudi letos ne bodo zaostajali

V moziški občini so v zadnjih
letih zgradili pet stanovanjskih blo-
kov, v katerih je 32 sodobnih stanov-
vanj. Elektrifikacija so več mese-
med njeni tudi Luce. Dogradili so vsi
zdravstveni dom, v katerem so vsi
potrebni prostori za razne strokovne
enote v Nazarjih. Dogradili so tudi
novo šolo v Smartnem ob Dravi.
Tudi letos ne bodo zaostajali za
uspehi prejšnjih let. Med najpom-
nejšimi nalogami v letošnjem letu je
elektrifikacija Solčave in Logarske
doline. V prihodnjih dneh bodo za-
čeli postavljati drogove in montirati
izolatorije. Obenem pa bodo leti
elektrifikacijo tudi Radmirje. Elektri-
fikacija teh krajev pa ne bo koristila
samo njihovim prebivalcem, marveč
tudi turistom, ki bodo poslej več ko
raje zahajali v Solčavo in Logarsko
dolino. Razen navedenih komunali-
del na gradnjo še novo šole v Nazar-
jih in stanovanjski blok v Moziški
ki bo vsesilj drugo leto. V Moziški
pa gradijo tudi vodovod.

Cevlarska industrija, galanterija in knjigovezništvo potrebujejo
čedalje več umetnega usnja. Edini proizvajalec tega je pri nas to-
varna »Konus« v Slovenskih Konjicah. Za sedaj ga proizvaja okoli
700 ton, naslednje leto pa ga bo proizvedla že 1000 ton. Kolektiv
»Konusa« pa misli proizvodnjo še povečati, če mu bo uspelo ob-
noviti zastarele strojne naprave. (Motiv iz oddelka za izdelovanje
usnja).

Pisma uredništvu

Preglavice jeseniškega obrtništva

Tovariš urednik,

vem, da so težave, ki tarejo
obrnitništvo, skoro povsod precejš-
nje, vendar se mi zdi, da bi tež-
ko našli industrijsko središče,
kjer bi bila obrt tako slabo raz-
vita, kot je na Jesenicah.

Po vojni smo na Jesenicah
močno razširili železarno in zgra-
dili precej novih stanovanjskih
hiš. Ljudi je veliko več, obrt pa
je takšna kot je bila nekoč, če
ne še slabša.

Obrtniki uhajajo v železarno,
kjer jih je sedaj že nad 700. V
obrnitništvu je ostalo malo ljudi. V
tovarni imajo namreč večje do-

hodke. Lani so zaslužili delavci
v železarni povprečno 21.000 di-
narjev na mesec, v obrtništvu pa
kakih 15.000 dinarjev. Pa tudi va-
jencev je malo. Nekoliko zato,
ker se mladi ljudje ogrevajo v
glavnem za železarno, pa tudi za-
to, ker zanje nimamo internata.
Obrtne delavnice so stare, slabo
opremljene in majhne; primanj-
kuje najnujnejših strojev.

Največ nam manjka krojačev
in šivilj. Človek čaka po dva me-
seca, da mu naredijo obleko.
Imamo le eno delavnico za po-
pravo električnih strojev in še
ta je majhna. V podjetju, kjer so
včasih popravljali dežnike, izde-

lujejo nove, in če se nam dežnik
strga ali kako drugače pokvari,
ga moramo nesti v Radovljico.
Steklarska obrt je povsem zamr-
la. Čevljarjev je vedno manj in
če bo šlo tako naprej, bomo čez
deset let brez čevljarjev. Tudi
pekovi je premalo. Nekaj se jih
je ponudilo, toda ti so iz drugih
krajev in na Jesenicah nimamo
zanje stanovanj. Pleskarji so vsi
zaposleni v novih blokih.

Sušmarstvo pa cvete, da je ve-
selje. Obrtniki, ki so zaposleni v
železarni, še vedno delajo doma
in pošteno izkoriščajo kritično
stanje jeseniškega obrtništva.

Vem, da doslej ljudski odbor
ni mogel posvetiti obrtništvu ti-
ste pozornosti kot bi jo moral,
ker je reševal druge komunalne
probleme, kot je na primer hudo
pomanjkanje stanovanj itd. Ven-
dar se mi zdi, da bi na področju
obrnitništva lahko več storili, saj
na primer lani niso porabili vse-
ga denarja, ki so ga namenili za
razvoj obrti, in vse kaže, da ga
tudi letos ne bodo, čeprav se le-
tos ljudski odbor precej bolj za-
nima za obrt kot prejšnja leta.
Izdelali so tudi nekaj načrtov za
razvoj obrtništva, toda doslej je
ostalo le pri načrtih in upih, da
bodo sledila tudi dejanja.

Za sedaj pa še vedno nosimo
pokvarjene dežnike v Radovljico.
M. R.

Hiter dvig storilnosti

Iz poročila o izvajanju družbenega načrta v trboveljski občini

Polletni gospodarski uspehi v
trboveljski občini dokazujejo, da
bodo naloge letošnjega družbene-
ga plana izpolnili ali celo pre-
segli. V prvem polletju so namreč
izpolnili že 53,1% letnega druž-
benega plana.

Letošnja realizacija proizvo-
dne je bila za 12,7% večja kot lani-
ska, medtem ko se je število zapo-
slelih povečalo za manj kot 1%
v primerjavi s številom zaposle-
nih v prvem polletju lanskega
leta. V letošnjem prvem polletju

se je delovna storilnost povečala
za okoli 14%.

Upoštevali pa moramo tudi
dejstvo, da se v prvem polletju
še niso v polni meri uveljavile
posledice stimulativnega nagra-
jevanja, ker so se gospodarske
organizacije v tem obdobju pre-
težno ukvarjale z izdelavo tarif-
nih pravilnikov, se pravi z dolo-
čevanjem ustreznih meril v na-
grajevanju, ki bodo omogočili še
hitrejši rast storilnosti posamez-
nikov in delovnih kolektivov.

Posvetovanje v Stolicalah

Spomini na narodnoosvobodilni boj v Bosni in Hercegovini

Na posvetovanje v Stolicalah —
sklinal ga je tovariš Tito, so prišli
tovariši iz Hrvaške, Slovenije,
Bosne in Hercegovine ter Srbije.
Iz Makedonije ni bilo nikogar, ker
so takrat šele razjasnjevali polo-
žaj v Partiji v zvezi z škodljivim
delovanjem Sarlovega vodstva,
medtem ko ni prišel iz Črne gore
nihe zaradi precejšnje oddaljeno-
sti in ker ni bilo močnega, da bi
prišel na posvetovanje o pravem
času. Glede Vojvodine ter Kosova
in Metohije so menili, da na teh
področjih še ni ugodnih razmer za
razvoj oborožene vstaje, zato jih
tudi niso poklicali na posvetova-
nje, marveč so menili, da je tre-
ba problem prilagajanja oborože-
nega boja prepustiti specifičnim
razmeram, ki so bile na tem po-
dročju, in njegovo rešitev prihrani-
ti za kasneje.

Na partijskem posvetovanju
so vodilni tovariši opisovali polo-
žaj na področjih, kjer so vodili
narodnoosvobodilni boj. Cepprav je
od takrat minilo že mnogo let, so
mi vendarle ostali v spominu ne-
kateri momenti iz njihove razlage.

Tovariša iz Hrvaške (Rade
Končar in Lado Popović) sta opi-
sala položaj na Hrvaškem. Iz nju-
nega poročila sem spoznal, da so
dosegli zelo velike uspehe v kra-

jih s srbskim prebivalstvom (Li-
ka, Kordun, Banja, Gorski Kotar
in tako dalje). Podobno se je srbs-
ko prebivalstvo tudi v Bosni in
Hercegovini zaradi ustaškega na-
sila množično odzivalo pozivu
Komunistične partije na oborože-
no vstajo. Veliki uspehi, ki so jih
dosegli pri osvoboditvi celih hrva-
tskih pokrajin, so pričali o
množični podpori vsega prebiva-
lstva.

Okupatorji pa so tudi na tem
ozemlju ubrali novo politiko. Ita-
lijski okupatorji so iz Dalmaci-
je prodrli v nekatere dele Like
in na druga področja ter razglaš-
vali, da je tam četniška in ne
ustaška oblast. Na ta način so ho-
teli preprečiti množično sodelova-
nje srbskega prebivalstva v upo-
ru. Na Hrvaškem je imela Partija
nove naloge. Onemogočiti je bi-
lo treba te okupatorske manevre.
Kasneje se je zgodilo nekaj po-
dobnega tudi v Hercegovini, ker
so tudi na tem področju prevzeli
oblast okupatorji, ki so skušali s
pomočjo četnikov ločiti srbske
množice od narodnoosvobodilnega
boja.

Tovariša iz Slovenije (Marin-
ko in Leskošek) sta poročala, da
so dosegli najširšo enotnost slo-
venskega naroda v boju proti oku-

patorju, vendar je Partija še v fa-
zi priprav oboroženega boja in
tako dalje.

Ker je prišlo iz Srbije več vo-
dilih tovarišev iz vodstva in iz
večjih partizanskih odredov na
ozemlju zahodne Srbije, so vsi po-
ročali o položaju na svojem po-
dročju. Ta poročila so kazala, da
se je srbski narod množično upr-
l okupatorju na vseh področjih.
Hkrati pa je prišlo na terenu tu-
di do diferenciacije upornih množ-
ic na partizanske odrede, ki so
bili pod poveljstvom vrhovnega
štaba, in na četniške pod povelj-
stvom Draže Mihajlovića.

Tovariši s terena so poročali,
da je v odnosu posameznih čet-
niških odredov do okupatorjev
velika razlika. Nekateri četniški
odredi so se borili proti okupator-
jem ter se povezovali in sodelo-
vali s partizanskimi odredi, drugi
pa se sploh niso borili proti oku-
patorjem, prav tako pa so odkla-
njali sodelovanje s partizanskimi
odredi in tako dalje.

O položaju v Bosni in Herce-
govini sva poročala Slobodan
Princip, ki je bil takrat poveljnik
partizanskih odredov na sarajev-
skem področju, in jaz.

Na koncu smo sprejeli določe-
ne sklepe, ki jih je formuliral to-

variš Tito. Vsebovali so doteda-
nje izkušnje in osnovne napotke
za nadaljnji razvoj oborožene
vstaje.

Najprej smo ugotovili, da je
bilo prav, da smo se odločili za
oboroženo vstajo in za večje vo-
jaške enote, hkrati pa so tovariši
poudarjali, da ustanavljanje naj-
večjih enot (brigad in divizij) ta-
krat ni ustrezalo razmeram. Ta-
kratni pogoji niso omogočali več-
je koncentracije močev zaradi te-
žav s prehrano in preskrbo, razen
tega pa so bile partizanske akcije
takrat najprimernejša oblika bo-
ja. Konkretna razmera torej tako
glede možnosti preskrbe kakor tu-
di možnosti za bitke niso dovolje-
vale največjih vojaških enot.

Posvetovanje se je zaključilo s
sklepom, da je treba ustanavljati
le bataljone in čete v okviru par-
tizanskih odredov, ker je takšna
vojaška organizacija takrat najbo-
lje ustrezala razmeram. Razen te-
ga smo ugotovili, da je praksa po-
trdila sklep o ustanavljanju glav-
nih štabov v pokrajinah, in sicer
ne le zaradi lažjega vodstva obo-
rožene vstaje na določenem ozem-
lju, temveč tudi glede lažje mo-
bilizacije množice za narodnoosvo-
bodilni boj.

Nadaljanja ugotovitev sestanka:
pravilna je bila orientacija na
ustanavljanje nove, ljudske obla-
sti na osvobojenem ozemlju, in
sicer iz več razlogov. Le nova,
ljudska oblast je omogočala nemo-
ten razvoj narodnoosvobodilnega
boja, ker so bili le organi oblasti,

ki so izšli iz boja ljudskih mno-
žic in so bili izvoljeni na svobod-
nih volitvah, najzanesljivejša
jamstvo, da bodo z vsemi silami
podpirali nadaljnji razvoj nardo-
noosvobodilnega boja. Ljudska
oblast na osvobojenem ozemlju je
zagotavljala ljudskim množicam,
da se po osvoboditvi dežele ne bo
vrnila stara, predvojna Jugoslavi-
ja. Tudi to je prispevalo k nadalj-
njemu razvoju narodnoosvobodil-
nega boja.

Na posvetovanju so razpravlja-
li tudi o sodelovanju s četniškimi
odredi. Ker so menili, da je raz-
cepčenost na partizane in četni-
ke lahko v korist le okupatorju,
so sprejeli sklep, da bodo ponu-
dili vsem četniškim odredom so-
delovanje v boju proti okupator-
jem. Stavili smo pogoje, da je
treba spoštovati prostovoljnost, ali
se bo kdo odločil za četniški ali
partizanski odred, hkrati pa za-
gotoviti, da bo prišla na osvoboje-
nem ozemlju kar najbolj do izra-
za ljudska volja pri volitvah or-
ganov ljudske oblasti. Sodelova-
nje smo predvidevali v skupnih
operativnih štabih, ki bi vodili
skupne operacije proti okupator-
ju in tako dalje.

Po tem vojaško-političnem po-
svetovanju smo se vrnili na teren
vzhodne Bosne hkrati s tovarišem
Čolakovićem, ki je bil takrat član
vojaškega vodstva v Srbiji. Po
prihodu v Drinčac smo se sestali
s četniškim štabom za vzhodno
Bosno in mu ponudili sodelova-
nje pod pogoji, ki smo jih izdelali

na posvetovanju v Stolicalah, in pod
pogojem, da se četniki ne bodo
več znašli nad muslimanskim in
hrvaškim prebivalstvom. Ker so
četniki sprejeli vse naše pogoje,
smo napisali skupni proglas na
ljudstvo Bosne in Hercegovine, v
katerem smo pozvali vse nardo-
nosti — srbsko, muslimansko in
hrvaško — ki živijo na ozemlju
Bosne in Hercegovine, naj se
skupno borijo proti okupatorju in
ustašem.

Ko smo sklenil sporazum, sem
odpotoval v Sarajevo, tovarišem,
ki so ostali na osvobojenem ozem-
lju, pa sem prepustil naloge, naj
s četniki sklenjeni sporazum uvel-
javljajo v praksi. Ker so takrat
prišli na osvobojeno ozemlje Isa
Jovanović, Vaso Miskin in drugi
tovariši, ki so medtem pobegnili
iz zaporov, je bilo močnega prene-
sti sedež Pokrajinskega komiteja
Partije hkrati s glavnim štabom
na osvobojeno ozemlje na Roma-
niji. Medtem bi se moral v Sara-
jevo posvetovati s tovariši iz Bo-
senske krajine in Hercegovine ter
jim posredovati sklepe o posveto-
vanju v Stolicalah, hkrati pa za-
dati tudi naloge sarajevski par-
tijski organizaciji, ki naj bi se v
novih razmerah usposobila med
drugim tudi za vzdrževanje vzev-
med Centralnim komitejem in Slo-
hovnim štabom s Hrvaško in v
venijo. Te zveze niso več mogle
skozi Beograd. Potem ko sem se iz
Sarajeva posvetoval s tovariši iz
Bosenske krajine in Hercegovine
ter sva z Avdom Humom, ki naj

TEKSTIL V PRIHODNOSTI

Tekstilna industrija ima v Jugoslaviji dolgo tradicijo. Čeprav je ena najstarejših industrijskih panog pri nas, se vsaj doslej ni razvijala enako naglo kot druge industrijske panoge.

Perspektivni plan za razvoj tekstilne industrije v prihodnjih 12 letih — zdaj ga pripravljajo — posreduje določeno predstavo tako o sedanjem stanju kakor o razvoju v prihodnje. Združenje jugoslovanske tekstilne industrije je pripravilo elaborat, ki sicer še ni popoln, vendar že obsega nekatere probleme tekstilne industrije.

ZAOSTAJANJE ZA DRUGIMI PANOGAMI

V povojnih letih je razvojni tempo industrije, ki je dajal prednost investicijski graditvi in temeljni industriji, občutno potisnil v ozadje proizvodno potrošnega blaga. V primerjavi s predvojnimi obdobjem se je proizvodnja sredstev za delo povečala 12,75-kratno. Leta 1958 je naraščala skupna industrijska proizvodnja 3,45-krat hitreje kot leta 1939, tekstilna industrija pa je v istem obdobju povečala proizvodnjo le 2,17-kratno.

To splošno povečanje pa ne daje popolne predstave o soraz-

mernem zaostajanju tekstilne industrije. Če vzamemo, da se je proizvodnja elektroindustrije v tem obdobju povečala 31-krat, kemične 5,2-krat, kovinske 5,93-krat, spoznamo, da bo treba storiti še marsikaj, da se bo povečala proizvodnja tekstila in tekstilnih surovin, ker je to pomemben činitelj pri življenjski ravni.

Industrijska konfekcija, ki je v stari Jugoslaviji tako rekoč ni bilo, je v povojnih letih močno napredovala. Proizvodnja perila se je povečala 4,83-kratno, konfekcije pa več kot desetkrat.

Perspektivni plan za razvoj tekstilne industrije v prihodnjih dvanajstih letih predvideva skoraj dvojno povečanje potrošnje na prebivalca v primerjavi s sedanjim stanjem.

Povečanje je predvideno glede na večje možnosti za proizvodnjo tekstilnih surovin doma, dalje glede sprememb v strukturi prebivalstva v korist večjega števila prebivalcev mest, pa tudi glede manjše predelave tekstilnih surovin v domači obrti. Realna predpostavka o nadaljnjem naraščanju dohodkov prebivalstva in s tem o višji življenjski ravni bo vplivala na večjo potrošnjo tekstila.

kov in pašnikov se napoveduje tudi nadaljnje povečanje proizvodnje krmnih rastlin. Ta načrt zahteva velika sredstva, ki pa se bodo prav gotovo večkratno povrnila. Če ne bi izpolnili plana za proizvodnjo domačih tekstilnih surovin, bi povzročili precejšnje motnje v naši devizni bilanci.

Glede proizvodnje celuloznih vlaken in rayona je položaj občutno drugačen. Sedanje zmogljivosti se razširjajo, zato upravičeno pričakujemo izpolnitev predvidenega plana. Pripravljen je predlog za graditev nove tovarne celuloznih vlaken, ki bi imela tolikšno zmogljivost kot sedanja »Viskoza« v Loznici, presežek 5000 ton pa bi izvozili. Tako dobljena sredstva bi uporabili za uvoz tistih celuloznih vlaken, ki jih pri nas ne proizvajamo (posebna kordavost, posebno barvanje, posebna trdnost itd.). Tudi proizvodnja rayona, ki bo po količini zadovoljiva, se bo morala razširiti z uvozom zaradi kvalitete in pestrosti. Zgradištevje enega ali dveh obratov bi dobili presežek, ki bi ga izvažali, potem pa bi uvažali nekatere nove vrste rayona (organdin, acetat, bemberg, voluminozno predivo, specialno barvanje in impregnirano efektno predivo).

Potrebe bodo narasle zlasti v sintetični, ki je pri nas za sedaj ne proizvajamo, medtem ko bo leta 1971 domača proizvodnja zadovoljila 70 % potreb. V tem primeru ni predvideno, da bi se industrija povsem oskrbovala z domačimi surovinami, ker proizvodnja in potrošnja sintetične za sedaj ni določena in je na trgu množica najrazličnejših sintetičnih snovi s številnimi lastnostmi in za razne namene, zato se ni mogoče oskrbovati le iz domačih virov.

Občutno se bo povečala proizvodnja sviloprejk. Spriči sedanjih visokih odkupnih cen je to mogoče, vendar bo treba zbuditi zanimanje za to proizvodnjo tudi pri tistem delu vaškega prebivalstva, ki v času gojitve sviloprejk ni zaposlen pri drugih kmetijskih delih.

Za vse te našteje probleme pri posameznih vrstah surovin je značilna osnovna črta: cene so previsoke, zato je treba dajati regres za domačo proizvodnjo, da bi jo usposobili za konkurenco. Jasno je, da bosta večji donos in boljša kakovost tudi znižala cene.

Sedanje industrijske zmogljivosti in njihov razvoj

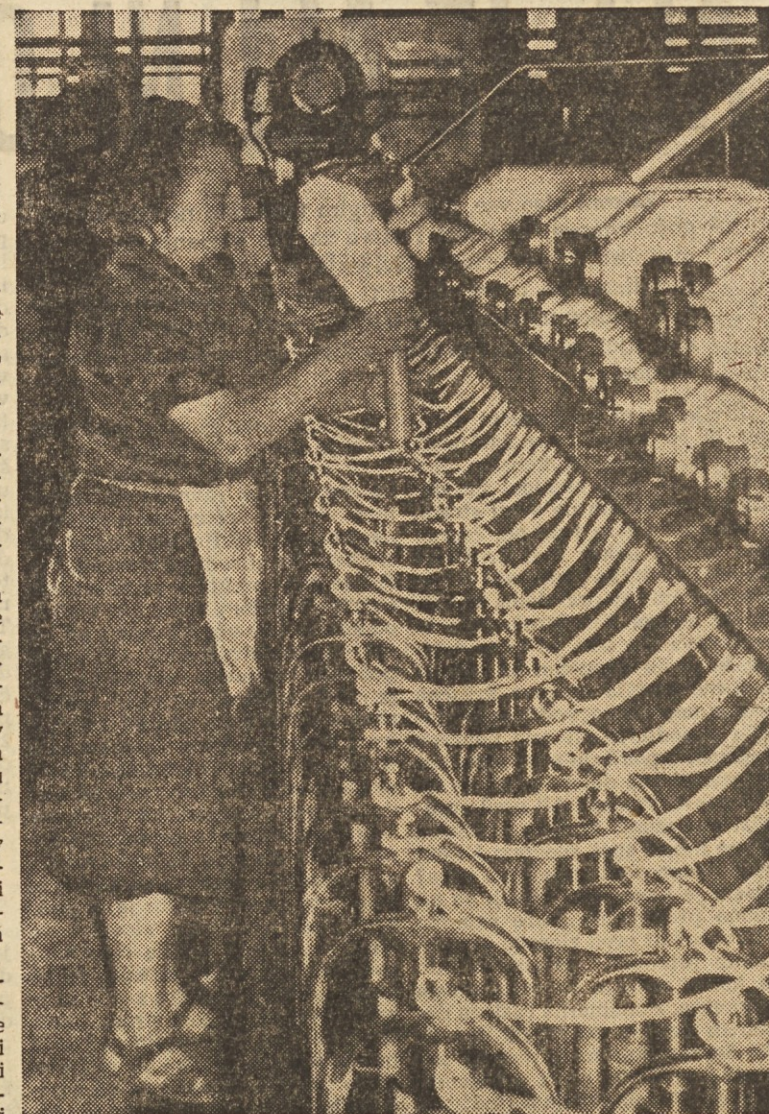
Veliko število tekstilnih podjetij, ki imajo pogosto vse obrate — od predelave surovin do izdelave proizvodov — priča, da bodo v prihodnosti tudi na tem področju potrebne določene spremembe.

Predvsem je nujna obnova sedanjih obratov, dalje graditev nekaterih novih objektov in občutnejše poslovno združevanje podjetij za kooperacijo in specializacijo proizvodnje.

Rekonstrukcija je zasnovana tako, da bi se zmogljivosti večale do ekonomsko upravičenega obsega, s tem da bi se pri vertikalnem združevanju majhnih obratov širile le predilnice in morda tkalnice, vtem ko bi pripravo v takih obratih ukinili, ker bi ta proces opravljali na enem mestu za ves bazen. To bi mnogo pomenilo za večjo proizvodnost in kvalitetejšo proizvodnjo, zlasti v bombažni industriji. V proizvodnji volne bi bilo najboljše, da bi organizirali skupno pripravo surovin v skupnih sortirnicah in centralnih pralnicah volne.

Nastane vprašanje, kakšna velikost posameznih obratov je ekonomsko upravičena. Združenje tekstilne industrije meni, da pri graditvi bombažnih tkalnic ne bi šli na več kot 50.000 vreten, medtem ko bi šela srednja, najbolj praktična enota 25.000 vreten. V tkalnicah bi bili najprimernejši tisti obrati, ki bi imeli 1000 statev, v izdelavi bombažnih tkanin pa zmogljivost vsaj 25 milijonov kvadratnih metrov, ker bi tako najracionalneje uporabili strojni park, hkrati pa bi bilo mogoče specializirati strokovni kader in obrat ekonomično opremiti s sodobnimi stroji, ki bi dajali širši sortiment in plemenitejši vrste predvaja.

Proizvodnja vsake vrste tekstila ima posebne probleme, zato na tem mestu ni mogoče naštet niti vseh težav niti vseh mnenj. Skupno za vse pa je, da so zaradi sedanjih predpisov o investicijah v obratih večali zmogljivost predilnic in tkalnic, medtem ko priprava ni napredovala sorazmerno, zlasti pa je zaostajala v tkalnicah in trikotarjih. Takšen položaj je vplival tako na kakovost kakor na

Predilnice so ozko grlo v tekstilni industriji

izbiro, hkrati pa nismo dosegli potrebne stopnje avtomatizacije. Sedanje investicije v tekstilni industriji ne ustrezajo potrebam za večjo proizvodnjo te panoge. Razpoložljiva sredstva so minimalna, tisti obrati, ki so jih začeli obnavljati, so vložili vsa sredstva za daljše obdobje v letna odplačila.

Pri konfekciji se je uveljavilo nekaj pozitivnih sprememb. Najnovejši predpisi o delitvi dohodka med skupnostjo in podjetjem puščajo konfekcijskim podjetjem večino sredstev za izboljševanje obratov in za graditev blagovnic, ki bi skupno prodajale blago. Pričakujejo, da bodo pristojni zvezni organi v bližnji prihodnosti izdali predpise tudi za druge panoge tekstilne industrije. Ti predpisi

naj bi jim omogočili, da bi obdržale čimveč sredstev.

Združenje podjetij tekstilne industrije predlaga, naj bi za ustanavljanje lastnih skladov za obnovo tekstilne industrije omogočili revalorizacijo osnovnih sredstev, s tem da bi jih ocenili po sedanjih nabavnih cenah za novo opremo in povečali stopnjo amortizacije za nadomestilo, in sicer s krajšim odpisnim rokom, pri tem pa upoštevali, da se zmogljivosti izkoriščajo v dveh in treh izmenah.

Pred desetimi leti je bil tekstil problem. Zdaj je težko dobiti boljši tekstil. V bližnji prihodnosti bomo potrebovali velike množine izvrstnega tekstila. To je dosegljivo.

V. F.

Načrt za povečanje tekstilnih proizvodov za potrošnja

Proizvod	Merska enota	Proizvodnja l. 1959 skupno na preb.	Proizvodnja l. 1971 skupno na preb.
Tkanine skupno	1000 m ²	289.100	712.000
bombažne	"	242.600	615.000
volnene	"	28.500	57.000
rayon in sintetika	"	18.000	40.000
Konfekcija perila	"	26.472	140.000
obleke	"	14.448	60.000
Trikotaja skupno	tone	8.894	22.700
bombažna	"	5.894	15.000
volnena	"	1.775	4.500
rayon in sintetika	"	1.225	3.200

Preglednica kaže, da se bo navzlic znatno večji potrošnji navedenih vlaken povečala tudi proizvodnja kemičnih vlaken. Potrošnja bombaža na prebivalca bo leta 1971 1,77-krat večja kot zdaj, volne 1,41-krat, sintetične pa celo 10-krat.

Letos je industrijska konfekcija predelala 18 % proizvedenega tekstilnega blaga. Že leta 1961 bo znašal ta odstotek 35. Če upoštevamo, da v nekaterih razvitih deželah predelajo celo 90 % tekstila v konfekciji, je jasna težnja, da moramo tudi pri nas razvijati industrijsko konfekcijo.

SUROVINSKA OSNOVA

Razvoj tekstilne industrije zahteva tudi velike spremembe v preskrbovanju s surovinami, ker je bila naša tekstilna industrija doslej precej odvisna od uvoza. Tako je na primer med letos predelanimi 47.500 tonami bombaža le 2000 ton iz domače proizvodnje, leta 1971 pa bo zavzemala domača proizvodnja 40.000 ton v predvidenih 96.000 tonah.

V proizvodnji celuloznih vlaken (15.200 ton v letu 1959) znaša uvoz le 4200 ton, leta 1971 pa ga sploh ne bo več. Podobno je tudi z rayonom, medtem ko je položaj glede proizvodnje sintetične nekoliko drugačen. Zdaj ne izdelamo pri nas niti kilograma sintetične (potrošimo je približno 1400 ton),

medtem ko je bo leta 1971 od 17 tisoč ton večina (12.000) iz domače proizvodnje.

Ker plan predvideva 20-krat večjo proizvodnjo bombaža, je jasno, da bo treba izvesti vrsto ukrepov za uresničenje tega načrta. Kakor je znano, je združena poslovna zveza LR Makedonije izdelala akcijski načrt za pospeševanje proizvodnje domačega bombaža. Načrt predvideva povečanje setvenih površin in hektarskega donosa. Večja proizvodnja bo zahtevala setev na velikih površinah, kar pomeni, da bodo tudi zasebna gospodarstva sodelovala z zadrugami, ker je predvideno večjo proizvodnjo mogoče doseči le z vsestransko uporabo agrotehničnih ukrepov, z mehanizacijo in s sortnimi semeni, še posebej pa z večjo skrbjo za ohranitev dolžine vlaken in za to, da bomo v proizvodnji upoštevali jugoslovanske standarde za bombaž.

Podobno je s proizvodnjo volne. Merinizacija in povečanje ovčjih čred nam bosta zagotovili nedostavnost od uvoza. To je zelo zahtevno delo, pri katerem morajo sodelovati kmetijske zbornice, veterinarska služba, okrajni odbori, znanstvene ustanove, zadrugne zveze itd. Nujno je predvsem priskrbiti plemensko živino, in sicer tiste pasme, ki najbolj ustreza našim razmeram. Razen vzdrževanja in razširjanja travni-

Letos: Zaslužek po delu

Zapisek s polletne konference v Tiskarni Kramj

V Kranjski »Tiskarni« je bilo v prvem polletju letošnjega leta 1961 delavcev ali 18 manj kot v minulemu letu, storilnost pa je bila za 9,7 % večja kot lani. To pripisujejo deloma boljši organizaciji dela in izboljšavam v tehnološkem postopku, predvsem pa spodbudnejšemu načinu nagrajevanja po učinku. Tako je letos v prvem polletju delalo v raznih oblikah akordov 82,9 % vseh zaposlenih, medtem ko jih je lani

delalo 30,2 % manj. Količinski plan proizvodnje so izpolnili s 107,3 % in plan vrednosti proizvodnje (zaradi boljšega izbora vrednejših izdelkov) s 103,6 %. Povprečni zaslužki na zaposlene-

rali preusmeriti na domači trg. Kakor je znano, ima »Tiskarina« vse od tle velike težave s prodajo svojih izdelkov, kar je glede na sezonsko proizvodnjo (»letne« in »zimске« tkanine) še posebej

bodo tuji kupci kupili 4 milijone kvadratnih metrov tkanin.

Razen težav z zalogami, ki prav gotovo precej hromijo finančne možnosti podjetja, jim precej skrbi povzročajo tudi kupci, ki svoje obveznosti poravnajo šele po 40 dneh. Tako je podjetje v dokaj težkem položaju, saj nenehne zadrege z bančnim poslovanjem na poslovni uspeh »Tiskanine« vse drugo prej kot ugodno vplivajo. Navzlic temu v podjetju sodijo, da bo drugo polletje precej ugodnejše. Prodajali bodo predvsem zimsko blago, ki daje boljši finančni uspeh. Razen tega računajo še na ureditev uvoza tekstilnih izdelkov in dobro letino, ki bo povečala kupno moč prebivalstva.

V razpravi po poročilu je bilo slišati, naj bi nekako uredili nagrajevanje v tekstilni industriji, ki je po povprečnih zaslužkih na predzadnjem mestu med vsemi industrijskimi panogami, čeprav delovni pogoji niso lahki. Ta problem menijo delegati sindikalne podružnice »Tiskanine« postaviti na dnevni red II. kongresa sindikata tekstilnih, usnjarskih in gumarskih delavcev Jugoslavije, ki bo oktobra v Beogradu. Menimo pa, da je navzlic takšni ali drugačni rešitvi tega problema za zdaj edino pravilna misel predsednika sindikalne podružnice »Tiskanine«, ki je na polletni konferenci poudaril, da se vsakdo v podjetju lahko nadeja večjih zaslužkov predvsem z večjo storilnostjo. Letošnji porast storilnosti je dokaz, da je res tako.

V zvezi z II. kongresom sindikata tekstilnih, usnjarskih in gumarskih sindikatov so na polletni konferenci v »Tiskarni« razpravljali tudi o predlogu resolucije II. kongresa. Nerazumljivo je, kako more predlog vsebovati sklep o ponovni uvedbi nočnega dela za ženske (z nekaterimi olajšavami), ko pa je Zvezni izvršni svet takšno delo že pred časom prepovedal, oziroma v določenih primerih dopustil do 1961. leta. To misel predloga resolucije II. kongresa so obsodili prav vsi navzoči. Odločili so se, da bodo o tem problemu spregovorili na svojem kongresu.

—MG

V tovarni kovanega orodja v Zrečah, ki je precej staro podjetje, klasično kovaško proizvodnjo vse bolj opuščajo in se preusmerjajo na izdelavo avtomehanskega orodja, odkovkov za industrijske motorni vozil in rezervnih delov za traktorske pluge. Z novimi zveznimi predpisi, ki sproščajo tekočo blokirano amortizacijo tistih podjetij, katerih delovne priprave so opisane nad polovico vrednosti, je podjetju na voljo 16 milijonov dinarjev letno več. To pa je za tovarno kovanega orodja Zreče nova spodbuda, da nadaljujejo z rekonstrukcijo podjetja, tako da bi z motorskimi odkovki lahko zadovoljevali potrebe vseh jugoslovanskih proizvajalcev motornih vozil. Tako ta tovarna že zdaj pogodbeno sodeluje s podjetji TOMOS, TAM, FAP, PARTIZAN in drugimi

ga so se od lani (10.741 din) povečali na 11.999 din.

Rezultate letošnjega prvega polletja v primerjavi z minulim letom ocenjujejo v podjetju ugodno; najsi gre za obseg proizvodnje, večji izbor kvalitetejših izdelkov ali za višjo storilnost. Vendar v »Tiskarni« še čutijo posledice administrativne prepovedi izvoza tekstila v letu 1957 (kasneje razveljavljeno), ko je tovarna izgubila inozemski trg. Zavaljo prepovedi so se seveda mo-

pereče. Namesto normalnih enomesečnih zalog je zdaj na primer v skladiščih tega podjetja vsaj četrtletna proizvodnja tovarne, čeprav vodstvo tovarne z raznimi olajšavami za kupce skuša prodati kar največ. Podatki o polletnem obračunu kažejo, da glede tega v »Tiskarni« že dosega uspehe, saj so letos do julija prodali po vrednosti 93,1 % izdelkov, lani v celem letu pa le 80 %. Tudi inozemski trg zlagoma osvaja. Tako za letos računajo, da

40 VELIKIH LET

bi ostal v mestu, obdelala vse naloge sarajevske organizacije v novih razmerah, sem nazadnje po mesecu dni zapustil mesto in šel na osvobodno ozemlje.

Ko sem prišel tja, sem našel na nekateri reči, ki niso bile najugodnejše za nadaljnji razvoj narodnosvobodilnega boja v vzhodni Bosni.

Res je, oborožena vstaja se je v vzhodni Bosni dalje širila in segala na nova področja, osvobodili so Rogatico, Pračo, Sjetino in druge kraje ob progi Sarajevo—Višegrad od Pala do Višegrada. Tako se je praktično združilo osvobodno ozemlje romanijskega in kalinovskega odreda, razširilo se je do Vareša in Semizovca ter dalje proti Zenici itd. S tem je bilo Sarajevo praktično na treh straneh odrezano od zunanjega sveta. Uporabne so bile le še železniška proga ter cesti Sarajevo—Mostar in Sarajevo—Brod. Z razširitvijo osvobodjenega ozemlja so se združili tudi kalinovski in hercegovski odredi pri Konjicju in Nevesinju itd.

Glede sodelovanja s četniki se ne le ni uveljavil sklenjeni sporazum, marveč se mi je zdelo, da je bilo tisto, kar je nastalo, v nasprotju z linijo, ki smo jo sprejeli v Stolicah. Organizirani skupni operativni štab je namreč dejansko postal enotni štab, v katerem so prevladovali četniški oficirji, češ da so se on najbolje spoznava na štabne posle in ker so bili naši tovariši večinoma na terenu, ne

pa v štabu. Četniški oficirji so to svojo premoč izkoristili na ta način, da so praktično razpolagali z orožjem, ki nam ga je pošiljal Vrhovni štab iz Užica, ter se začeli »ilegalno« povezovati z našim poveljniškim kadrom in rovariti proti partizanom.

Na osvobodeno ozemlje, ki je bilo prej njihovo, praktično nismo smeli. Prav tako tam ni bila upoštevljena ljudska oblast. Oni pa so bili »navzoči« povsod na osvobodnem ozemlju, ki so ga kontrolirale naše enote. Po skupnem operativnem štabu so četniki izkoristili pridobljeni položaj ter pošiljali svoje ljudi proti Bosenski krajini, Hercegovini in dalje, da bi organizirali četniške odrede in rovarili proti partizanskim.

Glede operacij je bil skupni »operativni« štab povsem neoperativen, ker se je izogibal sleherni skupne akcije. Res je, pripravili so skupno operacijo za osvoboditev Kladnja, vendar je propadla, ker četniški odredi niso nastopili in niso izpolnili svojih nalog. Četniki niso hoteli pristati na napad na Zvornik, ker je bilo tam nekaj Nemcev, ki se jim četniki nikakor niso hoteli zameriti.

Te negativne strani sodelovanja s četniki je le še stopnjevalo dejstvo, da sploh ni bil organiziran in tudi ni deloval Glavni štab partizanskih odredov. Ko sem skušal tovaršem ponazoriti vse negativne strani takšnega sodelovanja s četniki, sem čutil dolženo nesložnost glede vloge zaled-

ja in ljudske oblasti pri nadaljnjem razvoju narodnosvobodilnega boja. Nekateri tovariši so menili, da ne gre pripisovati zaledju in organizaciji ljudske oblasti na osvobodnem ozemlju posebnega pomena in da glede teh vprašanj ni treba ostriti odnosov s četniki, temveč le glede akcij proti okupatorjem.

Ker sem menil, da sta ti vprašanja (oblast v zaledju in fronta) med seboj povezani, sem poslal tovaršu Titu pismo ter mu razložil nastali položaj in bistvo nesoglasij med nami. Tovariši Tito me je takoj poklical. Potem ko sva se tudi ustno pogovorila o položaju v vzhodni Bosni, se je strinjal z mojo razlago. Dolgo nam je pojasnjeval, da vprašanj fronte in zaledja ne gre ločevati, če hočemo zagotoviti narodnosvobodilnemu boju popolno zmago. Glede nadaljnjega sodelovanja s četniki nam je rekel, da si moramo tudi v prihodnje prizadevati za sodelovanje, vendar ne za ceno slabitve boja proti okupatorju. Osnovno merilo za sodelovanje s četniki naj bo, ali takšno sodelovanje krepi ali slabi boj proti okupatorju. Očitno bi boj proti okupatorju popustil, če bi opustili zahtevo, da se na osvobodnem ozemlju ne more obnoviti stara oblast, marveč je treba izvoliti novo, ljudsko oblast itd.

V prihodnji številki: USTANAVLJANJE PROSTOVOLJNIH ODREDOV

ALI JE ALI NI ČLOVEK

Zakoni niso vse, med drugim tudi zato ne, ker ni mo- goče vnaprej izmisliti rešitve za vse variante in za vse možnosti, ki jih prinaša življenje. V boju za visoka načela socializma se mora zaostri tako tisti človeški, subjektivni kakor ideološki činitelj, ki dobita popoln izraz tam- kaj, kjer se zakon preliva v življenje, v prakso, v vsak- danjost.

Življenje ni romantični film, kjer bi se moralo vse zaključiti z obveznim srečnim koncem. Boj človeka, ki ima resnico, pravič- nost in socializem na svoji strani, je včasih dolg in težaven, čeprav tako zakoniti kakor tudi družbene sile brez pridržka podpirajo ta načela. Zakonitost praviloma navse- zadnje zmaga nad birokracijo in samovoljo. Na delo se vrne delavec, ki je bil odpuščen na primer zato, ker je bila njegova kritična beseda neprijetna vodilnemu človeku v podjetju ali celo nevarna njegovemu položaju prav zato, ker je temeljila na dejstvih. Ali se ta- krat spusti zavesa? Ali gredo pravi- nični udeleženci te male družbene drame mirno spat, medtem ko oni drugi osramočeni odhajajo z odra? Včasih je konec tak, včasih pa ni. Noben predpis ne more sam po sebi varovati pred zlorabo sociali- stičnih pridobitev, preprosto zato ne, ker ni zakona, katerega smisla bi spretna, zlonamerna razlaga do- ločb in dejstev ne mogla izmali- čiti, čeprav ob tem ni mogoče go- voriti o prekršku proti ustaljenim formam. Načela izvajajo ljudje, ki jih je razen mnogih drugih delitev mogoče razdeliti tudi na pošteno in nepošteno, na tiste, ki jih zares preveva socialistični duh, in na one, ki jim beseda socializem služi izključno kot prikladno proclje za uresničevanje osebnih name- nov.

Niti predstavljati si ne more- mo, da bi bil delavec obstoj v podjetju ogrožen zato, ker je dela- vec izpolnjeval svojo državljansko dolžnost. Vendar se je to zgodilo Trajku Gočeviću, delavcu ribogoj- nice v Beogradu. V podjetju je ugotovil kriminal. O tem je obve- stil predsednika Centralnega sveta ZSJ. Preiskava kaznivih dejanj seveda ni zadeva sindikata. Nje- govo pismo so posredovali na pri-

vse skupaj tako spretno zapleteno, da se je vlekle v nedogled.

V naši praksi naletimo včasih na metodo, ko ravnajo »po zakonu«, vendar poštenega, nezažele- nega človeka izključijo iz določene sredine. Po navadi se to zgodi, ka- dar se grob prekršek proti sociali- stičnim načelom zlomi ob hudem odporu v samem kolektivu ali pa ob odporu družbenih sil izven podjetja. Delovno mesto se da povsem legalno ukiniti, takega sklepa ni mogoče grajati niti ta- krat, kadar je jasno, da pravi mo- tiv ni odvečnost določenega delov- nega mesta, temveč nezaželenost določenega človeka. Z drobnim zapostavljanjem, s premetstvitvami na slabše plačano delovno mesto, z nepravilno tarifno postavko, z iskanjem dlake v jajcu je mogoče pripraviti poštenega človeka do tega, da si sam poišče delo drug- dog. Recimo, da se zaveda, da bo zmagal, ker ga podpira zakon in je socializem na njegovi strani, hkrati pa ve, da bo trajalo tedne in morda mesece, preden bo uveljavil svojo pravico. Vsakdo se ne odlo- či za boj niti takrat, kadar je pre- pričan o ugodnem izidu, marveč se odloči za tako imenovano linijo manjšega odpora. Če mu kvalifi- kacija, delovna sposobnost in dru- ge okoliščine zagotavljajo delo v drugem podjetju, se marsikdo od- loči za osebni mir in gre.

Dvoboj v vztrajnosti

V intervjuju za naš list je pred- sednik Centralnega sveta tovariš Tempo pred poldrugim mesecem omenil primer Filomene Lazare- vičeve, delavke pekovskega pod- jetja »Blažo Dumović« v Krušev- cu. Šestkrat je direktor podjetja izročil Filomeni odgovor — pravi razlog; Filomena je prijavila di- rektorju podjetja kriminalno de-

ustvari drug, prav tako nezaželen položaj. Komuna in kolektiv se lahko znajdetta pred kategorično izbiro: ali jaz ali on, ali marljiv delavec ali voditelj, ki se je oma- deževal s samovoljo, z nesociali- stičnim ravnanjem. Ko je sodela- vec našega lista pred kratkim vprašal znanega voditelja v neki komuni, kako to, da je ostal na svojem položaju človek, ki je sku- šal svoj položaj zlaboriti na zelo umazan, kriminalen način, ker je izsiljeval nameščenko svojega od- delka, ki se ni odzvala njegovemu dvorjenju, je takoj razumel, v ka- terem grmu tiči zajec: »Kje pa naj najdemo drugega strokovnjaka?« Tu je drobnim praktičizem prema- gal socialistična načela. Ob neki drugi priložnosti slišimo: »Dober človek je, le to napako ima, da ne prenese graje.« Ali pa: »Mnogo je žrtvoval za vse, kar imamo. Men- da ga ne bomo onemogočili zaradi takšne malenkosti!« In še: »Po- pravil se bo.«

Če se napaka ponavlja, je to način dela

Človek se lahko zmoti, napako je mogoče oprostiti enkrat, morda dvakrat, če ni hud, kriminalen prekršek proti ustavnim pravicam drugega človeka. Humanost naše- ga pravnega sistema se razteza tudi na zločince. Tudi njihova krivda — z družbenega stališča — lahko gre v določenih pogojih po prestani kazni v pozabo. Toda če kdo vztrajno ravna nesocialistič- no, ga je treba odstraniti ne glede na to, kdo je, kakšne sposobnosti, kvalifikacije in zasluge ima. To zahtevajo načela naše družbe in seveda tudi njeni materialni interesi. Birokratizem, samovolja in avtokracija niso nikoli ustvarjali ugodnega delovnega vzdušja. Ne- zadovoljni delavci ali kolektivi s hudimi notranjimi trenji niso niko- li dosegali dobrih proizvodnih re- zultatov. Vsakdo, kdor je spoznal nezdavno vzdušje v več kolektivih, vsak sindikalni voditelj, vsak no- vinar in vsak finančni inšpektor bo takoj potrdil, da ni materialne- ga razmaha v podjetju, v katerem so resno ogroženi socialistični od- nosi med ljudmi.

Družba se mora zaščititi. Napa- ka, ki se vztrajno ponavlja, ni več napaka, temveč način dela. Kadar ta slog ogroža jedro socializma — odnos človeka do človeka — je tre- ba nastopiti brez sentimentalnosti. Če je treba izbirati med direktor- jem, ki doseže, da dobi poštna delavka šestkrat zapovrstjo neza- konito odpoved, pa čeprav je di- rektor pravi gospodarski genij, in med to poštno delavko, mora biti končna odločitev taka, da sedmič direktor dobi odpoved. Kakšno jamstvo daje tak človek, da bo v duhu socializma opravljal funkci- jo, ki mu jo je družba zaupala, če dokaže šestkrat zapovrstjo, da je njegova osebna muha važnejša kot velika pridobitev socializma?

V takšnem položaju so kolektiv in morda še bolj družbene sile v komuni pred veliko moralno pre- izkušnjo. Primeri kažejo, da tega izpita ne opravijo povsod uspešno. Mar to ni ekonomski praktičizem, politično slepilo, zanemarjanje so- cialistične morale in socialistične pravičnosti? Najbolj nevarno je, če v človeških odnosih odpovedo tisti, katerih prvenstvena naloga je, boriti se z vsemi močmi za so- cialistično vsebino teh odnosov in za zakonitost.

V gospodarskih organizacijah ka- že opisati delovna mesta zavoljo tega, ker poslej polektivom ne bo več treba toliko razmišljati, kje naj bi zaposlili delovnega invali- da. Tudi potem ko bodo v pod- jetjih opisali ta delovna mesta, bodo lahko v zdravstvenih in drugih zavodih lažje rehabilitirali invalide, saj jih bodo že takoj v pričetku začeli usposabljanje za delo na določenem delovnem me- stu. Tudi ne bo več v tovarnah toliko opravil, da invalidov ne morejo zaposliti. Po opisu delov- nih mest pa bodo v podjetju in- validi dela tudi bolje razporejeni. (V »Iskri« — od koder je tudi naš posnetek — so že dlje časa prepričani, da ni invalid dober le za telefonista, vratarja, marveč, da ga kaže zaposliti tudi v obratu)

Odgovornost za vzdušje

Ko je primarij centralne spe- cialistične klinike dr. Rista Petro- vić obvestil Centralni svet o čudni intervenciji mestnega ljudskega odbora (točneje: njegove admini- stracije) pri določanju položajnih plač na polikliniki, je prišlo na dan, da so se pregrešili proti za- konu tisti, ki bi morali skrbeti za njegovo izvajanje.

Administracija ljudskega od- bora je ob sodelovanju tajnikove- ga pomočnika samovoljno spreme- nila zneske položajnih plač name- ščenem polikliniki, čeprav je imela le pravico predlagati, ali so položajne plače v skladu z odobre- nim pravilnikom. Tako je določila primariju, zdravniku v 32 leti službe, le 400 dinarjev položajne plače nad minimalno možno, mlad zdravnik pa je dobil položajno plačo 4000 din iznad minimalne. Zaradi podobnih postopkov admini- stracije ljudskih odborov v dru- gih srbskih krajih je dobila komi- sija Izvršnega sveta LR Srbije šte- vilne pritožbe.

Morda je administracija kje na podeželju preokročila svoja po- oblastila, ker ni poznala predpi- sov, težko pa si je predstavljati, da bi se to zgodilo v Beogradu. Prej bo držalo, da je hotela admini- stracija po birokratski inerciji razši- riti svoje pravice. Vendar vsega ni mogoče zvaliti izključno na njo. Ljudski odbor je odgovoren za de- lo svojih nameščencev, na odloč- bah je njegov pečat, pečat organa oblasti. Njegova naloga je, da od- pravi vzdušje, v katerem si admini- stracija lahko dovoljuje nezako- nit postopek.

V naši deželi se trudimo že vr- sto let, da bi socialističnim odno- som med ljudmi, v proizvodnji in

skoraj povsod v vseh občinah ljubljanskega okraja so ustanovili komisije za opis delovnih mest, ki bi na njih lahko zaposlili de- lovne invalide. Tudi so v tajni- štvu za delo OLO Ljubljana pri- redili seminar za tiste predstavi- nike občinskih ljudskih odborov, ki naj bi na podlagi obrazca, ki so ga izdelali v Okrajnem zavodu za socialno zavarovanje v Ljub- ljani, opisali delovna mesta, ki so primerna za zaposlitev delovnih invalidov. (Ta obrazec je Okrajni zavod preiskoval v Telekomunika- cijah, Rogu in Elmi — od koder je tudi naš posnetek). Toda, ker te komisije praktično še niso pri- čele ocenjevati delovna mesta za zaposlitev invalidov bi kazalo, naj bi v nekaterih občinah kon- kretno pomagali komisijam pri opisovanju in ugotavljanju delov- nih mest za invalide.

gega, pogosto pa pozabljanje za zelo preprosto, logično vprašanje, ali je to lojalen, pošten človek v naj- bolj navadnem pomenu besede, skratka ali je ali ni človek. Kadar razpravljajo o določenem pojavu, lahko drobne, praktične, nepo- sredne koristi — to pa lahko pome- ni v perspektivi veliko prak- tično škodo — včasih potisnejo v ozadje pomembna načela. To se dogaja kljub družbenemu upra- vljanju, kljub delavskemu samo- upravljanju, komunalnemu siste- mu in drugim instrumentom so- cialistične demokracije. Dogaja se, ker lahko tudi ljudje, ki so sicer globoko vdani stvari socializma, pod pritiskom vsakdanjih proble- mov, tistih drobnih reči, od kate- rih in s katerimi živimo, za trenu- tek pozabijo osnovni navdih za svoje napore. Včasih je to lahko razumeti, vendar imamo družbene sile, ki morajo same bedeti in ohranjati v budnem stanju vse okoli sebe.

Zvonko Simić

PO KATEREM ČLENU?

Honorarna zaposlitev

»Radovednež«: Pri kino-pod- jetju imate postransko zaposlitev. Za to delo je bila v prejšnjem ta- rifnem pravilniku določena tarif- na postavka v znesku 35 din, v novem pa znaša 62 dinarjev. Ko ste zahtevali, da Vam obračunajo osebni dohodek tudi za nazaj po novi postavki, so Vam zahtevek zavrnili.

Odgovor: Vi ste s kino-podjet- jem v tako imenovanem »časas- nem« ali priložnostnem delovnem razmerju v smislu 159. člena za- kona o delovnih razmerjih. Za to delo morate imeti sklenjeno po- godbo o priložnostnem delu, v ka- teri mora biti med drugim ureje- no tudi plačilo za opravljeno delo. Če je v tarifnem pravilniku za delo, ki ga Vi opravljate prilo- žnostno, določena nova višja osno- va za obračun osebnega dohodka, potem morate s podjetjem spre- meniti ali na novo skleniti pogod- bo o priložnostnem delu in tako na novo urediti plačilo. Nimate pa pravice zahtevati enostavno obra- čun po novi tarifni postavki, ker niste v rednem delovnem razmer- ju in se Vam določa plačilo s po- godbo. Zato morate najprej doseči spremembo pogodbe, s tem novo določitev plačila. Ob tej priliki pa se seveda lahko dogovorite v po- godbi, da se Vam lahko novo pla- čilo obračuna za nazaj od veljav- nosti novega tarifnega pravilnika. Samo to je zadeva sporazuma, tre- rej se da urediti le na pogodbeni način, ker za Vas velja tarifni pravilnik le posredno preko po- godbe o priložnostnem delu.

»Radovednež«: Pri kino-pod- jetju imate postransko zaposlitev. Za to delo je bila v prejšnjem ta- rifnem pravilniku določena tarif- na postavka v znesku 35 din, v novem pa znaša 62 dinarjev. Ko ste zahtevali, da Vam obračunajo osebni dohodek tudi za nazaj po novi postavki, so Vam zahtevek zavrnili.

Skrajšan delovni čas

S. J. Maribor: Po prestani bo- lezni delate že četrti mesec samo po štiri ure. Ali imate pravico do nadomestila plače za ostale štiri ure? — Odgovor: Nadomestilo osebnega dohodka Vam v Vašem primeru pripada samo, če Vas je zdravnik poslal na delo s skraj- šanim delovnim časom po 27. čle- nu zakona o zdravstvenem zava- rovanju t. j. če je zdravnik ugo- tovil, da je takšno delo za zdrav-

stvenega stališča za Vas koristno za popolno povrnitev delovne zmožnosti.

ZDRAVNIK V DELAVNICI

Glavobol

V pomanjkljivo prezačenih de- lavnicah in v vlažnih ali takšnih pro- storih, kjer higijenske razmere niso ugodne, delavce pogosto boli glava. Težko je našeti vse druge po- vzročitelje glavobola, ki velja za naj- bolj razširjen bolezenski pojav. Navadni glavobol je posledica preutrujenosti, pretiranega uživanja alkohola in nikotina, pa tudi bivanja v zgoraj opisanih prostorih. Tak gla- vobol izgine, brž ko odstranimo vzroke.

Nehigijenske razmere pa lahko po- vzročijo razne bolezni, kot so na- primer revmatizem, krvne bolezni, dalje bolezni v organih sluha in vida; vse te bolezni po navadi spremlja tudi glavobol.

Razen tega je glavobol tudi zna- menje nalezljivih bolezni z zvišanim krvnim pritiskom. Nekaj podobnega je pri boleznih dihal. Marsikoga boli glava zaradi določenih živčnih bolezni. Glavobol živčnega ali revmatič- nega izvora je po navadi povezan z neprijetnimi delovnimi mesti. Zato najpogostejše trpijo ljudje, ki delajo na prepihu, na primer šoferji, vlakovo- dje, poštarji in blaginiki.

Migrena velja za najbolj znan glavobol. Ta bolezen je pogosto po- dedovana, zaradi nje trpijo ženske pogostejše kot pa moški. Dokler traja migrena, marsikateri bolnik ni spo- soben za delo. Glavobol se razlikuje od drugih bolezni. Ta bolezen nima zunanjih znakov, zato jo ljudje iz okolice je- težko razumejo. Včasih traja nekaj minut, lahko pa se vleče tudi po več- tednov. Ljudje se le s težavo spride- ljajo s tem, da kdo zaradi glavob- la ni več sposoben za delo, težave z delavcem, ki ima prav tako težave z delavcem, ki je kar naprej bolan in zdržuje delo, v tem je družbeni pomen glavobola, ki je množičen bo- lezenski pojav. Znan sredstva proti glavobolu (aspirin, piramidon, fenalgin) delu- jejo le trenutno in niso prava zdra- vilja. Treba je ugotoviti, zakaj koga pogosto boli glava. Vzroke najpogo- steje odstranjujejo z operacijo (tu- morji), z antibiotiki (vnetja), s fiz- kalno terapijo in z blokadami (ne- vralgija in revmatizem). Če marsikateri bolnik se je po- zdravil, potem ko si je uredil prenu- hrano, se omejil v plačji in kajenju ali pa potem, ko so preureili pro- store, v katerih je prebival večina de- lovne časa, dr. H.

Vsakdanji prizor na Posredovalnici za delo. Morda pa so včasih med čakajočimi tudi ljudje, ki so jih »odpustili« brez pravega vzroka v nekaterih podjetjih

stojni naslov. Proti nekaterim lju- dem v podjetju so uvedli kazenski postopek. Trajko Gočević je izpol- nil svojo državljansko dolžnost. Kriminal je treba prijaviti. V ne- katerih primerih — tako določa zakon — lahko pride človek pred sodišče kot soudeleženec, če ve, pa molči. Ko so izvedeli, da je pri- šlo do kazenskega postopka na Gočevićovo pobudo, so začeli dela- vac v podjetju sistematično za- postavljati. Najprej so ga preme- stili na novo delovno mesto, ki je bilo manj primerno, da ne upora- bimo drugega izraza. Nato so ga postavili za kurirja, nazadnje pa so mu odpovedali.

Vse to se da narediti spretno, ob vsestranskem spoštovanju za- konov, vendar s popolnim izmali- čenjem njihovega smisla. Sindi- kat je storil vse potrebno za zašči- to dobrega delavca, vendar je bilo

javnost svojega poslovanja in, ker direktor ni storil ničesar, je ob- vestila sekretariat na notranje za- vede — in vsakokrat je bila odpo- ved preklicana. Tudi šestič, ko je navajala kot vzrok »ukinitve de- lovne mesta«. Vendar se je Filo- mena nazadnje utrudila in je prva popustila. Obvestila je Centralni svet, da je prisiljena iti v drugo podjetje. Kdo bi ji zameril, da ni zameril tej delavki, ki se je utru- dila v boju za socialistična načela, če se krajevnim činiteljem ni zde- lo primerno, da bi prekinili ta dvoboj v vztrajnosti in »vragu od- bili rogove«!

Tu nastaja problem širšega, na- čelnega pomena. Res je, v določe- nih primerih lahko preklic odpo- vedi, ki je bila dana na zahtevo ali na pobudo voditelja podjetja, ogrozi njegov ugled v podjetju in

OD 24. DO 28. SEPTEMBRA V BEOGRADU

Namesto kazni vstopnica za kino

Sejmsko vzdušje me je ta- ko prevzelo, da sem prešel ce- sto tam, kjer je ne bi smel. Samo nekaj metrov stran je bila cesta označena z belimi progami — prehod za pešce. Avtomobilisti so tu vozili ne- koliko počasneje, včasih pa tudi ne. In če bi prišel pod kolo tistih vozov, ki so bili tako nepredvidni kot jaz, bi se zna- šel najmanj — v bolnici ali pa povzročil prometno nesrečo.

Žvižg. Prometni miličnik me je s prijaznim glasom opozoril, da moram odpreti denarnico.

Brez besede sem ubogal. Po- tlejš, ko sva zamenjala denar in potrdilo o plačani kazni, mi je dejal:

»Če boste prišli drugi mesec spet v Beograd, boste dobili namesto potrdila vstopnico za kino.«

»Kako, vstopnico?«
»Da, vstopnico za kino. To bo namesto kazni. Prav nič vas ne bo stala, samo v kino boste morali iti.«

Strmel sem. Prometni milič- nik mi je pokazal:

»Od 24. do 28. septembra bo prvi mednarodni filmski fe-

stival. Zaščita človeka v pro- metu. V Domu sindikata na Trgu Marxa in Engelsa bomo vrtili 28 domaćih in tujih fil- mov o prometu. Tisti, ki bo zagrešil manjši prometni pre- kršek, bo dobil namesto po- trdila o plačani kazni vstop- nico za kino. Pri ohodu kino- doborane bo stal dežurni milič- nik in potrdil, da je prekršitelj res obiskal kinopredstavo. S to potrjeno vstopnico se bo izka- zal pri sodniku za prekrške. Ta mu bo dejal: V redu, svo- bodni ste. Če pa ne bo obiskal filmske predstave, bo plačal še kaj več kot v drugih dneh. Tisti, ki bodo zagrešili težje prometne prekrške, se bodo se- veda znašli v mraku druge vrste.«

Kulturno kaznovanje. Kul- turno in potrebno! Vsak dan je nič koliko nesreč zavoljo tega, ker nas prevzame to ali ono vzdušje, ker zamišljamo gremo po cesti in se ne ozi- ramo na prometna vozila, ker vozniki včasih pregloboko »po- gledajo« v kozarec, ker...

Mogoče bo tole kulturno kaznovanje nas vse spameto- valo.

Vrtec Tatjane Odrove na Hujah je zunaj in znotraj zelo lep, ima pa kljub temu veliko napako: premajhen je za vse, ki so v stanovanjski skupnosti Planina-Huje potrebni darstva. Matere 433 otrok (skupno jih je 670) so namreč zaposlene. Seveda s tem ni rečeno, da nihče ne pazi na otroke, toda sosedje in starejše bratce in sestrice bi mnogi starši radi zamenjali s poklicno vzgojiteljico v kombinirani družinski ustanovi. Starši 34 otrok pa se niso znašli. Puščajo jih same doma. Vsaj tako so odgovorili na anketo Zveze prijateljev mladine.

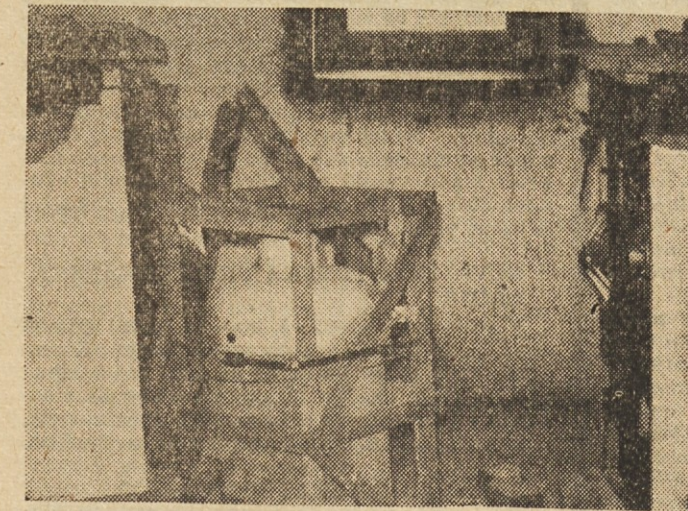

Varstvo predšolskih in šolskih otrok je torej boleča točka stanovanjske skupnosti Huje-Planina, te najizrazitejše delavske soseske v Kranju. Od 2448 prebivalcev je namreč 990 delavcev. Ustanove za otroke so tembolj potrebne, ker ima 87% stanovanj največ po dve sobi, veliko veččlanskih družin pa žipi v eni sami sobi. Otroški vrtec si želi 98 družin, nadzorstvo na otroškem igrišču pa celo 186 družin. Na igrišče zahaja namreč blizu 300 otrok. Anketiranci pa so navedli še vrsto drugih otroških ustanov, ki naj bi prevzele nadzor nad šolskimi in predšolskimi otroki medtem, ko so starši zaposleni. Zlasti si želijo krožke za pomoč pri učenju in otroške jasli (tekstilne delavke delajo namreč še vedno v treh izmenah!).

Se bolj kakor pomanjkljivo varstvo otrok pa prizadeva stanovanjske skupnosti Huje-Planine pomanjkanje kopalnic. Tri četrtine stanovanj je brez njih. Zato je 70% anketiranih družin izrazilo željo, da bi dobili javno kopalnico. Želijo pa si tudi raznih servisov! 62% anketirancev bi rado servisno pralnico, 42% servis za manjša popravila, 42% pa krpalnico.

Izmed navedenih želja se jim bo ena izpolnila čez kakih štirinajst dni, ko bo stanovanjska skupnost dobila novo servisno pralnico. Kakor vidite na sliki, so pralni stroji že pripeli in v pralnici že čakajo na pranje »stranke«. Z nadzorom na otroškem igrišču pa imajo smolo. Upokojenec, ki bi moral prevoziti to skrb, jih že lep čas vleče za nos ali kaj.

Čakanja pa imajo starši čez glavo dovolj, kajti samo zadnji mesec so si štirje otroci polomili roke na igrišču, ker jih nihče ne kroti in ne opozarja na nevarnosti...

Kombinirana družinska ustanova, javno kopalnice in razne servisne delavnice pa so pesem prihodnosti. Upajmo, da ne preveč daljine, če bosta občinski ljudski odbor in svet stanovanjske skupnosti upoštevala želje hujskih in planinskih družin in samskih ljudi in če stanovalci ne bodo držali rok križem.

VNEDELJO OD DVANAJSTIH DO TREH

Ob nedeljah moramo posvetiti nekaj prostega časa prijateljem ali sorodnikom, ki ležijo v bolnišnici. Toda na ta obisk se kaj radi premalo pripravimo. Včasih že na poti v bolnišnico zagrešimo kako napako. S seboj vzamemo ali pa spotoma kupimo slaščice, ki jih ima bolnik zelo rad, a jih zaradi bolezni ne sme uživati. Kaj mu pomagata takšno darilo? Včasih pa tudi pozabimo vprašati, ali namerava tisto nedeljo na obisk več sorodnikov ali znancev, in pride mo tja, ko je bolnikova soba polna obiskovalcev. Toda v tem primeru se da pomagati: počakajmo

za nekaj časa pozabi, da leži v bolnišnici.

Nikar ne začnimo z vprašanjem: »Kako je kaj?«

To vljudnostno vprašanje sili bolnika, da morda že stojič ponovi zgodbo o svojem zdravju, čeprav ni najbolj ugodno.

Veliko prijetneje se bo počutil, če bomo rekli:

»Danes imaš kar zdravo barvo. Vidi se, da ti je že bolje...«

Ali pa: »Dobro si si opomogel. Prihodnjo nedeljo pojdeva že skupaj na nogometno tekmo...«

To mu bo veliko več koristilo kot pa zaskrbljeni izraz na na-

niso prišli na obisk, in seveda tudi one, ki so prišli, pa so iz obzirnosti hitro odšli. Razpravlja o vseh boleznih, kar jih je bilo kdaj v družini, o dednih in nedednih, zato pa tembolj nevarnih. Na bolnika pa seveda pri tem čisto pozabijo in mu s takim nepremišljenim brbljanjem povečujejo temne slutnje...

TOVARIŠI IN PRIJATELJI

Službeni tovariši in znanci včasih spremenijo bolniško sobo v razpravno dvorano. Najraje pa se menijo o poslovnih skrbih.

Tudi razgovori o zabavah, izletih in obiskih ne vplivajo ugodno na bolnika, ker vidi, da je zaradi bolezni za marsikaj prikrajšan. Če že dolgo leži, postane ob takšnem razgovoru zagrenjen in malodušen. Vse drugače vpliva razgovor o zabavi, ki jo bodo priredili, ko bo bolnik ozdravel. To ga bo razveselilo in mu dalo novih moči. Nekje na tistem si bo morda dejal, da bodo zaradi njegove priprave zabavo malo kasneje in tako dejansko proslavili njegovo ozdravitev.

NEPOKLICANI »STROKOVNJIKI«

Med obiskovalci se zmeraj najde kak »strokovnjak«, ki »ve prav vse«. Najnovejše medicinske dosežke in probleme pozna bolje kot zdravnik. Na dolgo in široko pripoveduje bolniku o vzrokih, oblikah in razvoju njegove bolezni. Ravnodušno in povsem hladno mu pripravi nestrokovno predavanje in navede kopico dejstev, ki sploh ne držijo. Svojo pripoved beli s takšnimi ali podobnimi pripombami:

»Moj šolski prijatelj je bil prav tako bolan. Prav takšna operacija. Pa ni uspela. Čez tri mesece je umrl...« Ali: »Od hudiča je takšna operacija. Moja teta je dobila potem hude žolčne napade.«

Ob vsem tem se bolnik seveda počuti kot na natezalnici in napetih živcih čaka, kdaj se bodo oglasile bolečine, o katerih je pravkar slišal.

KAJ JE NAŠA DOLŽNOST?

Predvsem se poskušajmo zvesti v bolnika in z njegovimi očmi ocenimo svoje ravnanje. Bolnik je vedno občutljivejši kot zdrav človek in zaznava vse drugače kot mi. Zato moramo dobro razmisliti, kaj bi ga utegnilo vznemiriti, prestrašiti ali zagreniti. V njegovi navzočnosti ne govorimo preveč tiho, seveda pa tudi vpiti ne smemo. Močnejši šumi, loputanje z vrati, vpitje, petje — za vse to se zdrav človek morda niti ne zmeni — gredo bolniku na živce! Predvsem pa mu

na hodniku, da se soba malo izprazni, potem si poiščimo stol ali pa se naravno ustopimo ob bolnikovi postelji. Bolnika namreč moti, če stojijo obiskovalci okoli njegove zmedeno in nepremično kakor pogrebci.

NAPACNA IN PRAVA RADOVEDNOST

Pokažimo bolniku vso svojo rahločutnost. Bodimo čimbolj vedri in naravni. Bolnik naj vsaj

šem licu in mučna vprašanja: »Kaj pa temperatura? Kaj pravijo zdravniki, zakaj nimaš teka?«

Bolnik vam bo hvaležen, če ga boste skušali odvrniti od težav, ki ga tarejo, ne pa obratno.

DRUŽINSKI KLEPET

Sorodniki kaj radi spremenijo tak obisk v navaden družinski klepet. Kramljajo o pomembnih in nepomembnih rečeh, obrekujejo tiste, ki so tako brezobzirni, da

Bolnik jih posluša in začne razmišljati o problemih, ki so, in o onih, ki jih pravzaprav ni, pa tudi o težavah, ki so nastale na njegovem delovnem mestu.

»Kdo ve, kdaj bom spet delal, opravljal pa toliko,« razmišlja in se grize.

Prihodnost, vsakdanje delo — vse to se v bolnikovi zavesti zgosti v temno mračno podobo, ki mu povečuje nemir in prinaša nove skrbi.

SADJE ZDRAVILO

V sadju resda ni veliko takih hranilnih snovi, ki redijo, kljub temu pa ga moramo dajati otrokom, ker vsebuje snovi, ki krepijo telo proti boleznim, povečujejo apetit in utrjujejo zobe.

Predvsem nas sadje oskrbuje z železom, ki je potrebno za tvorjenje krvi, z vitaminom C, neobhodno potrebnim za razvoj kosti in zob, ožilja in mišičevja, kakor tudi z vitaminom A, ki skupaj z vitaminom C povečuje odpornost telesa proti nalezljivim boleznim. Nekatere vrste sadja, kakor na primer marelice, breskve in slive, vsebujejo veliko vitamina A, zato bi jih morali dajati otrokom sleherni dan, zlasti pa pozimi, ko v drugi hrani ni več toliko vitaminov. Razen najmlajših je treba otroke navaditi, da uživajo surovo, neolupljeno sadje, kajti v lupini je največ vitaminov.

Sladko sadje, zlasti grozdje in lubenice, ugodno vplivajo na de-

lovanje črevesja in ledvic. Marelice, slive in dinje pospešujejo prebavo, zato jih ne dajajmo otrokom preveč, posebno ne najmlajšim. Ravno nasprotno pa kislaste jabolka zapirajo, zato naj jih uživajo tudi za zdravilo proti driski.

Otrokom dajajmo samo zrelo, sveže in popolnoma zdravo sadje, kajti zeleno, prezrelo ali na pol gnilo povzroča drisko, bruhanje in bolečine. Predvsem naj bo sadje oprano. Perimo ga v tekoči vodi

ali pa ga večkrat polijmo s svežo vodo, da odstranimo res vso umazanijo. Sadje, ki ga ni mogoče dobro oprati, kakor na primer jagode, borovnice, maline in robidnice, raje prekuhajmo in ga dajajmo otrokom v obliki kompota ali soka. Bolje, da s kuhanjem uničimo vitamine, kakor da bi postavljali otroka nevarnosti pred različni boleznimi. Prekuhanu sadje izgubi vitamine, ohrani pa mineralne soli.

Tudi suho sadje izgubi precej vitaminov, vendar je zelo priporočljiva hrana, ker na primer marelice, fige, slive in grozdje ohranijo velike količine železovih soli.

moramo krepiti upanje, da bo kmalu ozdravel. To je vredno prav toliko kot zdravilo, ki ga predpiše zdravnik. Prinesimo s seboj čimveč vedrine in dobre volje, ki ugodno vpliva na bolnikovo telesno in duševno počutje.

Moj otrok ne krade

In rekla je:

»Ne, moj otrok ne krade. Ne verjamem vam, nikomur ne verjamem. Moja Sonja...«

In trdila je do onemoglosti, da je kaj takega nemogoče. Kričala je, da njena hči ni mogla vzeti sosedji tisočaka, ker je pač njena hči in ker jo je vedno učila le dobro. In še potem, ko so ji pripeljali otroke, ki jih je Sonja gostila z bomboni in tortami, ni hotela verjeti.

»Ne, moj otrok ne krade. V naši družini ni tatov.«

»Toda, tovarišica,« ji je govorila sosedja, pogledajte resnici v obraz. Bolje bo za vas in za Sonjo. Zakaj si zakrivate oči. Bila sem v sobi in slišala sem, da je nekdo prišel v kuhinjo. Rekla sem, da takoj pridem. Na mizi je ležal tisočak. Ko sem odprla vrata, ni bilo v kuhinji nikogar. In tudi tisočaka ni bilo. Videla sem Sonjo, kako teče po hodniku. In potlej so mi otroci povedali...«

Pa je odgovorila: »Vem, kaj govorim. To ni mogla biti Sonja. Saj vendar poznam svojega otroka.«

Niti za hip ni hotela pomisliti, da je res, kar trdijo otroci in sosedja.

Vse skupaj so si izmislili, si

je govorila. Osumiti hočejo njene otroke, umazati hočejo Sonjo, ker je lepa in pridna in pametna, ker vedo, kako je ponosna nanjo, kako jo ima rada in kako se postavlja z njo.

In potem je rekla:

»To je podlo natančevanje. Kdo ve, kam ste dali tisti tisočak. Če je sploh res, da vam je zmanjkal. Mogoče vam pa sploh ne manjka...«

»Kaj pa mislite,« se je razhudila sosedja. »Slepi ste...«

Mar je res slepa, se je oprala. To vendar ni mogoče. Res je, da Sonja včasih skrivaj kaj vzame: sladkor, med, bonbone. In res je tudi, da ji včasih zmanjka kak stotak. Toda to je povsem naravno, to vendar delajo vsi otroci. Zakaj bi ostenjala punčko zaradi takih malenkosti. In še tako rahlega zdravja je in tako mlada...«

Doma, da, doma še vzame kakšno malenkost, toda v tujem stanovanju Sonja prav gotovo ne bi...«

»Se enkrat vam povem,« je rekla, »da vam moj otrok ni mogel vzeti tistega tisočaka in da vam ne verjamem.«

»Pa jo vprašajmo,« je predlagala sosedja.

»Ne!« je zaopila. »Nočem, da

bi mučili mojega otroka. Vaše laži bi jo vznemirile, prenežna je, da bi... Sicer pa sem ji sama dala denar za sladkarije. Dovolj denarja, da je lahko povabila s seboj tudi druge otroke.«

Tako, si je rekla, to bo najboljše rešitev. Sama sem ji dala denar. Kaj je takšna majhna laž, ko pa gre za čast, za njeno in Sonjino čast, ki jo sosedja hoče omalopazevati.

»Da, sama sem ji dala denar...«

»Prav,« je rekla sosedja, »če je tako, pa naj bo. Ne gre mi za tistega tisočaka, toda to se ne bo dobro končalo.«

In res se ni.

Danes je Sonja v vzgojnem zavodu.

Tja so jo poslali, ker je kradla.

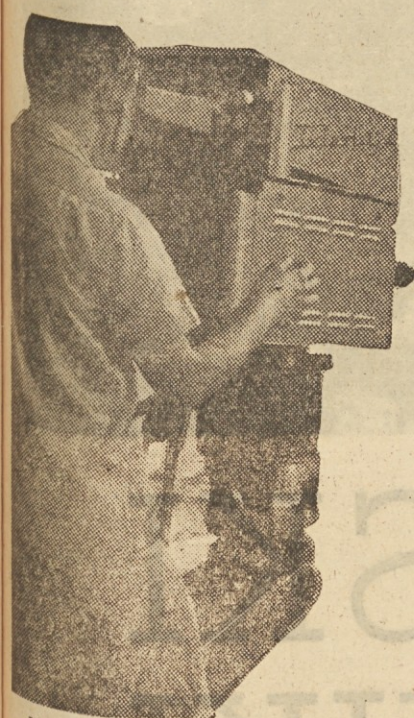
V soli je vzela prstan nekemu dekletu in potlej je trdila, da ga je našla. In vzela je uro. pa denar, prisvojila si je uhane svoje sošolke...

Njena mati pa še sedaj ne more verjeti, da je res, kar se je zgodilo, in še danes zatruje:

»Moja hči vendar ne more biti tatnica, saj sem jo vedno učila le dobro.«

J. V.

Novi TV program

Novi program je razdeljen na dopoldanske, popoldanske in večerne oddaje. Dopoldanske oddaje so omejene samo na nedeljo, ko je ob 11. uri kmetijska oddaja. Popoldanski spored se bo pričel ob 18. uri in bo trajal približno eno uro. Okvirni program za popoldneve je naslednji: ponedeljek — družinska oddaja »Dom in družina« ter oddaja iz poljudne znanosti, ki naj bi bila nekakšen zameetek televizijske univerze. Ob sredo predvideva načrt mladinske oddaje »Pionirski mozaik« in športno oddajo, ob sobotah pa bodo na sporedu mladinske odroma otroške igrice.

Večerne oddaje se bodo pričele ob 20. uri s »Televizijskim dnevnikom«, kateremu bo sledil kratek desetminutni vložek. In sicer: ob ponedeljkih šport, ob sredo razgovori z gledalci, ob sobotah reklamne oddaje, ob nedeljah pa kulturna panorama najvažnejših dogodkov v preteklem tednu. Jedro programa pa bodo po okvirnem načrtu izpolnile naslednje oddaje: ponedeljek reportažna oddaja, nato reklame in do zaključka film, ob sredo bo prenos dramske, operne ali baletne predstave, ob sobotah pa najprej glasbeno zabavna revija in nato kulturna oddaja »Portreti in srečanja«. Nedeljski večerni spored bodo izpolnile dokumentarne oddaje, krajša glasbena oddaja in oddaja »7 dni v svetu«, to je nekaj zunanje in notranje politični pregled najvažnejših dogodkov v tednu.

Vse tri jugoslovanske televizijske postaje bodo skupno pripravljale spored. Na vsak studio odpade približno tretjina tedenskega programa.

Po nekaj več kot enomesečnem premoru so 22. avgusta spet pričeli oddajati jugoslovanski televizijski oddajniki. Letošnji program televizijskih postaj Beograd, Zagreb in Ljubljana je precej razširjen, v njem je precej novosti, če ga primerjamo s programom v minuli sezoni, in kar ni nič manj važno, oddaje so tudi mnogo bolj pestre.

VZGOJNI POMEN TELEVIIZIJE

Povedati moramo tudi to, da imajo vse oddaje predvsem vzgojni pomen. Glavni urednik jugoslovanskega televizijskega programa Pavle Maletin je v razgovoru z našim beograjskim sodelavcem dejal, da si jugoslovanska televizija prizadeva, da bi bila vsaka oddaja vzgojna, tudi takrat, kadar gre za oddaje zabavnega žanra. Pomek je ta vzgojna tendenca še posebno očitna, kot na primer v ponedeljkovih oddajah »Znanost in tehnika«, »Družina in dom«, v športni oddaji ob sredo s naslovom »Fizikultura« ter mladinski oddaji »Pionirski mozaik«. Tudi nedeljska kmetijska oddaja ima tak vzgojni namen. V vseh teh primerih se televizija obrača naravnost h gledalcem, prizadeva se si pri tem na svoj način in s svojimi specifičnimi sredstvi pripomoči h kulturnemu dvigu našega človeka, mu razširi njegovo obzorje, tako politično kot družbeno-ekonomsko, tehnično. Nadalje je povedal glavni urednik televizijskega programa, da bo vse to, kar je že uresničeno v sedanjem programu, v bližnji prihodnosti še bolj razširjeno in poglobljeno, ter, kar ni nič manj pomembno, dobilo bo tudi bolj privlačne in zanimive oblike. Tako si bo v kratkem tudi jugoslovanska televizija izoblikovala svoj tip oddaj, namenjenih splošnemu izobraževanju naših ljudi, predvsem delavcev, kmetov in mladine. V tem trenutku pa bo za jugoslovansko televizijo zaključeno sedanje eksperimentalno obdobje in se bo zanjo pričelo obdobje normalnega razvoja in dela.

ODDAJE V PRIHODNIH TEDNIH

Naj naše bralce opozorimo še na nekatere pomembnejše oddaje, ki jih je pripravila jugoslovanska televizija za obdobje od 1. do 15. septembra.

V soboto, 5. septembra bo ljubljanski televizijski studio prenašal z Bleda zabavno glasbeno prireditev »Večer na Bledu«. Povemo naj še to, da bo nosilec ene izmed glavnih vlog te oddaje Ježek. V nedeljo bo prav tako prenos z Bleda, tokrat z otvoritve šahovskega šampionata, v ponedeljek ob 20. uri in 30 minut pa bo izredna oddaja o poteku prvega kola te največje letošnje prireditve v znamenju kralja, kmeta, mata in remija. Četrtek, petek in sobota — 10., 11. in 12. septembra — si je rezervirala zagreb-

ška televizija za prenos sporeda z letošnjega opatijskega festivala popevk in zabavne glasbe. V nedeljo 13. septembra bo na sporedu dokumentarna oddaja »Rudarske stavke«, ob 21. uri in 10 minut pa zabavna oddaja »Mali variete«. Program za 14. september je izpolnjen z naslednjimi oddajami: »Atom in človek«, »Kvaliteta in asortiment«, za zaključek pa še film »Dogodivščine junaka Brovkina«. V resnici za vsakogar nekaj in nekaj za vse.

S. B.

Gabin — potepuh

Odkar si je znameniti grški filozof Diogenes izbral za bivališče svoj nič manj znameniti sod, so se zmeraj našli ljudje, ki so ga po svoje posnemali. V Parizu se s tako filozofijo prebija skozi življenje na primer clochardi. To so ljudje, ki se podveji potikajo po pariskih ulicah in dvoriščih, kjer si v smeteh iščejo najnujnejše hrane, ponoči pa spijo pod sešinskimi mostovi ali kar na

pločnikih. Ti ljudje imajo lastno moralo, lastna načela in trdne principe. Težko bi jim rekli berači in težko bi si jih zamislili kje drugje kot v Parizu, Takega clocharda — potepuha, ki nad vse druge ljubi svojo neodvisnost, upodablja v svojem novem filmu »Archimede, le clochard« veliki francoski karakterni igralec Jean Gabin. Film so Francozi poslali na berlinski festival in se nadejajo tudi nagrade. Pod režijskim vodstvom Gillesa Grangerja nastopajo razen Gabina še Darryl Cowl, Bernard Blier, Dora Doll in mnogi drugi.

»Tatinski ribiči«

Wernerja Helwiga roman »Tatinski ribiči« — je podlaga za istoimenski film, ki se ga je lotil mladi Horst Hächler z igralci Mario

Poleti na luno so postali priljubljene oddaje vseh televizijskih gledalcev, pa tudi tisti, ki premorejo samo radijske sprejemnike, jim radi prisluhnejo. Ježek ima seveda pri vseh teh »lunadah« prvo besedo, kot jo bo imel na nedeljskem blejskem večeru. V podpis pod sliko sodi še to, da RTV Ljubljana še ni zaključil s svojimi potovanji v vesolje in da bo medplanetarna barka prav kmalu na poti.

Schell (njegova žena), Američanoma Cliftonom Robertsonom in Cameronom Mitchellom ter Nemcem Petrom Carstenom na jadranskem otočku blizu Zadra. Ta skalnat otoček s 25.000 kvadratnih metrov površine, kjer doslej nihče ni prebival, ker nima vode, je priložnost tragične ljubezni Marie Schell in Cliffa Robertsona. Helwigov junak, nekdanji pomorščak Clements namreč zbeži iz civiliziranega sveta, ki ga je zajel vrtnec vojnih grozot, na pust otok v Egejskem morju, da bi v miru in samoti lovil spužve. Tiha sreča, ki jo upa najti z lepo otokanko, pa mu ni usojena — uničijo ga sovražni tatinski ribiči.

Film snema Hächler v koprodukciji z ameriško družbo Columbia, potem ko smo pri nas zaradi slabega scenarija koprodukcijski delež odklonili in pristali samo na filmske usluge. V nemškem tisku je smenjanje — predvsem zaradi sodelovanja Marie Schell — deležno izredne pozornosti. Hächler je vse-kakor prepričan, da bo to »film leta«...

Anthony Quinn igralec in režiser

Z osmimi leti je stal prvič pred kamero kot statit. Leta 1937 bi ga Cecil B. De Mille že skoraj izbral za glavno vlogo v prvi verziji »Pirata«, če ne bi bilo Katarine, De Millove hčere, ki je očeta prepričala, kako tvegano je zaupati naslovno vlogo popolnoma neznanemu začetniku. Quinn je bil ob glavno vlogo in se je moral zadovoljiti s stransko, Beluchom. Ko je Katarina nekega dne obiskala očetovo studio, ga je srečala: tri tedne kasneje sta se poročila. To je bilo natanko pred 21 leti, medtem so se jima rodili štiri otroci in Anthony Quinn se je razvil v eno najvidnejših osebnosti ameriškega filma, njegovo sodelovanje pa ni nič manj zaželeno tudi v evropskih filmskih proizvodnjah. Dvakrat z Oscarjem nagrajen igralec — »Viva Zapata« in »Lust for life« (film o Vincentu van Goghu) — je izkazal najvišjo umetniško potenco, zaradi katere je vsak njegov filmov nepozaben dogodek. Spominimo se samo na Fellinijevo »Cestco«, kjer je upodobil suroveža z mehkim otroškim smem, Zampana.

»Pirata«, zgodba slavnega plenilca Jeana Lafitta, s katero je bil začel svojo igralško pot, naj bi zdaj, v drugi verziji dokazala, da je Quinn tudi sposoben režiser.

Za svoj režijski debut je imel umetnik na razpolago velikopotezen scenarij, ki mu ne manjka niti napetosti niti pustolovščin, in 50 izkušenih igralcev z Julom Brynnerjem, Charltonom Hestonom, Claire Bloom, Charlesom Boyerjem in Ingerjem Stevensom na čelu. Ko je bil film končan, so ga jeli s poudarjanjem za režije obsipavati. Quinn pa je izjavil, da se bo zadovoljil z enim filmom na leto, mimo tega pa bo še dalje igral. »Režisersko delo bi mi bilo kot stalna dieta težko prebavljivo«, je menil. Tako bo torej spet stopil pred strogo oko filmske kamere — s svojim režijskim prvencom pa se bo, kakor menijo, udeležil prihodnjega tekmovanja za Oscarje.

In večno pojo gozdovi

Kdo ve, kakal se Norvežani sami niso lotili trygveja, zabavne norveških kmečkih drame »In večno pojo gozdovi« ter »Björndalska dediščina«, sicer pa sta temi kot nalašč za ljubitelje »domaćinskih« filmov. Avstrijec in Nemec, tako je obe zgodbi združil v eno Paul May, posnel notranje pesnetke v dunajskih atelijah, zunanje pa na Norveškem. Njegova igralska ekipa je sestavljena iz Hansjörga Felmyja, Anne Smollik, Joachim Hansena, May-Britt Nilsson in Gertra Frøbeja. Pokazalo se je, da lahko tudi z velikanskimi gozdovi, globokimi fjordi in širnimi jezeri, ki jih je v svojih romanih tako nazorno in pestro opisal veliki norveški pripovednik, Zgodba se suče okoli starega kmeta Daga, ki je v svojem dolgem in trdem življenju požel samo obup, samoto, zaničevanje, sovraštvo in razočaranje, in postal senca samega sebe, ko je izgubil še svojega najdražjega sina.

V KRATKEM BOMO V NASIH KINEMATOGRAFIH VIDELI LETOSNJE PULJSKE NAGRAJENCE IN NENAGRAJENCE. NASA SLIKA JE IZ ENEGA OD DRUGIH, POGAČICEVEGA FILMA »SAM«

ULLA JACOBSON V »KOČIJAZU SMRTI«

Kočijaž smrti

To balado v Duru in molu z Ulla Jacobson in Anita Björk so bili Švedi poslali na letošnji berlinski festival. Njen ustvarjalec se lahko pohvali, da je pred leti med njegovimi prsti nastal največji švedski filmski uspeh, ki je očaral vseh pet kontinentov: »Plesala je eno samo poletje«. Njegovo odkritje je bila Ulla Jacobson, ki se je medtem razvila v zelo iskano karakterni igralko. Tudi v »Kočijažu smrti«, znani noveli Selme Lagerlöf, ki so jo že tretjič filmali, igra Ulla Jacobson naivno junakinjo, drugo žensko osebo te melodramatične in mračne balade pa upodablja Anita Björk, znana iz »Gospodične Judite« in mnogih drugih švedskih filmov.

Amore, amore

Potem, ko se je italijanski film poslužil silne popularnosti sicilijanskega peva Domenico Modugna in njegovega prvega šlagerja »Nel blu dipinto di blu«, je dal tudi njegov drugi svetovni uspeh »Ciao, ciao, bambina« naslov za filmsko obdelavo. V prvem igranju Elsa Martinelli in Antonio Cifariello ter Loreda de Luca in Ricardo Garrone dva zaljubljena parčka, ki se najdeta po mnogih zabavnih intermezih. Amore na vsej črti!

Smrt v gosteh

Filmu »Dvanajst porotnikov« Sidneya Lunta se je bilo posrečilo nekaj, kar se je zdelo doslej nemogoče: film je tako rekoč brez dogajanja in kaže dvanajst mož v sodni dvorani, kjer se borijo za krivdo ali nedolžnost obtoženca — in vendar je to umetnina, ki ni navdušila samo publike, marveč tudi kritiko.

Francoski režiser Julien Duvivier se je zdaj s svojim filmom »Marie Octobre« polotil podobnega eksperimenta. Njegov film se odigrava v stari pariski villi in ohranja do zadnje minute filmsko enotnost kraja in časa. Dogajanje v resnici traja natanko poldrugo uro, kolikor je dolg film. Duvivier je zbral svojih 11 igralcev v gradu, nedaleč od Pariza. Med časom snemanja niso smeli nastopiti niti na televiziji niti na odrtu, kaj šele v katerem drugem filmu, ker je filmsko zgodbo posnel kronološko in je ni bral niti eden od igralcev. Tako se mu je posrečilo, da je ustvaril posebno napeto in verjetno atmosfero, saj so igralci nestrpno pričakovali, kaj se bo v prihodnjem trenutku zgodilo.

Filmska zgodba se odigrava leta 1958 v Parizu. Marie Dumoulin, slavna modna ustvarjalca, ki je bila med vojno v osvobodilnem gibanju znana z imenom Marie Octobre, povabi devet preživelih iz svojega kroga na večerjo v staro skrivališče. Teh devet ljudi izhaja iz različnih družbenih plasti in poklicev. Marie Octobre razkrije prijateljem pravi vzrok pojedinosti: med njimi je izdajalec. Ta je v letu 1944 izdal Gestapo krožek in je kriv smrti vodje Castilla, ki so ga tedaj ustrelili. Marie Octobre je prisegla, da bo maščevala njegovo smrt: nihče ne sme zapustiti vile, preden ne bo izdajalec plačal zločina. Začne se skoraj pošastna preiskava. Napetost se stopnjuje. Skoraj vsi so sumilivi. Ko že vse kaže, da bo sestanek izjavil, se Marie Octobre domisli rafinirane psihološke ukane: Krivec se sam izda in ko se brani samomora, ga Marie Octobre ustrelj.

Tri dvojne vloge

Kakor poročajo iz Pariza, ima lepi »grof Monte Christo« — Jean Marais v novem filmu »Le bossu« — »Grbavec« tako imenitno masko, da ga pri preizkušnji v ateljeju ni prepoznal nihče od tehničnega osebja in njegovih kolegov igralcev, ko se je pojavil na snemanju. V filmu je Marais najprej seveda lepi vitez Lagardere, ki pa se jadrno prelevi v starega grbavca, kadar mu meč in lepe besede odpovedo. Mimo te dvojne vloge sta v scenariju še dve drugi: Sabina Sesselmann igra mater in hčer, veliki mojster Bourvil pa plemiča in slugo. Da bo v tem filmu režiserja Andreja Hunebella živžgala sablja, se razume samo po sebi.

Bodo kratki filmi, ki so navdušili puljsko Areno, našli tudi POT DO GLEDALCA?

Zanimivo je, da je bilo v prvi polovici letošnjega puljskega festivala prikazanih nekaj slabih igranih hkrati z nekaterimi odličnimi kratkometražnimi filmi — v drugi polovici festivala pa je bilo narobe: prevladovali so dobri igrani in slabi kratkometražni filmi. V nekem smislu je bila ta okolnost srečna za festival: občinstvo sicer ni bilo popolnoma zadovoljno, pa tudi povsem razočarano ne.

Med kratkometražnimi filmi, prikazanimi na letošnjih uradnih in neuradnih predstavah v Pulji, je nekaj odličnih del. Značilno je, da ti filmi obravnavajo zelo različne teme. Druga značilnost naše letošnje proizvodnje kratkih filmov je, da obravnavajo določene probleme, določene ljudi. Z drugimi besedami: ni bilo abstraktnega poetiziranja, v prvih letih našega filmskega razvoja tako značilnega za naš kratkometražni film.

Zelimo, da bi naše najboljše kratke filme ne videla samo »privilegirana« puljska publika, ampak da bi jih predvajali v vseh naših kinematografih.

Zanimivi film »Veliko stoletje« z močjo zgodovinske resnice, z dokumentom in besedo, prepričljivo deluje na gledalca, ga uvaža v razvoj mednarodnega delavskega gibanja in mu ponuja misel — ne dovoliti, da bi se kaj sličnega še kdaj ponovilo, boriti se za ideje humanizma, za mir in razumevanje med narodi. V tem filmu ne gre za dober izbor dokumentarnega gradiva, ampak je to gradivo povezano v svojevredno dramo, ki jo je

človeštvo že dvakrat preživljalo v prvi polovici tega stoletja.

Razburljiv, poetičen in resničen je film Zike Čukulića »Pravi človek svojega časa«. Kakor je tudi bilo težko poiskati pravo mero v slikanju lika, s tem pa tudi dela Moše Pijada, tako je v tem filmu uspešno in brez patetike dosežena tista skladnost, ki jo je veliki revolucionar v svojem življenju znal ostvariti s svojo nezlomljivo energijo.

Še več izbranih filmov z letošnjega puljskega festivala bi zaslužilo, da jih posebej omenimo. Najprej naši svojevrstni risani filmi, ki so dobili zlasti od tujih gostov na festivalu lepo priznanje; potem na-

Nad člankom: dve risbi iz našega risanege filma »Romeo in Julija«, ki ga je v proizvodnji Zagreb-filma režiral Ivo Vrbanić, glavni risar pa je bil Borivoj Dovniković.

»Skrivnosti človeškega telesa«

BREZMEJNA kakor sinje nebo je človeška vedoželjnost in ves napredek je ne more utešiti. Nobeno znanje pa se nam ne zdi tako dragoceno, tako pomembno kakor znanje o človeku, s tem pa tudi zgodovina, vina, poti, na katerih je bilo pridobljeno — pravzaprav današki zdravnik Hugo Glaser v uvodu svoji knjigi »Skrivnosti človeškega telesa«, ki jo je te dni poslala na knjižni trg Cankarjeva založba. Knjiga je izšla v zbirki Nova ljudska knjižnica v prevodu Božidarja Borka in opremi Vladimirja Makuca, poživljajo jo ilustracije. Pripoveduje o razvoju zdravilstva od najstarejših časov do današnjih dni — dovolj poljudno, da jo bo z zanimanjem prebral tudi nestrokovnjak; vendar je za popolno razumevanje poglavij te knjige potrebno vsaj neko splošno, obrisno znanje o človeškem telesu in o zdravilstvu. Zato »Skrivnosti človeškega telesa« ni tiste vrste poljudna knjiga, ki bi bila namenjena prav vsakomur — namenjena je predvsem tistim, ki jih zdravilstvo toliko zanima, da bi hoteli izvedeti kaj več ne le o sodobnih dogmajih medicine, ampak tudi o njenem razvoju. Zanje bo ta kratka zgodovina medicine, prikazana ob likih in delu njenih najpomembnejših predstavnikov od Hipokrata do Pavlova, zanimivo branje.

Izvirni nemški naslov knjige je »Die Entdecker des Menschen«; ne vem, morebiti je bil ta naslov prevajalcu manj privlačen od »Skrivnosti«, vendar se zdi, da bi bil dosledni prevod naslova, »Odkritelji človeka«, kljub temu, da malce nenavadno zveni — ali pa prav zato — bolj upravičen. mm

Grupa 5 iz Zagreba

GRUPA 5: ampak kje je peti? Če bi hoteli biti dosledni, bi jo morali imenovati pravzaprav grupa 4, ker šteje samo štiri člane: dva kiparja in po enega grafika in slikarja. Ime so si dali ob ustanovitvi pred leti, ko je sodeloval še peti član; petega ni več, ime pa je ostalo.

Neke danje študente na zagrebški likovni akademiji združujejo prijateljske vezi in zato tudi skupno nastopajo pred javnostjo: te dni se nam predstavljajo s svojimi novimi plastikami, grafikami in slikami v Ljubljani.

Vselej je zanimivo ugotavljati, kako naš sosed gleda na svet in kaj misli o njem. Se bolj zanimivo, če je naš sosed umetnik, ki zna to, kar vidi in čuti, tudi lepo oblikovano povedati. Poznamo naše slovenske umetnike, zato so gostje iz Zagreba tembolj zanimivi: pa ne zato, ker bi bili tako različni od naših — zato, ker so tako podobni, kar pravzaprav na razdalji Ljubljana-Zagreb ni nič presenetljivega danes, ko postajamo ljudje po vsem svetu vsak dan bližji.

Razstavljavci so mladi in njihovo prikazovanje sveta je sodobno: pa ne, da bi zavrgli realni svet? Ne. Samo slikajo ga takega, kot ga vidijo s svojimi očmi: Sivec v grafiki, Becić v krajini, kjer je posebno mesto namenil modri barvi (morebiti zato, ker ve, da vzbuja v človeški duševnosti modra barva asociacije o potovanju, o prostoru?). Ante Despot je kipar in se ukvarja z večno temo vseh kiparjev, s človeškim telesom, ki ga na razstavi srečujemo v različnih podobah. Kipar je tudi njegov tovariš Poljan: figura dekleta, ki z malce naprej nagnjeno glavo posluša glasbo, bo pri marsikaterem obiskovalcu naletela na simpatičen odziv. Moderna po obliki, diha serednja postavba skoraj klasični mir v svojih sorazmerjih. Lepa je in prijetna — in prijetno jo je videti, ker smo se v zadnjem času skoraj odvadili srečavati ti dve lastnosti na razstavah. F. Z.

»Razpoka v rajku«

Najvernejši dokaz, da se je neka mlada nacionalna filmska proizvodnja iznebila značilnih težav prvih razvojnih let, tako imenovanih otroških boleznih, so vedno filmi povprečne umetniške vrednosti, ki pa so po obrtni plati brezhibni; torej filmi, v umetniškem pogledu dostojni, v režiji, igri in v tehnični opremi in izdelavi pa solidni, brez začetniških obrtnih napak. Če ob takih filmih zrastejo še — vedno bodo redke — resnične umetnine, potem je treba reči, da je ta filmska proizvodnja na dobrih poteh.

»Razpoka v rajku« je tipičen »solidni« film. Vladimir Pogačič je v tem filmu znova dokazal, da je med tremi ali štirimi jugoslovanskimi filmskimi režiserji, ki zares znajo svojo obrt (in jim tudi umetniškega daru ne manjka), prav po obrtni plati najbrž največ dosegel. Solidno je v tem filmu vse — od režije in igre, do glasbene opreme, dobre fotografije in zvoka. S tem se film uvršča v boljšo polovico našega filmskega sporeda.

Ce pravimo, da bodo resnične filmske umetnine vedno redke, pa »Razpoka v rajku« ne bomo uvrstili mednje. Zelo dobra zamisel je v scenariju zodenela ponekod do pravih banalnosti, pa je tudi dobra režija ni mogla več postaviti na prave noge. Kljub temu nas bo osnovna ideja filma zadovoljila — tudi majhni udarci sočloveku lahko povzročijo hude katastrofe, tudi na pogled nepomembne »nemoralnosti« so pomembne — in ne bo nam žal, da smo si film ogledali. mm

KOT DA bi mesta bilo sram novih ljudi, se je še samo bolj po novo obleklo. Bolj v spomin, kot za današnjo rabo še stoje nekdane »rudniške kasarne«. — »Jó, smrklja še v šolo noče brez spodnjice,« si je godrnjaje prižigal Dravo, potem pa z zadovoljnim nasmehom segel po zavitku nylona. — Včera in danes sta se srečala, da si povesta, kaj bo jutri. Skozi meglo dima so se zarisali novi horizonti, nove magistrale. — Bolj iz navade, kot zares je ob izhodu zamrmral »Srečno!« »Jó, srečno,« sem mu odvrnil v pozdrav. Srečno!

TRBOVELJSKI ZAPISNIKI

Prišlo nam je že v navado, da problematiko današnjih dni rešujemo na sejah — včasih vnaprej določenih, z izobesnimi dnevnimi redi, z referati, poročili, diskusijami, izmenjavami mnenj in stališč včasih na hitro pripravljenih, s spontanimi prizadevanji govornikov, toda vendarle sejah. In kar je skupno vsem tem posvetovanjem, sestankom ali pa če jih kako drugače imenujemo, sta zapisnikar in njegov zapisnik. Slednji, kot nekak »corpus delicti« vseh prizadevanj, mora v mapo in z njo na police uradov. Naš trboveljski obisk, če ga že lahko tako imenujemo, pa je imel namen, da zbere te »zapisnike kulturno-prosvetnega življenja,« strese z njih prah in jih objavi — vsaj v najvažnejših odlomkih.

Zapisnik s seje Sveta za šolstvo

Zapisnik redne seje Sveta za šolstvo. Najprej je prebral svoje poročilo tajnik Sveta za šolstvo občinskega ljudskega odbora Trbovlje. Poročilo omenja, da je v minulem letu v Trbovljah vzgajalo devet vzgojiteljic v štirih otroških vrtec 210 otrok, bržčas pa bo to število z letošnjim letom še naraslo. Neposredno pod okrilje Sveta za šolstvo spada sedem šol. To sta dve popolni osemletki v Trbovljah — osnovna šola Vode in osnovna šola Trbovlje II, nižje organizirane osnovne šole v Čečah, v Dobovcu in na Partizanskem vrhu, pomnožna šola v Trbovljah in nižja glasbeno šola, prav tako v Trbovljah. Te vzgojne zavode je v minulem šolskem letu obiskovalo skupno 2657 otrok, ki jih je vzgajalo 74 učiteljev, predmetnih učiteljev in profesorjev. Podatek, da mora vsak učitelj poučevati 34 učencev, kaže, da je učiteljskega kadra še vedno premalo. Šolska reforma povzroča preglednice zlasti starejšim učiteljem. Največji problem šolstva v trboveljski občini so prostori. Šole nimajo potrebnih telovadnic, nimajo svojih delavnic, kabinetov. Ponekod mora biti pouk zaradi take utišenosti v treh izmenah. Letošnje šolsko leto bo kritično. Z jesenjo leta 1960, ko bo zgrajena nova osemletka na Plevčkovem hribu, pa bo problem šolskih prostorov rešen v trboveljski občini vsaj za petnajst let. Doslej je bilo za približno 2400 učencev le 24 učilnic, z dograditvijo prej omenjene šole pa jih bo 40.

V Trbovljah so še popolna gimnazija, ekonomska srednja šola, vajenška šola za razne stroke, industrijsko-kovinarska šola in rudarska šola. Vse sodijo v pristojnost okraja, rudnika, tovarn.

Za letošnje leto planirana vsota za prosvetno dejavnost občine znaša 49.719.000 dinarjev, ali 30 % celotnega občinskega proračuna. Večina te vsote je namenjena šolstvu in le manjši del drugemu kulturno-prosvetnemu življenju. Sredstva za kulturno-prosvetno dejavnost pa doteka jo iz drugih skladov občinskega proračuna. Po poročilu tajnika se je najprej oglašil...

77 časopisov in revij

Za približno 17.000 prebivalcev, kolikor jih prebiva na ozemlju trboveljske občine, pride na pošto 77 različnih časopisov, revij in publikacij. Vseštev izdov »Delo« in »Ljubljanskega dnevnika«, ki jih naročnikom dostavljajo raznašalci, je v Trbovljah 11.224 stalnih naročnikov časopisov in revij. Upoštevati moramo še izdov, ki jih prodajo v kolportaji. Natančnega števila sicer nismo mogli dobiti, vendar lahko povemo, da le-to precej presega 11.400 izdov. Skupno torej več kot 28.500 izdovov različnih časopisov, revij in publikacij. Povprečje je približno tako: na vsakega prebivalca pride po en časopis. Na vprašanje, kaj Trboveljčani berejo, moramo odgovoriti: vse. Najbolj bran je domači »Zasavski tednik« — list izhaja v nakladi 6900 izdovod in je razširjen po območju nekdanjega trboveljskega okraja. Sledijo mariborski »Cmo-beli zvezki«, ki imajo 4140 stalnih odjemalcev. Ljubljanski dnevnik ima v Trbovljah 2225 naročnikov, list prodajajo tudi trafike. »Delo« ima stalnih naročnikov 1872, dnevno prodajo v kolportaji še 80 izdovod, ob nedeljah celo od 300 do 500. List »Ukojenec« dobiva

1977 prebivalcev. Potem število pada. Med revijami je na prvem mestu »Nasa žena«, 678 naročnikov jo prejema po pošti, okoli 550 prebivalcev pa kupuje to revijo v kolportaji.

Zapisnik o inventuri

Zapisnik o polletni inventuri. Knjižne zaloge imamo za približno 700.000 din. Kljub temu, da je to edina knjižarna v občini, mesečni promet s knjigami ne presega 50.000 din. Tako si vsak prebivalec pri nas nakupi knjige v vrednosti 2,94 dinarja. Največ prodamo mladinskih knjig, različnih slikanic, izdaj »Mladinske knjige« in koprske »Lipe«. Knjige naročamo pri slovenskih založbah po že ustaljenem ključu: Mladinska knjiga 10 izdovod, Lipa 5, Cankarjeva založba 10 izdovod, Družba po 3 izdovode, Mariborska Obzornja 2 izdovode. Tega števila tudi v prihodnje ne kaže spreminjati. Najbolj stalen odjemalec knjig so izobraženci, mladina kupuje manj in predvsem cenejše izdaje. Delavci in uslužbenci le redko zaidejo v knjižarno. Znanstvene knjige bomo naročali tudi v prihodnje le po posameznih naročilih. Poezija sploh ne gre. Če prodamo po en izvod od izdaje, je to velik uspeh. Nekaj naslovov, za katerimi je bilo letos največ povpraševanja: Desiree, Decamerone, Mlad levi, Zadnje poglavje.

Podpisana ljudska knjižnica...

Podpisana ljudska knjižnica v Trbovljah prosim omenjeno komisijo, da mi dodeli primerne prostore, katere naj potrebujem za nadaljnji obstoj. Svojo prošnjo utemeljujem z naslednjim:

V letih mojega obstoja se je nabralo po policah že precejšnje število knjig, več kot 13.000 izdovodov. Vseh vpisanih članov je približno 5000 in je med njimi 3140 stalnih bralcev. Samo lani je bilo 13.180 izposojilcev. Mladina si je izposojila knjige 589-krat, delavci 458-krat, kmetje 17-krat, nameščenci 31-krat in ostali poklici 5105-krat. Število izposojenih knjig je bilo v minulem letu precejšnje — 38.198 izdovodov, med njimi je bilo izposojenih 21.461 izdovodov leposlovja, 166 izdovodov s poučno tematiko, s politično 113, mladinskih knjig 13.846, srbohrvaških 1550, nemških 1017, angleških 21, francoskih 14. Po decembrskih podatkih je bilo na policah 10.450 izdovodov beletristike, 373 politične literature, 819 izdovodov v srbohrvaškem jeziku, 144 v ruskem, 659 v nemškem, 120 v francoskem in 58 v angleškem jeziku. Stavilo knjig stalno narašča. Ker sta na razpolago le dve sobi, smo morali ukiniti čitalnico. Vedno bolj postajamo podobni skladišču knjig in ne knjižnici. Knjige se po policah v dveh vrstah, kar je proti vsem knjižničarskim predpisom. Iz vsega navedenega je razvidno, da je v takšnih pogojih res težko delati. Upam, da bo komisija mojo prošnjo upoštevala in ji tudi ugodila.

Sestanek radijskih naročnikov

Na skupnem sestanku planerjev programa RTV Ljubljana in radijskih naročnikov je bilo ugotovljeno, da je v Trbovljah že 4071 radijskih sprejemnikov, povprečno na vsako družino en radijski aparat. Poslušalci so povedali, da najraje poslušajo Radio Ljubljana. Najbolj priljubljene se jim zdi glasbene oddaje. Medtem ko se mladina navdušuje za zabavno glasbo, starejši raje prisluhnejo narodnim napovedim. Zabavni sobotni večeri, oddaje za naše izseljence — različni glasbeni mozaike, oddaje Naši poslušalci — nastajajo in pozdravljajo so doslej najbolj priljubljene točke radijskega sporeda. Veliko udeležencev tega skupnega posvetovanja je hotelo vedeti, kdaj bodo spet na sporedu oddaje »Pokaži kaj znaš« in »Spoznavajmo svet in domovino«. Na posvetovanju je bilo govora tudi o televiziji. Nekdo je povedal, da je v Trbovljski občini že 70 televizorjev. Vendar bi bilo treba ta podatek še preveriti. Precej pritožb je bilo na račun umrlega oddajnika na Kumu, kajti kljub tolikim televizorjem so Trboveljčani še vedno brez televizije.

Posvetovanje upravnikov kinematografov

Današnje posvetovanje upravnikov trboveljskih kinematografov naj bi pripomoglo predvsem k smotnejši repertoarni politiki. Najprej je prošil za besedo upravnik kina Svoboda II. Povedal je, da je bilo v tej dvorani, ki ima približno 350 sedežev, od januarja do julija letošnjega leta 397 predstav dvainpetdesetih filmov. Skupno število obiskovalcev pa je bilo kar 75.860. Od tega je bilo na programu 5 domačih filmov — »Hči«, »Svojega telesa gospodar«, »Ne čakaj na maj«, »Edini izhod« in »Kala« — s skupnim številom 36 predstav in 4807 obisko-

valci ter koprodukcijami filmi »Carski sel« — z 9 predstavami in 1278 obiskovalci. Največji obisk je imel »Princ student«, saj so morali imeti kar trinajst predstav, obiskovalcev pa je bilo kar 4160. Najmanj obiska je imela domača »Kala«: 4 predstave in 376 obiskovalcev. Na statistične podatke se je oprl tudi upravnik kina Zasavje. Ta dvorana, ki ima približno 320 sedežev, je imela od začetka leta pa do 1. avgusta 171 predstav tridesetih filmov, na katerih je bilo 25.232 obiskovalcev. Na sporedu sta bila tudi dva domača filma: »Kala« je imela 5 predstav in 301 obiskovalca, »V soboto zvečer« pa 5 predstav in 577 obiskovalcev. Najbolj »prometen« je bil ameriški film »Tarzan v puščavi«, saj je bilo na 6 predstavah kar 1883 obiskovalcev, najmanj pa italijanski film »V znamenju Venere«, ko je bilo prav tako 6 predstav in le 354 obiskovalcev. Upravnik kina Delavski dom je povedal, da za posvetovanje sicer ni pripravil posebne statističnega poročila, da pa je 400 sedežev, kolikor jih ima dvorana, najbolj zasedenih, kadar vrte ameriške filme. Nadalje je diskusija pokazala, da močno vpliva na obisk tudi to, ali je film posnet v cinemascope, vistavision ali navadni tehniki, če je projekcija barvna ali črna. Nasploh se je pokazalo, da so najbolj priljubljeni zabavni žanri, kot na primer delavski, pustolovske, kriminalke, revijski filmi. Na vprašanje, kako zagotoviti našim kinematografom napreden in pester repertoar, ni odgovoril noben upravnik...

Seja v Revirskem muzeju

Vsi prisotni člani redne seje upravnega odbora Revirskega muzeja so ugotovili, da je prav zdaj za muzej mrtva sezona. Število obiskovalcev je precej upadlo saj prihajajo na ogled razvse večinoma le izletniki. Upravni odbor meni, da bo tudi letos potrebno pripraviti za posamezne šole v Trbovljah skupinske ogledne zbirke pod strokovnim vodstvom muzejskega kustosa. Tretja in četrta točka dnevnega reda sta bili preloženi za prihodnjo sejo.

Zapisnik z Delavske univerze

Redna seja upravnega odbora Delavske univerze. Upravnik Ačo Naglav je v svojem poročilu povedal, da je Delavska univerza pričela z načrtno izobraževalno delovnostjo šele v tretji sezoni. V tem razdobju je bilo 32 predstav, večinoma poljudnoznanstvenih, uspešno je zaključila z delom večerna politična šola za mladino in še trinajst drugih rednih tečajev oziroma seminarjev. Skupno je bilo v preteklem šolskem letu na tečajih za pridobivanje kvalifikacij 390 slušateljev. Svojih tehničnih pripomočkov Delavska univerza sicer ni imela, vendar si jih je lahko izposojala pri drugih ustanovah in organizacijah. Važno je tudi to, da je univerza vključila v izobraževalno dejavnost vse organizacije in društva v občini.

Težišče letošnjega programa Delavske univerze bo na družbeno-ekonomskem izobraževanju. Novi program predvideva kakih 17 rednih tečajev oziroma seminarjev za izobraževanje predstavnikov v organih ljudske oblasti. Pri rednih šolah se bodo organizirale v večerke šole za dopolnilno izobraževanje delavcev. Ker v Trbovljah še niso razmere tolikanj dozorele, da bi se lahko ustanovili po posameznih področjih izobraževalni centri, so se le-tam ustanovile posebne izobraževalne komisije, ki bodo skupno z Delavsko univerzo skrbela za izobraževanje. Vsaj 80 odstotkov programa, omenja v poročilu upravnik, bo lahko Delavska univerza izvedla z lastno izposojeno opremo in se bo le v najnujnejših primerih obrnila po pomoč na ljubljansko Delavsko univerzo. — Tovariš upravnik je zatem povedal, da je izdelan za prihodnjo sezono tudi že podroben načrt 42-oddelne dejavnosti v trboveljski občini.

Zapisnik s seje Sveta Svoboda

Najprej je prebral svoje poročilo tajnik Sveta Karl Malovrh. Dejal je, da je včlanjenih v Svobodo v občini približno 750 aktivnih članov. Socialni sestav imajo v zakupu delavci — 60 % — in mladina — kakih 55 %. Proračun Sveta je bil za letošnje leto planiran na 2.730.000 din, doslej pa so dobili šele 850.000 dinarjev. Tovariš tajnik je v uvodu povedal, da si je Svet letošnje leto zelo prizadeval, kako bi vključil v Svobodo in prosvetna društva čimveč mladine. To je uspelo na ta način, da so se

posamezne kulturno-umetniške skupine na šolah avtomatično včlane v Svobodo. Nato je tajnik v kratkih obrisih prikazal dejavnost posameznih društev.

Nedvomno je najbolj delovno društvo v občini Svoboda-Center. Svoje prostore ima v Delavskem domu. Amatersko gledališče te Svobode, ki ima skupno z mladinsko igralsko skupino 86 članov, je letošnje sezono pripravilo šest premier: »Jolita ljubi Mary«, »Rdeča kapica«, »Snežuljčica«, »Bratovščina Sinjega galaba«, »Direktorjev rojstni dan« in »Vojak Tanaka«. Gledališče se je zlasti s »Tanako« proslavilo na reviji amaterskih igralskih odrov v Velenju pred kratkim pa so z uspehom gostovali tudi na hvarskem festivalu.

Svoboda-Center ima še mešan zbor in moški zbor. Predvsem slednji ima bogato tradicijo, saj bo kmalu lu praznoval tridesetletno obstoj. Večina pojejo v njem delavci, polovica sedanjega članstva je bila v kulturni ekipi IV. operativne cone. Zato je tudi njihova pesem tako udarna. Rudarsko godbo vodi letošnji Prešernov nagajenec Tone Hudar. O njej naj zadostuje le toliko, da stani zasedel prvo mesto na Ohridu, kjer je bilo tekmovanje amaterskih godb in orkestrrov. Tudi dvajsetletni ski zabavni orkester je odnesel s te tekmovanja prvo lovoriko.

To društvo je imelo letošnje leto tudi svoj abonma s šestimi gledališkimi predstavami, koncertom godbe, dvema pevskega koncertoma in koncertom zabavnega orkestra.

Svojo godbo je do nedavnega imela tudi Svoboda II. Ker pa niso našli primerne kapelnika, se je skupina razformirala. Podobno se je razšla tudi igralska skupina. Društvo pa ima močan pevski zbor, ki pripravi na sezono po dva samostojna celovečerna koncerta, imajo razmeroma močno razpredeno izobraževalno dejavnost in lepo urejene klubske prostore v Domu Svoboda Svoboda II. ima tudi svoj kinematograf in tamburšaki zbor.

Svoboda Zasavje ima svoj kinoslovsko sekcijo, dramsko skupino, knjižnico s 787 knjigami in lutkovni oder. Prav zdaj spet snujejo pred časom razpadli pevski zbor. V občini delujejo še Prosvetno društvo Dobrna, PD Klek in PD Čeče. To so manjša društva z bolj ali manj uspešno delujočimi klasičnimi sekcijami, kakršne so igralske skupine, pevski zbor in knjižnice.

Reporterjev zapisnik

Preostal je še en zapisnik. To je zapisnik s seje, ki sem jo imel sam s seboj po obisku v Trbovljah. V njem piše:

»Urbanistični načrt kulturno-prosvetnega življenja« v Trbovljah je dobro izdelan. Splet steza, poti, cest in magistral vzbujajo videz premišljenosti in smotnosti. Ponekod bo sicer še treba zarisati nekaj novih znakov, vendar gre to bolj za dopolnjevanje kot za popravljanje. Mesto, v katerem se sicer še vedno poznajo sledovi dotrajne kapitalistične uzurpacije, danes ustvarja povsem svojo kulturno okolico. Kljub bližini Ljubljane, kljub vplivu njenega kulturnega življenja — v Delavskem domu gostujejo vsaj dvakrat v mesecu večje poklone skupine, predvsem iz Ljubljane, Celja, Maribora — tu nastajajo samostojne vrednote.

In prav na koncu še opomba pisca: trboveljski zapisniki so sicer izmišljeni, vendar za točnost podatkov jamči

BOJAN SAMARIN

TUDI PRI BEOGRAJSKI DELAVSKI UNIVERZI CENTER ZA KULTURO

V prihodnjih tednih bo začela novo šolsko leto tudi Delavska univerza »Djuro Salaj« v Beogradu. Hiša na križišču Nemanjine in Markovičeve ulice bo spet postala vsakodnevno shajališče stotin delavcev in uslužbencev. Naš beograjski sodelavec je obiskal upravnika Delavske univerze Milana Žegarca, ki je v razgovoru odgovoril na nekaj vprašanj.

KAJEN JE BIL »ZAKLJUCNI RACUN« PRETEKLEGA ŠOLSKEGA LETA?

Preteklo leto smo imeli v raznih seminarjih približno 8000 ljudi. Letos jih bo najbrž skoraj 10.000, vsaj pri-

čakujemo jih toliko. Morebiti se bo število obiskovalcev zmanjšalo na seminarjih za strokovno izobrazbo.

KATERE SEMINARJE BOSTE IMELI?

V načrtu so seminarji za splošno izobrazbo, za ideološko in politično, za ekonomsko, pa še za strokovno izobrazbo delavcev (to je šola za polaganje kvalifikacijskih izpitov). Mimo tega bo delal tudi seminar za vodilne ljudi v gospodarstvu in seminar za razna področja umetnosti.

KAJ LAHKO RECETE O PROGRAMIH?

Obširnejši so kot lani. Prevzeli smo Mestno partijsko šolo, ki bo del novega središča za marksistično izobrazbo. Sestavili smo tudi program za ljudi, ki se želijo vpisati na fakultete. Seminar zanje se bo začel v oktobru in bo trajal leto dni. Za tiste, ki so se vpisali to jesen, ni bilo dovolj časa, da jim pomagamo pri pripravi. Tako že zdaj vpisujemo kandidate za prihodnje leto — kaže, da jih bo precej.

IMATE OB TEM SE KAKE NOVOSTI?

Nov je naš center za kulturo in umetnost. Doslej je obstajal tak center samo v Zagrebu. To je novo področje. Ljudje, ki delajo v njem, so ambiciozni. Ukvarjali se bodo z organizacijo prireditev v podjetjih, delavskih naseljih in povsod drugje, kjer bodo potrebe in možnosti. Organizirali bodo koncerte, gledališke in filmske predstave, predavanja, razstave.

PA MATERIALNI POGOJI?

Naš najhujši problem so prostori. Ti, ki jih imamo zdaj, niti približno ne zadostujejo za normalno delo. Dogovarjamo se za nove prostore, ampak za zdaj so to le še kombinacije. Ostane še problem železnikov, Karaburme in drugih krajev, v katerih bi lahko marsikaj organizirali. Ampak — o tem kdaj drugič ... M. B.

POGOVOR TEGA TEDNA

Popravnih izpitov ne bo več

Ob novem predlogu Zakona o osnovni šoli je med starši in vzgojitelji veliko zanimanje za novosti, ki jih prinaša ta zakon. Inšpektorja pri Svetu za šolstvo LRS Draga Mehoro smo zaprosili, naj nam odgovori na nekaj vprašanj, zlasti o novostih v ocenjevanju učencev.

Po novem zakonu bo o petem razredu uveden delni razredni pouk. Ker so tako nastale nove skupine predmetov, nas zanima, kako in po kakšnih učbenikih bo potekal pouk o petih razredih?

— Z razrednim poukom v petih razredih je predvsem olajšan zloglasni prehod iz četrtega razreda, kjer je bil izključno predmetni pouk, v bivšo prvo gimnazijo, ki je imela že povsem predmetni pouk. Za marsikatero učitelja bo to precejšen problem, ker bo moral poučevati več predmetov na višji stopnji. Potrebno mu bo več priprave in učnih pripomočkov. Zato smo za razredne petih razredov izbirali le najboljše učitelje. Težava pa je, ker ni niti za učitelje dovolj virov niti za učence primernih učbenikov. Delno si bodo morali pomagati še s starimi, učitelji pa bodo opozarjali, kaj naj izberejo iz njih. Razpisi za nove učbenike so že, vendar pa bo treba za knjige še malo počakati.

Kako bodo profesorji in starši sprejeli načelo, da učenec praviloma prvih treh razredov ne sme ponavljati?

— Ocenjevanje in napredovanje učencev je eden izmed najbolj delikatnih pedagoških problemov. Nekdanje neodgovorno in brezdušno ocenjevanje je zlasti v srednjih šolah zakrivilo propad mnogih mladih ljudi, ker so ocenjevali v glavnem le znanje, ki so si ga pridobili učenci v posameznih predmetih. Znano je, da imajo učenci iste starosti lahko različno razvite sposobnosti in da na njegov šolski uspeh lahko neugodno vplivajo bolezni, slabo stanovanje, neurejene družinske razmere in pubertetne krize. Zato bo nova šola, to se pravi, vsi šolski organi, dolžna organizirati pomoč učencem, ki iz raznih vzrokov niso mogli doseči zadovoljljivih uspehov. Učenci naj bi ponavljali razred le v izjemnih primerih in po posvetovanju s starši, ker vzajemno sodelovanje staršev in družbenih ter šolskih organov ugodno vpliva na pravičen razvoj in napredke učencev. Po osnutku zakona napredujejo tudi učenci četrtega do sedmega razreda, ki so ob koncu šolskega leta negativno ocenjeni in največ dveh predmetov, ako niso bili že v prejšnjem letu iz enega od teh dveh predmetov negativno ocenjeni. Tako se ne bo več dogajalo, da bi moral učenec, ki v splošnem ni slab, zaradi neuspeha v enem ali dveh predmetih ponavljati celoten razred. Popravni izpiti bodo samo v osmem razredu. Vse to seveda ne pomeni, da bo ocenjevanje sploh odpadlo, samo sistem bo drugačen, bolj človeški. Splošni uspeh ob koncu leta ne bo več aritmetično povprečje vseh številčnih ocen, ampak bo rezultat vseh opaznanj o razvoju učenca v teku šolskega leta.

Zavedamo pa se, da samo s predpisi še ne bo izvedena reforma sistema ocenjevanja. Gotovo bodo tudi pri nekaterih starših pomisleki in neobjektivnosti. Danes so rodiljski sestanki že tako razviti, da se lahko vzgojitelj podrobno pomeni s starši o vseh problemih. Tudi vzgojitelji morajo do kraja razumeti, v čem je reforma ocenjevanja in zakaj je ta reforma nujna. Kdor bo resnično želel biti vsestranski vzgojitelj in pedagog, bo samo poskušal te ukrepe.

Dve novi šoli

Vsako leto je tako, da ob tem času, v prvih septembrskih dneh, največ govorimo o šoli, o pričetku novega šolskega leta. Učenci se včasih kar težko sprijaznijo z mislijo, da bodo brezkrbnost, igre in počitek spet zamenjali s kredo, knjigami in zvezki, starše skrbijo razvoj in uspeh njihovih otrok, učitelji in profesorji se pripravljajo na nove naloge. Učni načrti, zakon o osnovni šoli prinašajo letos mnogo novega. Ob tem pa se mnogokje zaskrbljeno sprašujejo: kam z otroki? Pouk v dveh izmenah, v treh, neprimerni prostori. A tudi tu ne bo vse po starem. Prav letošnje leto je po Sloveniji zraslo več novih šol, ki bodo razredčile gnečo po razredih in hodnikih. Med mesti, kjer bodo učenci in profesorji letos imeli več zraka in sonca, sta tudi Jesenice in Kranj. Dve šoli bosta našli svoj prostor v novem poslopju na Jesenicah in dve šoli se bosta združili v eno v novi zgradbi v Kranju. Svečana otvoritev tako na Jesenicah kakor v Kranju bo jutri, 6. septembra.

Jesenice so bile glede šolskih prostorov ena od zadnjih mest v Sloveniji. Na učenca je prišlo le 0,54 m² prostora (po predpisih bi moral vsak učenec imeti 1,5 m²). Tako se je v enem razredu stiskalo tudi do 45 otrok, več oddelkov pa je imelo pouk v treh izmenah. Obe šoli — osemletka »Prežihov Voranc« in

Osnovna šola »Toneta Cufarja«, ki ima šele šest razredov, sta bili dobesedno natrpani z učenci. Šola »Prežihov Voranc« niti ni imela svojega poslopja in so gostovali v gimnaziji, nekaj oddelkov pa je zasedlo prostore v bivših otroških jaslih. Šola »Toneta Cufarja« je sicer imela lastno zgradbo, ki pa je zaradi bližine železarne skrajno neprimerna za pouk. Po ugotovitvah CHZ je na prostoru, kjer stoji šola, zaprtaštev ozračja s škodljivimi plini in prahom dvestokrat prekoračena. Delo in razpoloženje učencev in učiteljev v takih razmerah seveda ni moglo biti normalno.

Aprila lanskega leta so se pokazali prvi obrisi novega poslopja. Okoli 265 milijonov dinarjev bo stala celotna gradnja in oprema, v poslopju pa bo prostora za vse oddelke šole »Toneta Cufarja«, medtem ko bo nekaj oddelkov osemletke še vedno gostoval v gimnaziji. Kapaciteta stavbe je 1560 učencev, posamezen razred pa jih lahko sprejme do 35. Pouk bo v dveh izmenah, vsaka šola bo imela 11 učilnic, fizikalno predavalnico, risalnice, dve delavnici za tehnični pouk, skupne pa bodo učilnica za gospodinjstvo, šolska kuhinja in telodavnica, ki bo dograjena do 1. januarja 1960.

Sedaj bomo končno le imeli objektivne pogoje za nove metode dela z učenci, o čemer prej niti nismo mogli, nam je pripovedoval ravnatelj osnovne šole »Toneta Cufarja«, tovariš Zvan. Imamo moderno opremo, potrebne pripomočke, vse pa seveda še ne bo idealno. Že letos bo v nekaterih razredih več otrok kot predvideva načrt, saj jih je vpisanih na obeh šolah okoli 1650. Vsakoletni prirastek pa je 40 do 50 novih učencev. Že sedaj moramo misliti na novo šolo. Ta bo na Plavžu, v delavskem naselju, s sestavo idejnega projekta pa bodo začeli letos. Če že govorimo o šoli, ne smemo pozabiti na stanovanje za naše učitelje in profesorje. V glavnem imata obe šoli dovolj učnih moči, le za nekaterih predmetov si pomagamo z absolventi, ki predavajo honorarno. Je pa več učiteljev brez stanovanja, mnogi se vozijo iz drugih krajev, tako, da se glede tega res ne moremo pohvaliti. Se to: pri vseh problemih okoli gradnje smo naleleti na vsestransko razumevanje in pomoč, tako pri občinskem ljudskem odboru kot pri železarji in drugod. To sodelovanje je bilo res vzorno, kar je tudi omogočilo, da smo končali z gradnjo v tako kratkem času.

Učilnice nove šole so pripravljene. Se otvoritev in v ponedeljek se bo v njih pričel pouk.

Ko smo se pozanimali v Kranju, kako je tu s šolskimi prostori, smo izvedeli, da ta problem ni skoraj nič manjši kot na Je-

senicah. Stiri osnovne šole, kjer se zbira več učencev iz Kranja in bližnje okolice, so že dolgo pretesne in pouk v treh izmenah je stalni neprijetni spremljevalec učencev in učiteljev. Najtežji položaj sta imeli osemletki »Ivana Cankarja« in »Lucijana Seljakca« v Stražišču. Staro šolsko poslopje ima vsega štiri razrede, pomagali so si z barakami, pozneje gostovali v »Partizanu« in župnišču. Zato so že leta 1954 postavili prve temelje za novo šolo. Do leta 1956 so zgradili prvi del, kjer so namestili prve in druge razrede, letos pa so združili obe šoli v eno — osnovno šolo »Lucijana Seljakca« in v nedeljo bo svečana otvoritev novega poslopja.

Prostornost in praktičnost

Če so pri gradnji šole na Jesenicah obdržali še nekatere klasične elemente šolskega poslopja, pa je nova šola v Stražišču ena najmodernejših v Sloveniji. Nizka, enonadstropna zgradba, za katero so porabili 150 milijonov dinarjev, nima nič takega, kar bi spominjalo na razporeditev in obliko prostorov klasičnega tipa šol. Stiri najst prostornih in svetlih učilnic — za 36 do 38 učencev — od katerih ima vsaka svoj prostor za garderobo — prvi in drugi razredi imajo tudi vsak svoje stranišče, da se prepreči gneča in nered na hodniku — fizikalna in kemična predavalnica, dve delavnici za tehnični pouk s foto celico, pionirska knjižnica in čitalnica, učilnica za gospodinjstvo, prostor za učence, ki se vozijo z vlakom — vse to daje učencem možnost za vsestransko šolsko in izvenšolsko življenje. Moderna oprema, ozvočenje, kino-projektor, magnetofon in dva hektara zemljišča dopolnjujejo to podobo. Zaprošili smo upravitelja šole Dušana Ravdka, da nam pove še kaj drugih podrobnosti.

Skoraj idealni pogoji

Šola je namenjena predvsem učencem drugega brega Save, to je zahodnega dela Kranja. Učencev je 1094 in seveda za vse ne bo prostora v novem poslopju. Se nadalje bodo tretji in četrti razredi v stari šoli in župnišču, odpadla pa bo tretja izmena, nekaj prostorov v župnišču pa bo na razpolago za izvenšolsko dejavnost. Materialni pogoji za delo po novih metodah so skoraj idealni. Smo tudi poskusna šola in smo lani preizkušali novi učni načrt za peti razred, letos pa za šestega. V novem šolskem letu namenjamo organizirati zadnjo industrijskega tipa, uvesti šolske skupnosti in poživiti sodelovanje z mladinsko in drugimi organizacijami. Mnogo volje in prizadevanosti so že letos pokazali tudi organi družbenega upravljanja. Ko bo zgrajena še telodavnica in ker je v bližini stadion, bodo imeli učenci tudi vse možnosti za telesnovzgojno udejstvovanje. Sedaj je odvisno od naših vzgojiteljev, kako bomo to izvedli. Upamo, da bo šlo.

Tem željam se pridružujemo vsi. Ni vse samo lepa oblika, prostori in nemi zidovi. Šele ljudje in njihovo delo, prizadevanost in sposobnost, so pogoj za razvoj in napredek. Otvoritev osnovnih šol na Jesenicah in v Kranju pa bo spet korak naprej v prizadevanju za boljšo in smotnejšo vzgojo mladine. M. S.

ZAPISKI

ZASAVSKE SVOBODE PRED NOVO SEZONO

Skrb več: ustanavljanje klubov

Pravzaprav so se priprave zasavskih delavsko-prosvetnih društev za novo sezono začele že sredi visokega poletja. Društvene uprave so se namreč že julija in avgusta začele dogovarjati s posameznimi skupinami, kako pripraviti programe za jesen in zimo. Drugekrat so bila upravna vodstva zasavskih »Svobod« venomer v zadregi, ker jih je skoraj vselej prehitel čas, saj je navadno trkala na duri že zima, ko so posamezne skupine začele aktivno delati. Četudi programi dela še niso vsi pregledani, kaže, da bo prihodnje jesen in zimo ljudskoprosvetno in izobraževalno življenje v zasavskih revirih močno razgibano. Vsa večja društva nameravajo izvesti občne zbornice do konca septembra ali do prve polovice oktobra, in posvetiti občne zbornice dvema osnovnima smotroma: ustanavljanju klubov in razmahu izobraževalne oziroma vzgojne dejavnosti. Iz zasavskih društev je odšlo na tečaje za klubsko življenje v Koper deset tovarišev in tovarišice, ki so tamkaj sesto-

TV klub Svobode II. v Trbovljah

vili obrise oziroma osnutke dela debatnih, televizijskih, dramskih in likovnih klubov.

Vsekakor se upravni odbori delavskih društev v Zasavju zavedajo pomena klubskega življenja in delovanja klubov. Čeprav jim to opravičeno nalaga skrb več, vedo, da bi vsakršno odlašanje utegnilo postati škodljivo. V Trbovljah je televizijski klub, ki so ga ustanovili v »Svobodi II«, pokazal koristnost svojega obstoja. V nekaj manj kot treh mesecih se je v njem zvrstilo nad dva tisoč obiskovalcev, videti pa je, da bo treba program tega kluba organizacijsko in vsebinsko obogatiti, kar bo zdaj lažje izvedljivo, ker imajo tovariši, ki bodo imeli na skrbi dejavnost tega kluba, potrebno znanje, ki so si ga pridobili na seminarju. Tudi v sosednjih društvih, zlasti na Dobrni, se ljudje živo zanimajo za delo v klubih in radovedno pričakujejo prvih začetkov.

V Zagorju bo z ustanavljanjem klubov sicer do dograditve Delavskega doma težavno, ker trenutno sploh ni potrebnih prostorov, vendar namerava društvo kljub temu na občem zboru priti pred članstvo s podrobnim programom, po katerem bodo ustanovili dramski, debatni, filmski in likovni klub, ki skrajša zaradi pomanjkanja prostorov ne bodo redno delovali.

Vzgojnemu delu bo veljala druga skrb, ki je sicer najtesneje povezana z delovanjem klubov, bo pa vendarle ohranila svoje posebne značilnosti. Poskušali bodo začeti z manjšimi skupinami in kasneje preiti na širše oblike. Letos bodo v veliko pomoč izobraževalnim odborom društev delavske univerze, ki so pripravljene pomagati povsod tam, kjer se bodo vzgoje lotili načrtno. —M—

Festival ob morju

Zvezo Svobod in prosvetnih društev Slovenije je na letošnjem festivalu amaterskih gledaliških skupin na Hvaru zastopal Janez Šmon. Naprosili smo ga, naj nam za naše bralce posreduje svoje vtise o festivalu. Tole nam je povedal:

Lansko leto se hvarskega festivala ni udeležila nobena izmed slovenskih igralskih skupin — morebiti tudi zaradi naše sramežljivosti; menili smo, da ne kaže kar tako na vrat na nos pošiljati naših amaterjev, na zvezni festival. Ko sva potem z Dušanom Tomštom, dramaturgom Delavskega odra v Ljubljani, lani obiskala Hvar, sva ugotovila, da se lahko naše skupine pokažejo tudi v tej konkurenci. Tako letos Zvezo Svobod na Hvaru ni zastopal samo njen predstavnik, ampak tudi dve igralski skupini, izbrani na velenjski reviji.

Letos je na Hvaru nastopilo 14 skupin iz vse države (razen Makedonije, ki ni poslala niti predstavnikov). Nastopali so gledališki amaterji iz Vinkovcev, Sombora, Beograda, Peči, Sarajeva, Travnika, Paraćina, Zagreba, Našice, Rijeke, Siska, Kutine, Mežice in Trbovelj. Uradno predstav ni nihče razvrščal na prva, druga in naslednja mesta — vendar so bile neuradno ocenjene kot tri najboljše predstave beograjski »Nebeški odred«, mežiški »Dundo Maroje« in trboveljski »Vojak Tanaka«; naši dve skupini sta torej dosegli lep uspeh.

Predstave so bile dvakrat tedensko, vsak četrtek in nedeljo. Hkrati s festivalom je Savez amaterskih kazališta Hrvatske organiziral na Hvaru dobro pripravljene režiserski tečaj, na katerem so predavali ugledni gledališki delavci dr. Hugo Klajn, dr. Klajić, direktor osiješke Drame I. Mešek, režiser T. Gajić in tajnik Saveza Ivo Mikulić. Po vsaki predstavi so se udeleženci in predavatelji tečaja sešli z nastopajočo skupino pri kritičnem pogovoru o predstavi — oblika, ki jo v Sloveniji

že več let s pridom uporabljamo in ki so jo prevzeli tudi organizatorji hvarskega festivala. Tudi na tečaju so bili gledališki amaterji iz vseh republik razen, spet, Makedonije, in, žal, Slovenije. Tečaj je v glavnem s praktičnim delom obravnaval vprašanja izbire repertoarja s težiščem na uprizarjanju novih del s sodobno tematiko, odrski jezik in druge strokovne probleme.

Med festivalom je bilo na Hvaru dvodnevno posvetovanje — organiziral ga je Savez amaterskih kazališta Hrvatske, vodil pa predsednik Saveza dr. Ivaničević — z dvema poglobljenima problemoma na dnevnem redu: splošna vprašanja amaterizma — in podoba hvarskega festivala v prihodnje. Medtem ko je bila v prvem poglavju beseda o repertoarnih, materialnih, propagandnih in drugih vprašanjih, je posvetovanje o drugi točki sprejelo naslednje sklepe: festival naj bo v bodoče splošno jugoslovanskega značaja, tudi naj ga dotirajo zvezne prosvetne organizacije; ostane naj na Hvaru (zavoljo tradicije, imenitnega letnega gledališča, privlačnosti kraja), kriteriji za nastop na festivalu pa naj bodo še ostrejši kot zdaj. Vsaka republika bo predlagala 3 ali 4 najboljše predstave svojih društev, te predstave si bo ogledala zvezna žirija, ki bo potem samo po kvaliteti in po nobenem drugem ključu odbrala skupine za na Hvar. Posvetovanje je tudi razpravljalo o uvedbi denarnih nagrad za najboljše režije, moško in žensko vlogo, stranske vloge, sceno itd., kar pa po našem mnenju ni najbolj posrečeno. Dokončno se bodo dogovorili o vseh teh vprašanjih zastopniki vseh republik na sestanku, ki bo oktobra letos v Zagrebu.

Omeniti je treba, da organizacija festivala ni bila najboljša. Tako veliko prireditev je pač treba skrbneje pripraviti, kot je bila pripravljena doslej.

Seveda pa ne moremo mimo lepega uspeha in priznanja, ki sta ga na letošnjem hvarskem festivalu do-

Mežiški »Dundo Maroje« (zgoraj) in trboveljski »Vojak Tanaka« (spodaj) sta bila med tremi najboljšimi predstavami letošnjega festivala na Hvaru

segli obe slovenski skupini, Mežičani in Trboveljčani. Njim, pa tudi drugim amaterskim gledališkim skupinam bo hvarski festival spodbuda za še kvalitetnejše delo. V tem je tudi njegov poglobljen namen — in pomen.

Prekratek divam

Spodbudna podpora

Razgovor z Budisom Safijem, članom Sekretariata zunanje delegacije UGTA

Na poti skozi našo deželo se je pred dnevi ustavil v Beogradu Budisa Safi, član sekretariata zunanje delegacije Splošne zveze alžirskih delavcev (UGTA). Izkoristili smo priložnost, da bi od tovariša Safija izvedeli kaj več o reakciji sindikalnih in političnih organizacij po svetu na uboj Aisata Idira, nacionalnega sekretarja UGTA, in o prizadevanju UGTA, da bi mobilizirala demokratično javnost proti ponovitvi takih primerov.

»Lahko rečem, da sta solidarnost in podpora mednarodnega sindikalnega gibanja za nas spodbudni,« je dejal tovariš Budisa Safi. »To nas utrjuje v prepričanju, da mednarodna solidarnost delavskega razreda in — da se tako izrazim — mednarodna človeška solidarnost nista prazni besedi, temveč močna podpora našemu boju.

Po uboju našega tovariša Aisata Idira so poslane proteste in izrazile ogorčenje zaradi ravnanja francoskih oblasti vse najpomembnejše mednarodne sindikalne organizacije: Vsearabska konfederacija sindikatov, Mednarodna konfederacija svobodnih sindikatov, Svetovna sindikalna federacija, Mednarodna konfederacija krščanskih sindikatov in Splošna zveza delavcev črne Afrike. To so storile tudi številne nacionalne sindikalne centre, med njimi Vsekitajska federacija sindikatov, Ameriška federacija dela in Kongres industrijskih organizacij, Zveza sindikatov Jugoslavije, Vsevezna zveza sindikatov ZSSR, sindikati Maroka, Egipta, Sirije, Libije, Tunizije, Gvineje, Njase in Senegala, dalje Generalna konfederacija dela Italije, Zveza sindikatov Švice, Generalni svet sindikatov Japonske (SOHIO), Vseindijski kongres sindikatov, sindikati Norveške, CSR, Madžarske, Bolgarije in Demokratične republike Nemčije. Protestom se je pridružila tudi Mednarodna federacija osebja PTT, povezana z Mednarodno konfederacijo svobodnih sindikatov.

Povedati je treba, da so tudi

nekateri politični organizacije, kot Kongresna stranka Indije, Socialistična stranka Indije, Zveza socialistične levice Francije in Demokratska stranka neodvisnosti protestirale proti uboju Aisata Idira, medtem ko je Socialistična stranka Švice zahtevala, naj Socialistična internacionala intervenira, da bodo Francozi opustili metode, po katerih ravnaajo z alžirskimi ujetniki in taboriščih in ječah.

Komiteji za mir v Alžiriji, Veliki Britaniji, Belgiji, na Norveškem in v Indiji ter Mednarodna komisija pravnikov s sedežem v Ženevi so prav tako protestirali. Pridružila se jim je vrsta mladinskih, zlasti študentskih organizacij: Splošna zveza arabskih študentov, Delavska mladina Maroka, Mladinski svet ZDA, Mednarodna zveza študentov, Koordinacijski sekretariat študentskih nacionalnih zvez in Splošna zveza tuniških študentov.

Iz vsega tega se vidi, da je zahrbtni uboj Aisata Idira močno odjeknil po vsem svetu.

Potem je tovariš Budisa Safi dejal, da sodi uboj nacionalnega sekretarja UGTA v okvir kolonialne politike fizičnega uničevanja alžirskih političnih in sindikalnih voditeljev. Francija hoče vzeti revoluciji najboljše in najsposobnejše ljudi. Eden izmed njih je bil Idir, pionir ustanovitve nacionalne centre in odločni branitelj interesov alžirskih delavcev in alžirskega ljudstva. Njegova smrt je za alžirske sindikate in za sindikalno gibanje vse Afrike neprecenljiva izguba.

Tovariš Safi je rekel, da so v nevarnosti tudi življenja drugih sindikalnih aktivistov in patriotov, in poudaril: »Odklanjamo anketno komisijo generalnega delegata francoske vlade za Alžirijo Delouvrierja, ki naj bi baje ugotovila okoliščine, v katerih je umrl Aisat Idir. Zahtevamo mednarodno anketno komisijo, ker je očitno, da tisti, ki so odgovorni za Idirovo smrt, ne morejo izvesti objektivne ankete. Prav tako si prizadevamo, da bi mobilizirali svetovno javno mnenje za rešitev zaprtih alžirskih patriotov.

Vse to trpljenje in žrtve bodo prinesle Alžiriji osvoboditev izpod francoskega kolonializma,« je zaključil tovariš Safi. »To pa je mogoče doseči le s pogajanjem z začasno alžirsko vlado.« B. R.

Tudi stanovanjske razmere so v Francovi Španiji zelo slabe, boljerečeno, obupne. V takšnih vegastih kolibah v predmestjih španskih mest, pa v barakah in celo v jamah živijo 5 milijonov Špancev bedno življenje, brezpravnega in slabo plačanega meznega delavca.

Zrelo odnosov in pojmovanj

Mednarodna organizacija dela (MOD) zajema glede na svoj tristranski značaj tudi veliko zastopnikov sindikalnih organizacij skoraj vseh dežel po svetu in najrazličnejših idejnih smeri. Na letnih zasedanjih MOD prihajajo v stik, skupaj obravnavajo posamezne probleme in zavzemajo stališče do zelo občutljivih, pomembnih ekonomskih in socialnih vprašanj predstavniki sindikalnih gibanj, ki sicer, izven tega okvira, nimajo priložnosti za medsebojno izmenjavo mnenj in za skupno dejavnost. Zato so MOD in razna zasedanja, ki se organizirajo v njenem okviru, ne le poprišče skupne dejavnosti sindikatov raznih smeri, temveč tudi preizkusni kamen raznih stališč, šola sodelovanja, zrelo odnosov in pojmovanj.

Tako mednarodne kakor nacionalne sindikalne organizacije posvečajo veliko pozornost Mednarodni organizaciji dela ter se pogosto borijo za navzočnost na njenih zasedanjih in za članstvo v raznih komisijah. Najpomembnejši činitelj oziroma najplivnejša delavska organizacija v MOD je Mednarodna konfederacija svobodnih sindikatov (MKSS), in sicer ne le zato, ker ima za seboj najdaljšo dobo dejavnosti in sodelovanja v raznih akcijah MOD, ne le zaradi tega, ker je idejno najbližja tristranskim koncepcijam in kompromisnemu duhu Mednarodne organizacije dela, temveč tudi zato, ker krčevito brani svoje pridobljene, pogosto izključne in monopolistične položaje v tej mednarodni organizaciji. Položaji, ki jih imajo voditelji in ognjevitilci MKSS v Mednarodni organizaciji dela, zagotavljajo tako imenovanim svobodnim sindikatom možnost, da so ne le znotraj delavske skupine, temveč tudi v MOD kot celoti ena tistih osnovnih sil, ki predstavljajo podporo MOD in ji včasih vsiljujejo svoje zamisli in pojmovanja.

Priznati je treba, da je MKSS dala pobudo za številne koristne akcije MOD in konstruktivno podpirala mnoge njene dejavnosti, hkrati pa je dosledno sodelovala v tem velikem svetovnem parlamentu dela. Vendar to ne dovoljuje niti ne opravičuje zakulisnih manevrov in neprikritega diktatorstva MKSS in njenih predstavnikov v MOD. Takšni pojavi so bili in še vedno so, saj se množijo nedemokratični postopki in nestrpnost do organizacij, ki niso

članice MKSS, pa tudi do članice te organizacije.

Tudi letošnje zasedanje MOD je bilo verna podoba takšnih odnosov. Položaj je tem težji in ti pojavi tem očitnejši, če upoštevamo, da je MKSS podpirala spremembo procedure, da bi večina znotraj vsake skupine — torej tudi v delavski skupini — lahko preprečila manjšini, da bi povedala svoje mnenje, posebej glasovala in se borila za svoja stališča. Takšne težnje so tembolj škodljive, ker nastopa ne le v mednarodnem sindikalnem gibanju nasploh, temveč tudi na zasedanjih MOD razen MKSS in vanjo včlanjenih organizacij čedalje več drugih sindikatov, ki pripadajo ali drugim mednarodnim sindikalnim centralam ali pa so izven njih, ker branijo svojo avtonomnost in neodvisnost. Ta proces zahteva premislek, iz njega je treba izvleči taktične in bistvene konsekvence.

Svetovna sindikalna federacija kaže v MOD neprimerno manj prizadevnosti, zato je tudi njen vpliv temu primeren. To je delno rezultat odnosov SSF in MOD nasploh do idejnih koncepcij MOD in MBD (Mednarodnega biroja dela), pa tudi posledica negativnega odnosa do mnogih sklepov in akcij te svetovne organizacije. Kritika SSF je pogosto upravičena, vendar to ne opravičuje nekonstruktivnega odnosa do organizacije, v kateri kdo želi sodelovati, in prav tako ne opravičuje pogosto dogmatičnih in izključnostnih pozicij SSF in njenih članic. Sicer pa neaktivnost SSF v Mednarodni organizaciji dela ni osamljen pojav, marveč le ponovno potrdilo, da SSF nima dovolj pozitivnega odnosa in da ne deluje dovolj v tistih mednarodnih organizacijah, v katerih nima ali si ne more zagotoviti prevladujočega vpliva.

Tako eno kakor drugo stališče je tem bolj napačno in škodljivo, čim bolj kažejo stališča in pojmovanja sindikatov v MOD sorodnost in medsebojno zblizevanje. Čeprav je res, da se nacionalne in mednarodne sindikalne organizacije bistveno razhajajo tudi v odnosu do največjih vprašanj, so si pogosto tudi rešitve, za katere se zavzemajo, zelo blizu. Zato bi morala Mednarodna organizacija dela postati tribuna, na kateri bi lahko najboljše in najuspešnejše vsklajali številna stališča delavskih organizacij širom po svetu.

Dejstvo, da različni »poburani« sindikati kažejo zanimanje za podobna vprašanja — to je odsev ugotovitve, da družbeno-ekonomski razvoj in najbolj oddaljenih poldnevnikov in v različnih družbenih sistemih spravlja na dnevni red sorodne pojave — zagotavlja zdaj več možnosti kot kdajkoli doslej za vsebinsko bogato sodelovanje ter za izmenjavo mnenj in izkušenj. Izključnost, konkurenčnost in medsebojno odklanjanje, ki se tako izrazito kažejo znotraj Mednarodne organizacije dela, so med najpomembnejšimi vzroki za zaslepljenost mnogih sindikalnih predstavnikov, ki ne upoštevajo dovolj teh pojavov, dejstev in teženj v mednarodnem sindikalnem gibanju.

To je med drugim tudi eden izmed razlogov, da je vpliv sindikatov in delavskega razreda v Mednarodni organizaciji dela tudi pri odločanju o svetovnih problemih ne le nezadosten, temveč tudi v nesorazmerju z močjo in vlogo, ki ju delavski razred v sodobni družbi more in tudi mora imeti. Predstavniki delavskih organizacij zavzemajo včasih glede na svoj položaj napredna stališča pogosto celo neodvisno od svojih idejnih koncepcij in od pojmovanja smeri družbeno-ekonomskega gibanja.

Med zanimive, značilne primere sodi letošnja razprava o skupnem posvetovanju javnih oblasti, delodajalskih in delavskih organizacij v nacionalnem okviru in na ravni posameznih industrijskih panog. Značilno je, da so državni predstavniki med to utrudljivo dolgo, vendar zanimivo razpravo v mnogih primerih podpisali stališča delavske skupnosti, medtem ko so zastopniki delodajalcev nasprotovali enim in drugim. To je razumljivo, če upoštevamo, da gre za tako imenovane svobodne delodajalce, oziroma za predstavnike zasebnih delodajalcev, ki imajo v MOD še vedno monopol, čeprav v svetovnem obsegu niti zdajče ne morejo zastopati večine delodajalskih interesov in stališč, in sicer zaradi nacionalizacije, razvoja kolektivne lastnine in drugih oblik nepravilnega gospodarstva.

Po drugi strani pa so delavski zastopniki, ki so zagovarjali posvetovanje z delavci in potrebo po njihovem močnejšem vplivu pri odločanju in izvajanju gospodarske in socialne politike v raznovrstnih mešanih in sorodnih organizacijah, morali dobiti podporo državnih predstavnikov, in sicer predvsem zaradi čedalje močnejših teženj držav na raznih koncih sveta, da bi postale odločilni činitelji v gospodarskem življenju ter čedalje bolj vplivale na ustvarjanje in delitev dohodka, hkrati pa se je v stališčih delavskih predstavnikov zrcalila v bistvu napredna smer družbeno-ekonomskih gibanj.

Zaradi vsega tega je celotna dejavnost Mednarodne organizacije dela, zlasti pa njena letna zasedanja, velikega pomena ne le zaradi problematike, ki jo obravnavajo na teh zasedanjih, in zaradi vpliva, ki ga vsi trije navzoči družbeni činitelji morejo imeti na socialno zakonodajo in na reševanje delovnih problemov po svetu, temveč tudi zato, ker je MOD postala zbirališče zastopnikov sindikalnih organizacij raznih smeri in organizacija, v kateri se kažejo osnovne težnje mednarodnega sindikalnega sodelovanja in stanja v svetovnem sindikalnem gibanju.

Ašer Deleon

Ekonomski in politični vidiki male cone svobodne trgovine

Politični motivi kot primarni činitelji v povojnem gibanju Zahodne Evrope so povzročili dvoje specifičnih pojavov. Prvi je nagla in močna obnova zahodno-nemškega kapitalizma, drugi pa poudarjanje Zahodne Nemčije kot neke vrste ograda in jedra zahodnoevropske integracije, in sicer po zaslugi politične združitve Bonna, Pariza in Rima.

Ti motivi so bili velikega pomena pri oblikovanju teženj po ekonomski in trgovinski integraciji. S stališča zahodnega bloka je bila v načrtu realizacija katoliških konceptov o integraciji — združitve Zahodne Evrope, pravzaprav ustanovitve močnega gospodarskega jedra, okoli katerega bi se zbrale druge dežele. To jedro se je izoblikovalo v Evropski gospodarski skupnosti, znani pod imenom »Skupen trg šestih zahodnoevropskih industrijskih dežel«.

Ustanavljanje tega jedra je med drugim spravilo na površje številna nasprotja, ki so jih doleteli v specifičnih političnih odnosih. V ospredje so prišli stari tekmeči, zlasti Francija in Velika

Britanija, kasneje pa čedalje bolj Velika Britanija in Zahodna Nemčija.

Francosko-britanski odnosi so se poslabšali zlasti v zvezi s skupnim trgovinsko oziroma z evropsko svobodno trgovinsko cono, ki naj bi bila osnova za trgovinsko sodelovanje vseh dežel, včlanjenih v organizacijo za evropsko gospodarsko sodelovanje (OEEC) vključno s Skupnim trgovim. Prosta trgovinska cona je bila britanska zamisel, preračunana na to, da bi preprečili razvoj močnega trgovinskega bloka v Zahodni Evropi, ki bi se bolj omejil dostop britanskega blaga na evropski trg in ogrožal britanske koristi na drugih tržiščih.

V tej svoji dejavnosti se je Britanija dlje časa zanašala na Zahodno Nemčijo, katere podkancler Erhardt se je za razliko od kanclerja Adenauerja kot zagovornika skupnega trga šestih zavzemal za širšo koncepcijo evropske gospodarske integracije in niti zavračal niti proste trgovinske cone. Britanija je hotela na svoj način omajati položaj Zahodne Nemčije kot najmočnejše gospo-

darske sile znotraj Skupnega trga oziroma zagotoviti možnosti za politične in ekonomske kombinacije v Zahodni Evropi, v katerih bi bila Nemčija le partner in nič več. Za Veliko Britanijo je bilo to življenjskega pomena, ker je leta 1958 prvič v svoji zgodovini združila v svetovnem izvozu industrijskih proizvodov z drugega na tretje mesto, za ZDA in Zahodno Nemčijo ter tako izgubila pomemben položaj v svetovnem gospodarstvu v korist Zahodne Nemčije.

Ker so se razbila pogajanja v okviru OEEC o ustanovitvi proste trgovinske cone in ker je potem propadel tudi načrt, da bi s pomočjo Zahodne Nemčije pripravili Francijo do tega, da bi sprejela širše koncepte o gospodarski integraciji Zahodne Evrope, se je Britanija obrnila drugam. Izkoristila je nezadovoljstvo drugih dežel s Skupnim trgovim, zlasti pa intenzivno nagibanje skandinavskih dežel k ustanovitvi širše trgovinske formacije, med drugim tudi za obrambo pred Skupnim trgovim in zagovarjala zamisel o mali trgovinski coni sed-

mih, ki bi jo sestavljale razen nje Norveška, Švedska, Danska, Avstrija, Švica in Portugalska. Pripravljalna dela za uresničenje te zamisli — ugotoviti je bilo treba obliko, vsebino in funkcije cone — so potekala sorazmerno zelo naglo. Zdaj so tik pred sestavo besedila sporazuma in pričakujejo, da se bo prosta trgovinska cona uveljavila že sredi prihodnjega leta.

Mala prosta trgovinska cona niti zemljepisno niti ekonomsko, delno pa sprilo politične ureditve Portugalske tudi ne politično homogeno društvo. Dežele so se zbrale, ker čutiljo, da so v nevarnosti njihove koristi na evropskem trgu, poglaviti tekmeč pa je Skupni trg. Ko je bila carina poglaviti instrument trgovinske politike, so se ogrožene dežele zavarovale s tako imenovanimi retoriziranimi carinami, to stanje pa so na splošno označevali kot carinska vojna. Med veliko gospodarsko krizo v tridesetih letih pa vse do začetka druge svetovne vojne se je bil ta boj na svetovnem trgu v obliki kontingentov.

Zdaj pa je prešel na nasprotja med trgovinskimi bloki.

Koncepcija male proste trgovinske cone je torej obramba pred Skupnim trgovim. Kako in po kakšnem smislu? Ali s tem, ker mu bo skušala nasprotovati kot partner v boju na svetovnem trgu, ali s tem, ker bo pritiskala nanj in ga skušala prisiliti, da bo sprejel drugačne sklepe o trgovinskem sodelovanju v Zahodni Evropi, o sodelovanju, ki bi ga hkrati tudi nevtaliziralo kot močnega trgovskega partnerja? Vprašanje je, ali je mala prosta trgovinska cona izraz trajnejših teženj ali pa je povsem taktične narave kot začasna postavka, neke vrste protutež Skupnemu trgu, seveda ne po gospodarski moči, temveč le po obliki, ki zagotavlja možnosti za večje manevriranje.

Če hočemo odgovoriti na to vprašanje, si moramo nekoliko natančneje ogledati trgovinsko izmenjavo teh dežel, predvsem njihovo medsebojno izmenjavo in trgovske stike s Skupnim trgovim. V izvozu in uvozu imajo te dežele razen Danske in Norveške mnogo tesnejše zveze s Skupnim trgovim kot pa med seboj. Avstrija na primer izvaž v dežele Skupnega trga 49,7 odstotka vsega svojega izvoznega blaga, v dežele male cone proste trgovine 10,5 odstotka, medtem ko znaša njen uvoz 55,6 oziroma 11,2 odstotka.

Švica izvaž v dežele Skupnega trga 39,2 odstotka (v dežele male cone 15,5 odstotka), uvaž pa 58,3 (iz male cone 10,8 odstotka). Danska izvaž na Skupni trg 31,7 odstotka, v malo cono 40,3, uvaž pa 36,1 odstotka oziroma 39,6 odstotka. Podobno sorazmerje v blagovni izmenjavi na Skupnem trgu in v mali coni imata tudi Norveška in Švedska. Celotna Velika Britanija je trgovsko močnejše povezana s Skupnim trgovim kot pa z malo cono proste trgovine. V njenem izvozu zavzema Skupni trg 13,3 odstotka, mala cona 10,1 odstotka, v uvozu pa Skupni trg 14,1 in mala cona 9,7 odstotka.

Ti podatki nazorno kažejo, da je ustanovitev male proste trgovinske cone le reakcija na Skupni trg, ne pa tudi izhodiščna točka za bolj priti njemu. Močni trgovinski interesi sedmih dežel male cone v Skupnem trgu že vnaprej določajo njihovo kompromisno stališče do njega.

Za zdaj je tako, da se mala prosta trgovinska cona nadalje oblikuje in da ni Skupni trg še z nobenim ukrepom odgovoril na te načrte. Skupni trg si je okrepil položaj tudi z željo Grčije in Turčije, ki bi se mu pridružili v ustrezni obliki. Čas pa bo šele pokazal, kaj in koliko je izgubil zaradi najnovejših sprememb v politični konstelaciji sveta in Evrope.

V. M.

Soglasna zahteva
na kongresu SOHYO

V dneh od 26. do 29. avgusta je v Tokiu zasedal XII. kongres Generalnega sveta japonskih sindikatov (SOHYO), najmočnejše sindikalne organizacije, ki ima tri in pol milijona članov.

Kongres je bil jubilejnega pomena, ker je SOHYO hkrati praznoval 13 let plodnega delovanja. Okoli 600 delegatov je z velikim zanimanjem sledilo delu kongresa, na katerem so sprejeli načrt za nadaljnjo dejavnost te organizacije, ki se dosledno bori za ekonomske in politične pravice japonskega delavskega razreda.

Na kongresu so soglasno sprejeli sklep, da se mora SOHYO v prihodnje boriti predvsem proti velikim monopolom, ki z izgovorom »racionalizacije« industrije dnevno večajo že tako veliko armado brezposelnih. Sprejeli so sklepe o konkretnih ukrepih, ki bi jih morala vlada izvesti za izboljšanje gospodarskega položaja v deželi. Na zasedanju so prav tako opozorili na nevarnost, ki grozi japonski zaradi vojaškega pakta z ZDA.

Z RAZNIM POLDNEVNIVOM

JAPONSKA
Žrtev zločina

Nekaj tisoč delavcev je 25. avgusta demonstriralo na tokijskih ulicah po pogrebu 47-letnega delavca Osame Hanovuja, ki je umrl kot žrtev mučenja v policijskih zaporih, kjer je bil nekaj dni, ker je sodeloval pri stavki v tovarni »Tavara«. Sindikat tokijskih kovinarjev je z eno-urno stavko protestiral proti temu zahrbtnemu uboju.

Dogodek je sprožil pravicu burjo negodovanja v vsej deželi. Generalni svet sindikatov SOHYO ter socialistična in komunistična partija so izdali sporočilo, v katerem so obsodili to ravnanje policije in zahtevali kazen za krivce.

VELIKA BRITANIJA
Sindikalno organizirani
so najbolj plačani

Po rezultatih neke ankete so v največjih industrijskih podjetjih najbolj plačani tisti delavci, ki so sindikalno organizirani.

Solidarnost delavcev
glasovske ladjedelnice

Okoli tisoč ladjedelniških delavcev družbe »Harland« v Glasgowu je napovedalo stavko, ko je skušala družba pripeljati stavkokaze na delovna mesta 60 stavkajočih mehanikov.

PERU
Odpor proti zniževanju
življenjske ravni

Nad 50.000 perujskih delavcev, zaposlenih v sladkornih tovarnah ter v tekstilni industriji in metalurgiji, z njimi pa tudi bančni uradniki in vozniki avtobusov so v minulih mesecih večkrat protestirali zaradi zniževanja življenjske ravni. Med nedavno stavko so poudarjali, da so finančne skupine, ki imajo velik vpliv na gospodarstvo dežele, nalozile breme svojih izgub delavskemu razredu z raznimi ukrepi, ki jih je sprejela vlada, na primer z devalvacijo denarja in z višjimi cenami ob prejšnjih mezdah.

Politični odbor Arabske lige, ki se je pred dnevi sestel v Casablanci, je razpravljal tudi o razmerah v Omanu, arabski deželici na jugovzhodu Arabskega polotoka, kjer že nekaj let divjajo boji med uporniki in britanskimi enotami. Na sliki vidimo skupino omanskih borcev, ki se vojskujejo za neodvisnost svoje domovine

Kamerun in neodvisnost

Pred nekaj dnevi je predstavnik Unije kamerunskega prebivalstva (UPC) v Kairu sporočil, da je padlo v bojih med pripadniki Unije in policijskimi enotami blizu meje britanskega Kameruna 38 francoskih vojakov. Podobne novice so prihajale tudi že prej, pogostne pa so zlasti v zadnjem času, ko se bliža rok, v katerem mora dobiti večina Kameruna, ki je zdaj pod francoskim skrbništvom, dolgo pričakovano neodvisnost.

Ali gre za nestrpnost kamerunskega prebivalstva, ki hoče z bojem čimprej doseči svobodo? Odgovor ni preprost, čeprav je kamerunsko ljudstvo s tem, da je prišlo do orožja in ustanovilo gverilske odrede, nedvoumno pokazalo odločenost, da se hoče čimprej rešiti kolonialnega jarma.

Položaj v Kamerunu je dejansko bolj zapleten, ker se mora nacionalno osvobodilno gibanje hkrati boriti tudi proti starim upraviteljem, ki »velikodušno« obetajo neodvisnost za 1. januar prihodnjega leta, ter proti njihovim somišljenikom iz vrst doma-

če buržoazije in tanki plasti privilegirane upravnega aparata. To je v glavnem tudi poglavitni razlog, da se je v Kamerunu pod francosko upravo štiri mesece pred formalno neodvisnostjo razvnela »mala vojna«.

SVETLE IN TEMNE STRANI
SKLEPA

O usodi Kameruna kot ozemlja pod skrbništvom Francije in Velike Britanije so obširno razpravljali na plenarnih sejah zadnjega dela XIII. zasedanja Generalne skupščine minulo zimo. Skrbniški svet ZN je na temelju poročila posebne komisije, ki je obiskala francoski in britanski Kamerun, sprejel priporočilo, naj bi francoskemu delu Kameruna omogočili proglasitev neodvisnosti 1. januarja 1960, kar je Generalna skupščina tudi izglasovala.

Glede britanskega dela Kameruna ni natančno določen rok sedanjega britanskega mandata, sklenili pa so, da bo plebiscit pod nadzorstvom OZN. Prebivalstvo naj bi povedalo, ali je za združitev z Nigerijo, ki bo leta 1960 prav tako postala neodvisna, ali pa hoče nadalje ostati pod skrbništvom do kasnejše popolne osamosvojitve.

Sklep Generalne skupščine Organizacije ZN je pozitiven korak k odstranjevanju ostankov kolonializma na afriških tleh, vendar ga — kar bi bilo pričakovati — niso sprejeli s posebnim navdušenjem niti v Kamerunu niti med delegacijami dežel, ki so znane zaradi svojih protikolonialističnih stališč. Pri glasovanju v ZN delegacije 24 dežel, med njimi tudi jugoslovanska, niso dale glasu za resolucijo.

Kako to? Vsi tisti, ki so se vzdržali glasovanja — med njimi so bile tudi delegacije afriških dežel — seveda želijo Kamerunu čimprejšnjo popolno svobodo in neodvisnost, vsekakor z večjo iskrenostjo in z večjim razumevanjem za težnje kamerunskega ljudstva, kot pa na primer Francija in Velika Britanija, ki sta brez pridržka glasovali za resolucijo. Predstavniki protikolonialnih sil pa niso mogli pristati na to, da bi formalno neodvisnost izenačevali z dejansko ter se izognili razpravi o sedanjem težavnem položaju v francoskem delu Kameruna in izigrali prave želje kamerunskega ljudstva. Kamerunsko ljudstvo je namreč po svojih predstavnikih v ZN zahtevalo neodvisnost svoje dežele pod drugačnimi pogoji.

KAJ JE BILO PRED SEDANJIM
OSVOBODILNIM BOJEM

Že leta 1949, ko je bila v francoskem Kamerunu ustanovljena Unija kamerunskega prebivalstva (UPC), politična organizacija, ki je imela kot osnovni cilj osvoboditev dežele in združitev obeh Kamerunov, je postalo jasno, da bo prej ko slej prišlo do hudih sporov s francoskimi oblastmi, ki so izvajale, da »ni mogoče določiti dneva, ko se bo končalo skrbništvo v Kamerunu«.

Kasnejši dogodki na afriški celini so dokazali nevzdržnost

* Rok so postavili za francoski in britanski del Kameruna, ljudstvo obeh Kamerunov pa povsem upravičeno meni, da oba dela pripadata Kameruncem. Zato naziva »francoski« in »britanski« označujeta izključno pokrajine, ki jih upravlja ena izmed obeh dežel.

takšnih stališč, ker je morala tudi Francija popustiti in je nastala neodvisna Gvineja, za njo federacija Mali ter ustanovitev »Francosko-afriške« skupnosti itd. Pod pritiskom teh dogodkov so francoske oblasti začele spreminjati nekdanjo politiko nepopustljivosti, da bi si s prožnostjo in »širokogrudnostjo« ohranile politične in gospodarske položaje.

Francoske oblasti so izkoristile incident in so leta 1955 prepovedale sleherni dejavnost UPC, ki je medtem postala močna vzmet v protikolonialnem boju. Njene voditelje so ali pobili — med njimi je tudi Um Niobe, eden izmed najbolj znanih — ali zaprli, ali

ob skrivni podpori Francije laže obračunala z UPC.

Ta račun kaže, zakaj se Parizu tako mudi, da bi bilo skrbništva čimprej konec in da ne bi prišlo do novih volitev pod nadzorstvom ZN. Od tod tudi zadržanost predstavnikov protikolonialnih dežel iz Afrike, Azije in Evrope v Generalni skupščini glede načina, kako spreminiti francoski del Kameruna v samostojno državo. Osem afriških dežel je sestavilo resolucijo — Jugoslavija jo je podprla — v kateri so zahtevale, naj lokalna vlada v francoskem Kamerunu ukine prepoved domačih demokratičnih organizacij ter objavi in jamči za

Hudo je življenje črnca v Kamerunu, zato pa je tem močnejša njegova težnja po svobodi in neodvisnosti

pa jih postavili pred alternativo, da gredo v ilegalo ali iz dežele. Hkrati so prepovedali tudi druge organizacije, povezane z UPC, na primer Demokratično zvezo kamerunskih žensk in Demokratično mladino Kameruna. Začelo se je preganjanje, ubijali so pristaje UPC, kar je v bistvu pomenilo boj proti veliki večini kamerunskega prebivalstva, ki je bilo za UPC. Takrat, torej že pred štirimi leti, se je začel boj kamerunskega ljudstva.

Potem ko so francoske oblasti prisilile UPC v ilegalo, so ob pomoči plemenskih poglavarjev, domače buržoazije in nekaterih profrancoskih političnih skupin, ki med prebivalstvom nimajo pomembnejšega vpliva, izvedle leta 1956 volitve, ki so dale teritorialno skupščino s pooblastili in lokalno vlado Ahmadu Ahidja, voditelja kamerunske unije, ene izmed političnih strank, ki so za tesno sodelovanje s Francijo. Na volitvah so smeli sodelovati le kandidati Francozom naklonjenih strank, ki imajo pogosto zelo zvočne, sleparske nazive (n. pr. Kamerunska nacionalna fronta, Kamerunski socialni polet, Neodvisni Kamerun itd.). O pravem razpoloženju volivcev je mogoče soditi po tem, da je na primer v glavnem mestu Duali volilo manj kot 10% prebivalstva. Absinenca je hkrati pomenila »ne« politiki sodelovanja s francoskimi oblastmi in »da« zahtevam UPC.

FRANCOSKI RAČUNI

Spiro perspektive, da bo kmalu konec skrbništva v Kamerunu, so se francoske oblasti zatekle k posebnemu manevru. Dotedanja teritorialna skupščina, ki je imela le malo pravic in je bila v glavnem posvetovalnega značaja, se je po lastnem sklepu in ob francoskem blagoslovu spremenila v zakonodajno telo. Sedanja vlada so pred javnostjo označili kot »zakonito« in »demokratično«, ker je rezultat »demokratičnih« volitev leta 1956. Vse je torej v najlepšem redu, nove volitve niso potrebne, zlasti ne pod nadzorstvom ZN, ko bi se z ljudstvom Kameruna posvetovali o bodočnosti dežele in o obliki organov državne oblasti. Volitve so seveda mogoče, vendar kdaj pozneje, po januarju 1960. Ker pa bo Kamerun takrat neodvisen, Združeni narodi ne bodo poslali opazovalcev, sedanja vlada pa bo

amnestijo zaprtih političnih voditeljev in emigrantov, potem pa bi bilo treba v obeh delih Kameruna izvesti svobodne volitve v navzočnosti opazovalcev OZN.

BOJ SE NADALJUJE

»Kamerunsko ljudstvo se je odločilo za nadaljevanje revolucije,« je nedavno rekel generalni sekretar Splošne zveze kamerunskih delavcev, enotne sindikalne centrale, ki je nastala v začetku letošnjega leta iz dveh dotlejnjih organizacij in aktivno sodeluje v osvobodilnem gibanju. Isto misel so ponovili tudi številni drugi predstavniki političnih in družbenih organizacij v deželi in v emigraciji. Za zdaj si prizadevajo predvsem za spremembo resolucije ZN in za ugoditev štirim osnovnim zahtevam: totalna brezpogojna amnestija vseh političnih jetnikov in emigrantov, razpust sedanje skupščine, demokratične volitve, združitev obeh Kamerunov. V tem prizadevanju se Kamerunci naslanjajo na močno podporo svobodnih afriških dežel in na lastne sile.

Profrancoska vlada Ahida je prepovedala delovanje kamerunski sekciji Konferenca afriških narodov, zaprla voditelje te sekcije ter začela gonjo proti opoziciji in vsem tistim, ki zahtevajo neodvisnost Kameruna pod drugačnimi pogoji. Po trditvah UPC je vzdušje v deželi nevzdržno, upor z orožjem se je razvelj bolj kot kdajkoli doslej.

Sporazum bi bil vsekakor ugodnejši kot pa medsebojno obračunavanje z orožjem. Če sporazuma ne bo, bo UPC nadaljevala svoje akcije, vse dokler se Kamerun ne bo rešil tujege varuštva in si pridobil popolne neodvisnosti. Verjetno je, da bo mogoče tudi resneje in uspešneje razpravljati o združitvi obeh Kamerunov, ker ta združitev postaja čedalje bolj aktualna tudi v britanskem delu, kjer so ustanovili stranko »Združeni Kamerun« s programom, ki je podoben programu UPC. Že zdaj je jasno, da bodo zahodne sile, predvsem Francija in Velika Britanija, otežkočale načrte za združitev, prav tako pa je pričakovati, da bosta solidarnost afriških narodov ter želja po svobodi in enotnosti v Kamerunu prej ko slej premagali zakulisne manevre in znano kolonialno igro »deli in vladaj«, ki se zdaj kaže v novi obliki.

Boško Rakidžić

DOGODKI V SVETU

OD TEDNA DO TEDNA

Obisk iz Japonske

Na povabilo Ljudske skupščine je prispela v Jugoslavijo na sedemdnevni obisk prva japonska parlamentarna delegacija. Vodi jo član japonskega spodnjega doma Siniro Jamamura. Obisk prve japonske parlamentarne delegacije bo vsekakor prispeval k boljšemu poznavanju in ustvarjanju pogojev za širše in bolj vsestransko sodelovanje med obema deželama.

»Japonski parlamentarci,« je ob prihodu v Jugoslavijo izjavil Siniro Jamamura, »se zelo zanimajo za industrijski razvoj in nov sistem upravljanja, po katerem je Jugoslavija postala znana po vsem svetu.«

Streli na indijski meji

Indijski ministrski predsednik Nehru je minuli petek izjavil v parlamentu, da je močan kitajski oddelek prešel na indijsko ozemlje v pokrajini Subansirija v severnem Asamu, na meji ob Kitajski in Tibetu. Dodal je, da indijska predstraža v Asamu, ki so jo obkrožile kitajske čete, nima dovolj municije.

Nehru je izjavil, da je Indija protestirala pri kitajski vladi zaradi teh incidentov, toda kitajski odgovor trdi, da so prvi začeli streljati indijski vojaki. Kitajska vlada je tudi obdolžila indijske čete, da so v stikih s tibetanskimi uporniki.

Togliatti o srečanju dveh velikih

Generalni sekretar Komunistične partije Italije Palmiro Togliatti je izjavil, da je sestanek Eisenhowerja in Hruščeva pozitivna stvar. »Njun sestanek pomeni prvi korak,« je dejal Togliatti, »in gledamo na pot, ki se odpira z zaupanjem, čeprav vemo, da to, kar je treba napraviti, ne bo lahko in da bo treba obvladati velik odpor.«

Ko je odgovarjal na vprašanje, zakaj se spreminja smer mednarodne politike, je Togliatti dejal, da gre v bistvu za nov način obravnavanja vseh perečih mednarodnih problemov, ki so se nakopili v zadnjih desetih letih.

Konferenca v Casablanci

V Casablanci se je 2. septembra sestala politična komisija Arabske lige, da bi razpravljala o alžirskem vprašanju in o arabskih odnosih s Ciprom. Na dnevnem redu komisije je tudi razprava o Palestini, Omanu in Južnem Jemenu ter o načrtih za jesensko zasedanje Generalne skupščine Organizacije združenih narodov. Med drugim tudi razpravljalo o francoskem preizkušanju atomske bombe v Sahari.

Cyrankiewicz je odgovoril
Adenauerju

Poljski ministrski predsednik Cyrankiewicz je na velikem zborovanju v Varšavi, ki so ga organizirali ob 20. obletnici Hitlerjevega napada na Poljsko, dejal, da je glavni in odločilni temelj varnosti Poljske in njenih meja v prijateljstvu s Sovjetsko zvezo in v solidarnosti tabora socialističnih držav. Omenil je tudi govor kancelarja Adenauerja in odločno zavrnil njegovo tolačenje te obletnice. »Kanceler Adenauer skuša še enkrat na nesramen in ciničen način zabiti klin med poljsko in sovjetsko ljudstvo. Hotel bi, da se poljsko ljudstvo vrne v položaj iz leta 1939, ko je bila Poljska osamljena,« je dejal poljski ministrski predsednik.

Spopadi
v Severnem Laosu

Laoško ministrstvo za obrambo je objavilo, da so prekinjene vse radijske zveze s severnimi deli države, ki jih ogrožajo uporniki. Zastopnik ministrstva je dejal, da so uporniki bržkone zaplenili ali uničili vojaške oddajnike na tem področju.

Poveljnik laoske vojske Ratikone pa je izjavil, da se uporniške enote (3500 ljudi) premikajo proti jugu in da jih podpirajo »regularne enote iz Severnega Vietnama.« Medtem pa je neki drug vojaški strokovnjak zmanjšal na minimum trditve, da sodeluje severnovietnamska vojska pri teh operacijah. Dejaj, da upornike podpirajo predvsem gorska plemena na vietnamski strani meje.

Žeja, voda in sol

Proučevali so delavce, ki so opravljali svoje delo pri visoki temperaturi, in ugotovili, da to vpliva na številne organe in njihove funkcije. Kmalu po začetku dela se zlasti pri nevajenem človeku zniža krvni pritisk, hkrati pa se pospeši utrip. Srce bi je hitreje, včasih nepravilno, delavec toži, da ga boli srce, da je slab, kajkrat pa mu grozi tudi nezavest. Diha čedalje hitreje, telesna temperatura je splošno normalna, kasneje pa se tudi ta povzpne nad 38 stopinj. V takšnih razmerah se zmanjša izločanje želodčnih in črevesnih sokov, delavec toži o krčih, včasih pa tudi bruha.

Pri delu v vročem okolju se telo močno znoji, da organizem lahko izgubi nad poldrugi liter tekočine na uro. To izgubo mora nadomestiti, delavca muči neznosna žeja. Da jo uteši, pije vodo v velikih požirkih. Iz prebavil prehaja ta voda v kri in z njo v celice, od koder se spet izloči kot znoj. To vodo prenaša hkrati s krvjo srce, ki je sprito tega močno obremenjeno. Srce bi je tem hitreje, čim napornije delo človek opravlja.

Posebna nevarnost: z močnim znojenjem se izgubi iz telesa velika množina soli, ki je organizmu nujno potrebna. S hrano dobi organizem deset do dvajset gramov soli dnevno, med znojenjem pa je odda tudi trikrat več. Izguba soli je tem večja, čim težje je delo oziroma čim izdatnejše je potenje. Za izgubo soli je občutljiv zlasti osrednji živčni sistem, zato postane človek močno razdražen in nemiren, mišice pa mu drgetajo. V težjih primerih so posledice lahko dokaj hujše.

Poskusi in proučevanja raznih skupin delavcev opozarjajo na pomembnost nadomestitve teh snovi. Če delavec ne popije dovolj vode, se zmanjša njegova delovna sposobnost, če je popije več, kot je za znojenjem izgubi, je srce preveč obremenjeno, sol se v organizmu preveč razredči, nastopijo motnje v prebavilih, v delovanju srca in centralnega živčnega sistema. Ugotovili so, da je občutek žeje najboljši kazipot za potrebo po tekočini, ker množina, ki jo delavec popije, da bi si ugasil žejo, po navadi ustreza tisti, ki je po teoretičnih računih potrebna, da se nadomesti izgubljena tekočina. Najbolje je piti pogosteje in v manjših množinah, in sicer v odmorih, ne pa med polnim delovnim poletom.

Z znojenjem odhaja iz telesa odvečna toplota. Če je temperatura okolice zelo visoka, se zmanjšuje tudi znojenje, ki zaradi vroče okolice izgubi vlogo mehanizma za vzdrževanje telesne temperature. Pri zunanji temperaturi 46 stopinj je površinsko znojenje tako malo učinkovito, da telo z znojenjem praktično ne oddaja tudi toplote. V takem primeru zaležejo le umetni ukrepi, na primer ohlajevanje prostorov, pospeševanje zračnih tokov ter pogosti odmori na čistem zraku.

Priporočljivo je, da ima delavec, zlasti tisti, ki se še ni prilagodil, na delov-

PRI TEŽKEM DELU V VROČEM OKOLJU LAHKO IZGUBIMO S POTENJEM VEČ KOT POLDRUGI LITER TEKOČINE NA URO

nem mestu slano pijačo ali kroglico soli, ki ne draži želodca. Običajna kuhinjska sol ni primerna, ker draži želodčno sluznico. Preveč soli prav tako škoduje, ker stopnjuje žejo in s tem zahteva več tekočin, ki obremenjujejo precej omenjene organe.

Vsi ljudje niso enako občutljivi za visoke zunanje temperature, zato tudi različno prenašajo delo v takih razmerah. Tisti, ki so že imeli posledice zaradi takšnega dela, kasneje to delo težje prenašajo, ker se pri njih lažje ponavljajo motnje. Posebnega pomena je, da se delavci prilagodijo visoki temperaturi na delovnem mestu. Ugotovili so, da vsebuje znoj navajenega delavca mnogo manj soli kot znoj tistega, ki je šele začel na takem delovnem mestu. Organizem prvega torej varčno ravna s soljo. Zato je razumljivo, da je treba delavcem zagotoviti, da se postopno navajajo na takšno delovno mesto. To dosežemo tako, da delajo sprva krajši čas na tistem delovnem mestu, potem pa se čas postopno daljša. Odmori med delom morajo biti spočetka pogostejši in daljši, potem pa se postopno skrajšujejo. Vsekakor pa mora biti delovni čas delavca v takih razmerah krajši.

Ker je pri takšnem delu obremenjen ves organizem, ga ne morejo opravljati slabotni in tudi ne starejši ljudje. Prav tako ne smejo na takšno delovno mesto ljudje s slabim srcem, z bolnimi jetri in ledvicami, pa tudi ne ljudje, ki so nagnjeni k alkoholizmu.

dr. V. F.

Veliki in mali IZUMI SABLJAK

Bilo je proti koncu prejšnjega stoletja. Pri popravljanju angleškega kitolovca so delavci našli na čuden prizor.

Nekoliko pod črto, do katere se ladja potopi med plovo, je štrlel iz boka velik del kljuna ribe, imenovane sabljak. To »orožje« je prebilo dva milimetra debelo bakreno obročno ladijskega trupa, dalje 7,5 cm debel ploč, trideset centimetrov debelo hrastovo bruto in nazadnje se doge na sodčku za olje. Torej: s svojim strašnim kljunom, ki je na pogled podoban sablji, je riba prebila skupno 40 cm debelo oviro.

Ze stari Grki in Rimljani so poznali navade ribe, sabljaka in zlasti še njeno nenavadno orožje, ob katerem se jim je utrnila misel, da bi se dalo kaj podobnega napraviti tudi na galejah. Tako so podaljšali prednji del ladje v težko, priostroeno bodalo, v kljun iz železa ali bakra, včasih pa tudi iz lesa, ki so ga okovali.

V starem veku je bil ta prebijač poglavitno orožje vojnih ladij. Z njim so lomili vesla sovražnih galej, zaradi njegovega sunka se je potopila marsikatera ladja. Malo višje, na ladijskem boku, sta bila še dva manjša za primer, če bi se glavni kljun zlomil.

Kasneje so dobile tako opremljene ladje ime »galeja«, kar pomeni v grščini morskega psa. To morskó žival so stari narodi izenačevali z ribo sabljakom.

novi izdelal ekonomično napravo za kopanje profilnih kanalov. Naprava je sorazmerno preprosta, njena uporabnost pa je mnogostranska, zlasti v vodnem gospodarstvu.

Na lahko gibljiv, zelo sposoben bager UB-035 je inž. Ivko Stojanović postavil svojo novo napravo, ki ima ob strani lopato z zmogljivostjo 250 litrov. Tako opremljen bager je namenjen predvsem za kopanje novih in za čiščenje profilnih kanalov. V desetih urah lahko izkoplje in očisti 250 do 350 m do dva metra širokih in 1,8 metra globokih kanalov. Doslej so to naporno delo opravljali pri nas v glavnem z ljudmi ali pa s posebnimi stroji, ki so jih uvozili iz Anglije ali Nemčije.

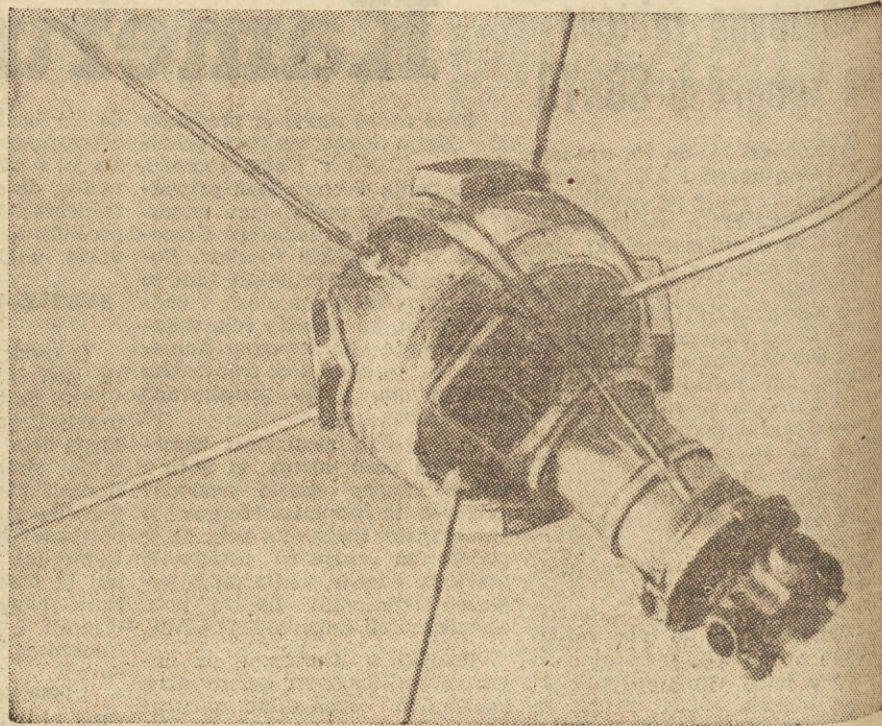
Na poskusnem delu se je novi bager UB-035 za napravo za kopanje profilnih kanalov izvrstno izkazal. Ker stranska lopata napreduje vzporedno z goseničarjem, nemoteno dela tudi ob mestnih zidovih, med drevoredi in ob ograjah, česar podobni tuji stroji ne zmorejo. Z napravo je lahko ravnati, izdelana pa je iz domačega materiala.

TOVORNJAKI »POBIRALCI«

V Nemčiji so začeli izdelovati tovornjake, pri katerih je natovarjanje in razkladanje neprimerno lažje kot doslej. Kamion ima hidravlične vzmeti, s katerimi lahko dvigne tovor tri metre visoko, to pa je zelo ugodno za natovarjanje v letala. Karoserija novega kamiona se lahko spusti tudi do tal.

PLASTIČNI NABOJI

O nekem novem samokresu trdijo, da ima moč avtomatične pištole, preprost pa je kot navadni revolver. Izumitelj David Dardick iz ZDA je rešil problem puškarjev — problem »odprte celice« — s tem, da je izdelal trikotne kroglice, prevlečene s plastično snovjo.

,Bumerang'

NA MESEC BODO NAJPREJ POSLALI RAKETO, KI GA BO OBŠLA IN SE VRNILA NA ZEMLJO, POTEM RAKETO, KI BO EKSPLODIRALA IN OSVETLILA MESEC, NATO PA RAKETO Z LJUDMI

Sovjetski znanstveniki, ki delajo pod vodstvom prof. N. A. Varvarova, so nedavno objavili načrte za polet na Mesec. Najprej bodo poslali nekaj raket brez posadke. Kasneje pride na vrsto raketa s posadko, ki bo ostala določen čas na Mesecu. Ljudem, ki bodo ostali na Mesecu, bo seveda treba zagotoviti pogoje za obstoj. Prof. Varvarov upa, da bo mogoče zgraditi mesta. V teh posebnih mestih na Mesecu bo zračni pritisk, ki bo omogočal zemljanom, da bodo nemoteno dihali in delali.

Gradove bi gradili v enem izmed Luninih kraterjev, in sicer pod velikimi steklenimi kupolami. V teh kupolah bi bila aluminijasta vrata, ki jim profesor Varvarov pravi »zračna ključavnica«. Na vsak kilometer bi bilo mesto ograjeno s steklenimi stenami, ki bi imele dvojna vrata. To naj bi zmanjšalo nevarnost, če bi kje padel meteorit ali bi se zgodila kaka druga nesreča.

Prevoz hrane z našega planeta na Mesec bi bil zelo drag. Štruca kruha, ki bi jo prepeljali z Zemlje na Mesec, bi bila prav toliko vredna kot enako težka kepa zlata. Zato bi vso hrano pripravljali na Mesecu. Zaradi razlike v teži bi bile vse rastline zelo visoke.

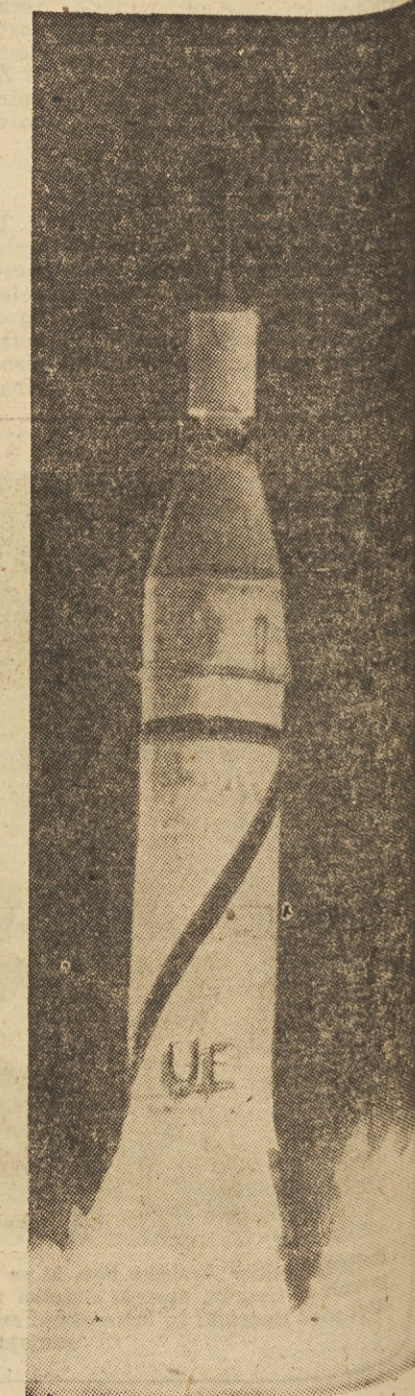
Na Mesecu bi zgradili tudi nekaj sončnih in atomskih central, ki bi dajale svetlobo, vodo in vse drugo. Iz rud na Mesecu bi pridobivali aluminij, steklo, plastične snovi, kisik in dušik.

Poglavitni industrijski proizvod teh mest na Mesecu bi bile vesoljske ladje in gorivo zanje. Z Meseca, ki bi bil neke vrste vmesna postaja, bi lahko šli na Mars in Venero.

Vse to ne bo lahko, pravi prof. Varvarov, vendar bo uresničljivo. Kaj se pravi poslati raketo na Mesec, nam pove že razdalja med našim planetom in Luno. Če bi pešec hotel premagati to razdaljo, bi moral hoditi osem let in 280 dni. Kolesar bi prevozil to pot v enem letu in 168 dneh, avto v 160 dneh, električni ekspresni vlak v 53 dneh, najhitrejša letala pa v 20 dneh. Sputnik 1 bi premagal isto razdaljo v 13 urah in 43 minutah. Sovjetski znanstveniki menijo, da bi z raketo, ki bi zmogla hitrost 40.000 kilometrov na uro, lahko prileteli na Mesec v devetih urah.

Za sedaj pripravljajo sovjetski znanstveniki »operacijo bumerang«. Poslati bi raketo, ki bi obkrožila Mesec in se vrnila na Zemljo. Gorivo bi potrebovali le za začetno hitrost, da bi premagali zemeljsko težnost. Kasneje bi se zaradi zakonov vesoljske težnosti dalje gibala obkrožila Mesec in se vrnila na naš planet. Za »operacijo bumerang« bi prislila na vrsto raketa, ki bi na Lunini površini eksplodirala. Svetloba te eksplozije bi osvetlila Luno takrat, kadar je na Zemlji ne vidimo. Vse to bo treba opraviti prej, kot bo stopila na Mesec prva človekova noga.

Na sliki: izstrelitev rakete, ki nosi v glavi umetni satelit. Na sliki nad člankom: ameriški satelit »Raziskovalec IV«.

NOVO PRI NAS IN V SVETU

STROJ ZA REZANJE JERMENOV

Vukadin Panajotović, strojni ključavničar v tovarni gume »Tigar« v Pirotu, je izdelal za svojo tovarno stroj, ki reže jermene za pletene opanke. Stroj lahko reže platno in usnje vseh vrst. Zda je obratuje. S tem strojem so osemnajstkrat pospešili proizvodnjo, doslej so namreč jermene rezali le ročno.

»Salon« avtomobilov na III. beograjskem sejmu tehnike je bil skorajda najbolj obiskan, vendar ne zato, ker so bili potniški avtomobili in ostala motorna vozila razstavljena v prvi kupolini dvorani, temveč zato, ker so lahko tu obiskovalci videli, kaj si lahko obeta od naših proizvajalcev. Obeti so bili lepi: drugo leto 10.000 avtomobilov in 60.000 motornih koles. Ko bo dograjen nov del tovarne Crvena zastava pa 32.000 vozil letno.

Uspel športni rendez-vous

XII. letne športne igre slovenskih grafikov v Kopru so bile veliko slavje športa v delovnih kolektivih. Okrog črno-belo-modro-rumeno-rdeče zastave se je zbralo več ko 350 športnikov in športnic iz 13 slovenskih grafičnih podjetij. V tridnevni boj so se pomerili za prvenstvo v šestih športnih disciplinah.

Takoj uvodoma je treba izreči vse priznanje koprskim organizatorjem. Prireditelj, ki gre po številu nastopajočih in razvejanosti v korak z največjimi športnimi tekmovanji pri nas, so splošno zadovoljstvo. Seveda pa so imeli zaradi dokaj pomankljivih naprav v Kopru mnogo težav, ker so del tekem morali izvesti v Izoli. Vse pa po več podatek, da so takoj po zaključku tekem že postregli s knjižico rezultatov, ki so bili v njej izpisani dosežki vsakega izmed več ko 350 tekmovalcev.

RAZBURJLJIVI BOJI

Med kopico disciplin in tekem se je kar težko odločiti za

najprivlačnejše. Gotovo pa se ne bomo zmotili, če mednje šteje mo nekatere tekme odbojbarskega turnirja, izredno napet dvojboj celjskih in mariborskih kegljčev, strelske tekme in nogometni turnir. Tudi balkanska štafeta in nekatera izmed namiznoteniških srečanj, so dvignila na noge vse gledalce.

Nekaj primerov: v finalni odbojbarski tekmi mladincev sta si stali nasproti ekipi Dela in Mariborske tiskarne. Ljubljanci so z lahka zmagali v prvih dveh nizih. Tudi v tretjem so že krepko vodili, pa ga nato vendar izgubili. V četrtem nizu je imelo »Dela« žet pet zaključnih

žog in vendar so podlegli tudi v tem nizu. Ko pa so naposled v odlični peti reprizi povedli Mariborčani, se je sreča spet obrnila in zmagali so mladinci — Dela.

Nič manj razburljiv ni bil kegljaški dvoboj Celje: Maribor, saj je naposled odločila o novem prvaku razlika vsega dveh (!) kegljev. Pa streljanje, kjer bi med člani ekipa »Jože Moškrč« s povprečnim izidom zadnjega tekmovalca še lahko prehitela vodeče »Dela«. Nervoza strelca, ki je nenadoma nanj padlo odločilno breme, pa je bila prevelika. Popolnoma je klonil, dosegl slab rezultat in prvo mesto je ostalo »Delu«.

Tudi nogometni turnir je bil glede na kratek čas tekem (2 x 20 minut) izredno privlačen. Zanimivo pa je, da se je večina tekem (sedem od desetih) končala z najmanjšim možnim izidom 1:0. Niti ena pa ni ostala neodločena, tako da bi jo bilo tre-

ba odločiti z dodatnim streljanjem enajstmetrov.

TUDI KVALITETNI NAPREDEK

Igre grafikov pa niso zadovoljile le z veliko udeležbo. Tudi kvaliteto je bilo opaziti napredek, kar kaže, da se ekipe že vestneje in načrtneje pripravljajo za to tekmovalstvo. Ker bodo v prihodnje verjetno združili igre grafikov in papirničarjev, bo verjetno že kmalu treba misliti tudi na conska predtekmovanja.

Med ekipami so odskakovala zastopstva Mariborske tiskarne, Celjskega tiska in ljubljanskega Dela. Ti kolektivi so poslali v Koper tekmovalce za vse panoge, tako da so seveda že vnaprej imeli zagotovljeno zalogo točk.

Disciplina tekmovalcev je bila v glavnem zadovoljiva, v bodoče pa bo glede na nekatere pomankljivosti v razpisu treba misliti na preprostejša in bolj življenjska tolmačenja pravil.

Vrstni red ekip: 1. Mariborska tiskarna 283, 2. Celjski tisk 244, 3. Delo 240, 4. Pomurski tisk 167, 5. Jože Moškrč 142, 6. Mladinska knjiga 132, 7. Ljudska pravica 90, 8. Kartonažna tovarna 65, 9. Primorski tisk 60, 10. Tomšičeva tiskarna 55, 11. Blasnikova tiskarna 36, 12. Triglavsko tiskarna 14, 13. Gorenjski tisk 12 točk.

Tek na 100 m je bil kot vedno izredno razburljiv

Izidi posameznih panog

Atletika, člani ekipe: Celjski tisk, Mariborska tiskarna, Delo, posamezno — 100 m: Krel (Dela) 12,4, 1500 m: Hočevar (CT) 4:30,6, daljina — Debeljak (CT) 54,1, višina — Debeljak (CT) 165, krogla — Polutnik (CT) 12,16, članice — ekipe: Mariborska tiskarna, Pomurski tisk, Celjski tisk, posamezno — 100 m: Lubej (MT) 13,1, daljina — Lubej (MT) 46,0, krogla — Jenaš (MT) 9,51, mladinci — ekipno: Mariborska tiskarna, Jože Moškrč, Delo, posamezno — 100 m: Derencin (MT) 12,2, 1500 m: Jus (MT) 4:34,8, višina — Godina (MT) 165, daljina — Derencin (MT) 55,8, krogla — Derencin (MT) 12,57.

Namizni tenis — člani: finale — Ljudska pravica: Mariborska tiskarna 5:3, za tretje mesto: Jože Moškrč: Pomurski tisk 5:1, članice — finale: Blasnikova: Delo 3:2, za 3. mesto — Gorenjski tisk: Mladinska knjiga 3:0, mladinci — 1. Tomšičeva tiskarna, 2. Kartonažna tovarna, 3. Jože Moškrč.

Odbojka — člani: finale — Delo 1:0.

Ljudska pravica: Celjski tisk 3:0, za 3. mesto — Jože Moškrč: Delo 3:0, članice — finale: Delo: Mariborska tiskarna 3:0, za 3. mesto — Primorski tisk: Mladinska knjiga 3:0, mladinci — finale: Delo: Mariborska tiskarna 3:2, za 3. mesto — Jože Moškrč: Tomšičeva tiskarna 3:0.

Keglanje: Celjski tisk 607, Mariborska tiskarna 605, Delo 485.

Streljanje — člani: ekipno — Delo 541, Mariborska tiskarna 521, Celjski tisk 508, posamezno — Potočnik (Trig) 126, Rojc (Dela) 120, Klemenčič (MT) 120, članice — Mariborska tiskarna 470, Pomurski tisk 362, Celjski tisk 330, posamezno — Gaber (CT) 109, Štitar (MT) 106, Valditer (MT) 104, mladinci — ekipno: Mariborska tiskarna 572, Pomurski tisk 478, Celjski tisk 471, posamezno: Valditer (MT) 125, Nahtigal (MT) 119, Skamen (CT) 115.

Balkanska štafeta: Mariborska tiskarna 3:54,1, Celjski tisk 4:00,6, Delo 4:02,0.

Nogomet — finale: Celjski tisk: Ljudska pravica 1:0, za 3. mesto — Mariborska tiskarna:

Organizatorjev primanjkuje

Miloš Stigar, tajnik Okrajne zveze »Partizan« v Kopru o problemih telesnovzgojne dejavnosti v delovnih kolektivih.

O tem, da moramo telesnovzgojno dejavnost še močno razširiti med najširše plasti ljudstva, smo si že dolgo vsi edini. Zlasti je bilo to načelo poudarjeno na lanskem kongresu za telesno kulturo v Beogradu, ki je na prvem mestu naglasil obvezno telesno vzgojo v šolah, razen tega pa raz-

širitev telesne kulture med delavstvom.

V zadnjem času smo na področju športne dejavnosti v delovnih kolektivih dosegli že precej uspehov. Med uspele akcije vsekakeor sodijo razna sindikalna športna tekmovanja po sorodnih industrijskih vejah, opažamo pa tudi, da skušajo posamezna podjetja, občine in okraji z različnimi prijmi tudi v svojem merilu čimbolj razviti šport med delavstvom. Ena takšnih novih organizacijskih oblik v koprskem okraju so redna sindikalna športna tekmovanja v okviru občin.

V koprskem okraju ni športnika, ki ne bi poznal Miloša Stigarja. Predvojni mednarodni telovadec na orodju je danes eden najmarljivejših telesnovzgojnih

prvi in edini tečaj, smo vendar z njim dosegli precej lepe rezultate. Zlasti pa je pomembno to, da smo že predlanskim prebili led in v podjetjih ustvarili veliko zanimanje za probleme telesne kulture med delavstvom. Vsi telesnovzgojni delavci v našem okraju smo se namreč sporazumeli v tem, da telesne vzgoje med delavstvom ni moč širiti administrativno, marveč le življenjsko.

Sobesednika smo še vprašali, katere so največje težave, ki se morajo z njimi spoprijeti tisti, ki skrbijo za razmah telesne vzgoje med sindikati.

»Zlasti primanjkuje organizacijskega kadra,« je bil odgovor. »Seveda pa je občno tudi pomanjkanje športnih strokovnjakov, kakor tudi primernih igrišč in telovadnic. Z rekviziti in denarnimi sredstvi ni tako pereče,

NA ČRNO-BELIH POLJIH

BOTVINNIK IN SMISLOV

Danes je treba obdelati še zadnje, tretje, pravzaprav sedanje obdobje svetovnega šahovskega prvenstva med mešicami. Lahko bi mu mirne duše reči tudi »Botvinnikov desetletje«, kajti, odkar se je sovjetski doktor izenil leta 1948 po petkovnem peterovju povzpel na šahovski Olimp, ga je tam samo za kratko leto dni zamenjal kandidat za opernega bari-tonista Smislov, njegov rojak. To je bilo v letih 1947—1948, potem pa se je vse vrnilo na staro. Botvinnik je ponovno zasedel stare barikade in zdaj čaka na njih zmagovalca maratonskega teka osmih na relaciji Bled

—Zagreb—Beograd od jutri dalje tja do konca oktobra. Prvi mednarodni nastop Miše Botvinnika je bil hkrati njegov prvi veliki uspeh. Ko je takratni svetovni prvak Capablanca med glasovanjem v SZ igral simultanko v Moskvi, ga je med drugimi premagal tudi 14-letni deček. To je bil Botvinnik. Njegova pot navzgor je šla strmo: s 16 leti mojster, z 20 leti državni prvak, z 22 leti svetovni prvak in s 25 leti že eden najmočnejših igralcev na svetu. Njegovi uspehi so bili, nekoliko od turnirja v Moskvi leta 1935 dalje to-

likšni, da je leta 1939 že izzval Alje-hina. Toda vmes je prišla vojna; ko je ta vihra minila, je Botvinnik ponovno vrjel rokavico, vendar spet zaman, kajti Aljehin je nepriznako-vano — umrl.

Tako se je zgodilo, da je svet ostal brez prvaka. Kako določiti njegovega naslednika? Nekaj časa je celo kazalo, da bi utegnila ta čast kar za zeleno mizo pripasti dr. Euewu, zmagovalcu nad Aljehinom leta 1935. Naposled je le zmaga la teza, naj novega šampiona da štirikrožni šesterboj najbolj poklicanih. To so bili poleg poznega zmagovalca še Smislov, Keres, Reshevsky, Eutwe in Fine (ki pa ni nastopil). Zato je tudi prišlo do spremembe v številu partij, kakor je to bilo povedano že na vrhu sestavka. Hkrati je bil vzpostavljen nov, precej dobro izdelan sistem tekmovanja za svetovno prvenstvo, začeti pri conskih turnirjih prek medconškega do kandidatskega turnirja, ki da tako redno vsaka tri leta novega, najpravičnejše izbranega izzivalca starega prvaka. S tem so enkrat za vselej odpadle vse privatne muhe nekdanjih šampionov okoli časa dvobojev, pogojev zanje in izbiranja nasprotnikov.

Botvinnik je v novih pogojih realiziral to, kar nekdo našemu dr. Vidmarju ni uspel: uspeh na dveh tihirih, na šahovskem in poklicnem. Kajti sedanjí prvak je tudi v svoji stroki (elektrotehnik) kapaciteta. Edino, kar je dejansko nevskladjivo, to je pogostejše igranje. To pa je v glavnem tudi edini očitak, ki mu ga šahovski svet izreka. Le kdaj pa kdaj se nastopi, razen seveda, kadar mora obvezno braniti naslov šampiona.

Mesto, ki ga zaseda Botvinnik v plejadi svetovnih prvakov, je samostojno. Tu je nekako najbolj združena ruska šahovska šola, ki jo je Cigorin začel, Aljehin nadaljeval in

Botvinnik, vsaj za danes, nekako dogradil. Vendar je med Aljehinom in Botvinnikom vseeno velika razlika v igri. Vtem ko je prvi ljubil napad, seveda pameten, premišljen napad, pa se drugi sila rad oprijemlj aktivne obrambe, težkih zapletenih pozicij, iz katerih potem nepriznakovano, ko se nasprotnik še ni prav zavedel, plane v silovit in odločen jurij. Z drugimi besedami: teži za tem, da med igro rešuje probleme, da vnaša vanjo svo silo svoje velike ustvarjal-nosti. In še nekaj, za kar nam je morda najboljša priča tretji dvoboj s Smislovom: psihologija šaha. Njegov za deset let mlajši nasprotnik ni mogel niti v sanjah pričakovati, da bo Botvinnik segel po otvoritvi, ki jo je menda igral samo še v mladih letih. Prav to pa je morda odločno vpjvalo na popoin triumf starega šampiona.

tn zdaj še Vasilij Smislov, ki je Botvinnikovo ero za leto dni prekinil. Kakor smo bili prva povodna leta priče najprej ponovnim zmagam Davida Bronsteina, tako je potem v prvi mesta domala na vseh turnirjih, na katerih je nastopil, zlasti pa na obeh najvažnejših, t. j. kandidatskih v zakup Smislov. Tako mu trenutno z vso pravico pripada drugo mesto na svetu, takoj ob prvaku. Pravijo, da je Smislov moderní Capablanca. Vsekakor drži, da je od Kubanca prevzel nepogrešljivo metodo pozicijske igre. Tu se znajde kot riba v vodi, zlasti, ker ima izreden refleks. Pa še nekaj: ni prijatelj komplikacij, če so umetne, samim sebi namenjene. Raje pusti, da prek svojih lesenih figuric govori preprosto, eno-enim prstom zleze v njegove mreže, da je 99% pokopan. Tako, zanesljivo, realizator je Smislov. Zato mu na Bledu in potem še v Zagrebu in Beogradu ponovno dajejo največ upanja.

Drobec z odločilne tekme mladinskega odbojbarskega turnirja med Delom in Mariborsko tiskarno. Zoga je na strani Mariborčanov

delavcev v okraju, zlasti kot tajnik Okrajne zveze »Partizan« in kot okrajni inšpektor za telesno vzgojo pri OLO Koper. Njega smo povprašali, kako kaj v koprskem okraju napreduje športno življenje v delovnih kolektivih.

»Predlanskim smo v našem okraju,« je začel tovariš Stigar, »organizirali prvi okrajni tečaj za voditelje telesne vzgoje v delovnih kolektivih. Čeprav je bil to

saj uprave podjetij kažejo za tovrstne akcije dovolj razumevanja.«

VSO POHVALO IZOLI

»Ali so te akcije že načrtne ali še bolj kampanjske?«

»Tovrstna tekmovanja so seveda še vedno bolj kampanjskega značaja, vendar je že velik uspeh v tem, da so tekmovanja raztegnjena na več mesecev. Zato se v večini podjetij delavci na tekme tudi pripravljajo in trenirajo vsaj nekaj tednov pred tekmami. Uspeh pa je tudi v tem, da se delavci-tekmovalci v športu razvedrijo. Zato teh tekem ne smemo meriti z istimi merili kot vrhunske športne akcije, marveč so to v znatni meri tudi rekreacijske in razvedrilne akcije.«

»Nameravate to obliko udeleževanja še obdržati?«

»Vsekakor smo spoznali, da je za nas primerna. Letos smo dosegli tudi to, da imajo v vsakem občinskem sindikalnem svetu človeka, ki je neposredno odgovoren za razvoj športa v sindikatih. Ista oseba pa je tudi član občinskega sveta za telesno vzgojo. Tako imamo tudi po tej plati najboljše povezavo med telesnovzgojnimi in sindikalnimi organi.«

Ob koncu pogovora je Miloš Stigar močno pohvalil Izolo, kjer so letos zgradili delavski športni center. Zdaj imajo v Izoli celo vrsto lepih igrišč za košarko, roket, odbojko, prostore za atletiko, balinanje, orodno telovadbo itd. Pri gradnji tega športnega centra so pomagala podjetja z uslugami in materialom, delavci pa so gradili naprave v glavnem s prostovoljnimi delom. I. P.

OHO-ANA

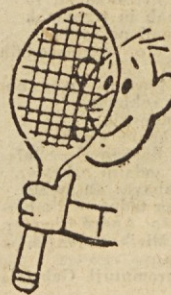
Oho, že ob prvem pisku je počilo. Po dolgotrajnih pripravah in tekmah za trening z najrazličnejšimi nasprotniki, so nogometaši edinega slovenskega ligaša Odreda odpluli v Šibenik, da bi tamošnjim prebivalcem pokazali, kako je treba igrati nogomet. Pa so se ušteili. Ljubljanci so bili sicer zares v vseh pogledih boljši, točki pa sta le ostali domačinom. Seveda pa je v nogometu tako: točke štejejo, lepa igra pa je samo za okras...

Aha, ta je pa lepa. Izkazalo se je namreč, da na turinski univerziadi naši športniki doživljajo neuspehe in imajo nevspečnosti zaradi zamud avtobusov, ki prepeljujejo tekmovalce na prizorišča nastopov. Kocmur in plavalna štafeta 4 x 100 m sta morala neogre-ta v vodo, odbojkarji so na tekmo proti Brazilcem zakasnil kar za 22 minut itd. Skratka vitez je, kakor da bi bila univerziada v časih ljubljanskega tramvaja...

Oho, ni bilo kar tako. Košarkarji Ljubljane so se v nadaljevanju tekem pod zvezni-mi koši zelo razjezili. »To pa le ne gre, da bi izpadli,« so si dejali in se odpeljali v Zagreb, nato pa še v Beograd. Tam so navdušili svoje

privržence z milimetrskima, a zato še prav posebej pomembnima zmagama. V Zagrebu je bila Lokomotiva za en koš prekratka, v Beogradu pa je tudi državni prvak Beograd moral za dva koša porazen zapustiti igrišče. Da, da, tako je pač, če železničarjem naposled steče vse po tirih...

Aha, načela. Ta so verjetno vodila Teniško zvezo Jugoslavije, da je omilila kazen državnemu prvaku Keretiču. Ko ga je Teniška zveza Hrvatske kaznovala z osemmesečno prepovedjo nastopanja v tujini in štirimesečno doma zaradi neodobrenega sodelovanja na turnirjih v Nemčiji, je sodelila, da je kazen prestroga. Tako sedaj Keretič osem mesecev ne bo smel potovati v tujino, doma pa bo lahko igral kar naprej. Sicer pa — kaj bi se jezil, v tujino bo pač šel brez dovoljenja in vse bo v redu...

Najbolje varčujete

ako pazite že na najosnovnejše izdatke v gospodinjstvu

Zlatorog

SAJ POZNATE TISTO:

dinar dinarju pomaga...

To se lahko nanaša tudi na vaše perilo, kajti vse vaše tkanine najbolje očuvate samo, če jih perete v raztopini detergenta »RIO«. Torej manj izdatkov in več veselja.

KOVINOTEHNA V CELJU JE ENO NAJSTAREJŠIH PODJETIJ TE VRSTE

Dobili so nova skladišča

Skrb za podjetje je enaka skrbi za delavce

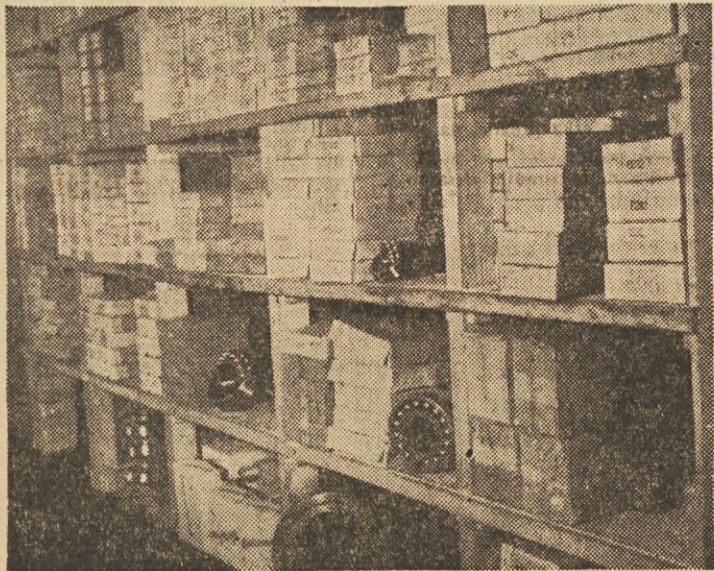
Rojstni list »KOVINOTEHNE« iz Celja je bil napisan leta 1810, ko je bilo to podjetje ustanovljeno. Prihodnje leto bodo v »KOVINOTEHNI« praznovali torej že 150-letnico svojega obstoja in se zategadelj upravičeno prištevajo med najstarejša podjetja te vrste v naši državi.

Veletrgovina »KOVINOTEHNA« oskrbuje svoje odjemalce predvsem z blagom iz domačih tovarn, ki je izdelano iz domačega materiala. Le kar ni moč dobiti še od domače industrije — to so predvsem kroglični ležaji in specialno blago — uvažajo iz inozemstva. Njihov uvoz pa ima namen samo dopolniti zaloge domačega blaga s takšnimi predmeti, ki jih zaenkrat pri nas še sploh ne izdelujemo.

Da je takšna veletrgovina res potrebna, priča dejstvo, da so v zadnjih treh letih povečali pri »KOVINOTEHNI« vrednost prometa za trikratno. Seveda tudi brez težav ni šlo pri njih. Največ preglavic so jim delala skladišča, ki so bila zastarela in neopremljena. To nadlogo so z obnovitvenimi deli odstranili in zdaj je njihovo skladišče najmoderneje urejeno.

Kapaciteta »Kovinitehniških« skladišč se je z naraščajočimi potrebami trikratno povečala. Prednost teh skladišč pa je, da so zdaj skoncentrirana, ob prometnih zvezah in tako so odpadle vse težave, ki so jih imeli še pred leti.

Blago, s katerim je založeno podjetje »KOVINOTEHNA« v Celju, prodajajo ne samo v Sloveniji, temveč po vsej Jugoslaviji. V raznih večjih krajih Jugoslavije imajo celo svoja zastopstva.

Novo skladišče je lepo urejeno

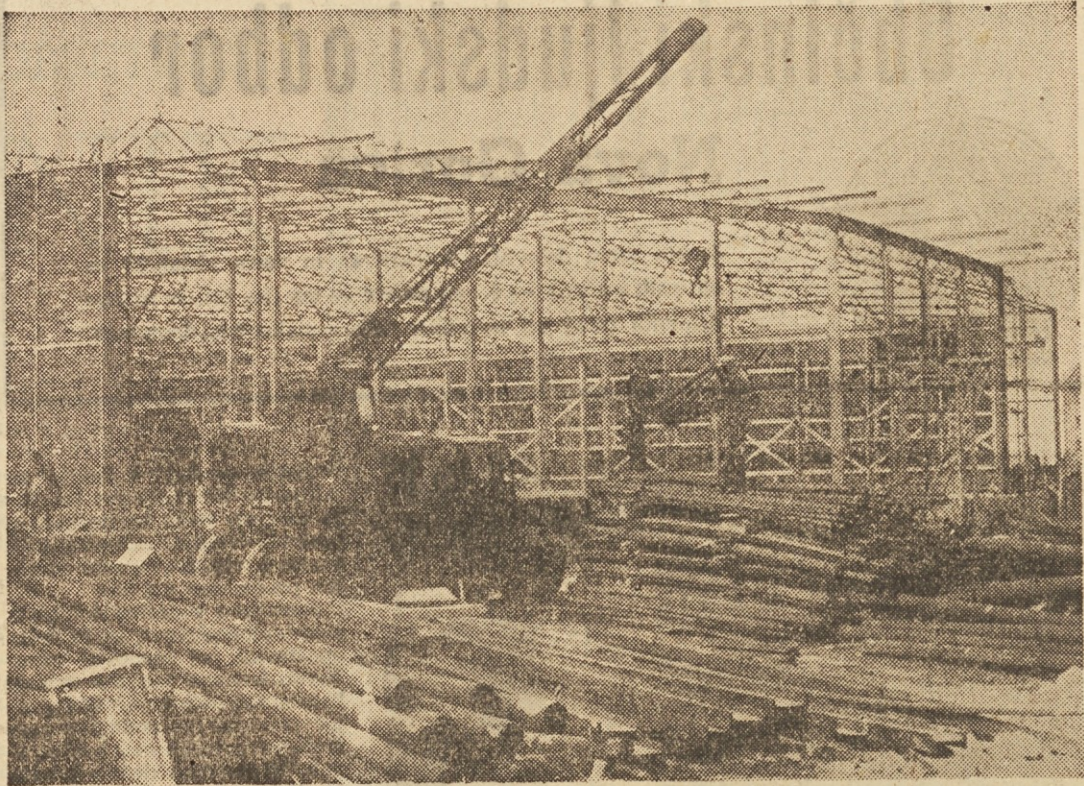
Na občinskem ljudskem odboru pa bi vedeli povedati, da podjetje sodeluje tudi s komuno bodisi pri komunalni graditvi, bodisi pri zdravstvu. Za potrebe komune prispeva tudi delovni kolektiv »KOVINOTEHNE« vedno svoj delež, ki mnogokrat ni majhen.

Od 300 članov delovnega kolektiva, kolikor jih zaposluje veletrgovina »KOVINOTEHNA« Celje jih je okoli 100 vključenih v razne komisije in s tem v družbeno upravljanje podjetja. Skupaj imajo kar 13 komisij: bilančno, za stanovanjska vprašanja, za izobraževanje, za nabavo in odpis osnovnih sredstev, za delovne odnose, za tehnično-higiensko zaščito in druge. Tako je dobra tretjina delovnega kolektiva neposredno odgovorna, da se delo v podjetju normalno razvija in uspešno rešuje naloge, ki jim jih je zaupala skupnost.

Ker je v podjetju zaposlena v velikem številu tudi ženska delovna sila — okrog 120 žena — je sindikalna podružnica ustanovila Društvo žena, katerega glavna naloga je skr-

beti za žene takrat, ko niso zaposlene. Pri tem se društvo posebno zanima za vzgojo otrok zaposlenih mater, nudijo jim pomoč v gospodinjstvu z izobraževalnimi tečaji ter z nasveti.

Ko bo delovni kolektiv »KOVINOTEHNE« prihodnje leto proslavljal 150-letnico svojega obstoja in ko bodo pregledali svoje dosedanje uspehe — leti ne bodo majhni. Odkar so prevzeli upravljanje podjetja v svoje roke, so že marsikaj popravili ter izboljšali. Pri tem pa niso postavljali na boljše temelje samo svojega podjetja, temveč so se gradili tudi sami, saj je s prizadevnostjo in učenjem kolektiva opravilo 57 članov kolektiva izpite za kvalificirane in visoko kvalificirane delavce.

Ko je bilo novo skladišče še v gradnji, so v podjetju razno blago že odpremljali z motornim dvigalom, ki je precej olajšalo naporno ročno delo

KOVINOTEHNA V CELJU POSVEČA VSO SKRIB VZGOJI KADROV

Družbeno upravljanje-šola novih odnosov

Pomembno vlogo pri tem ima tudi sindikalna organizacija

minar, ki se ga je povprečno udeležilo 30 članov. Teoretično znanje, ki so si ga pridobili posamezniki na seminarju, pa praktično uporabljajo pri svojem vsakdanjem delu in na sestankih.

Tako imajo v »KOVINOTEHNI« vsake tri mesece sestanek s celim delovnim kolektivom, na katerem razpravljajo o vseh aktualnih problemih v podjetju. Na takšnem sestanku se pogovorijo o novih predlogih za izboljšanje dela, prav tako pa tudi o nepravilnostih, če se zgodijo. Delavski svet najprej izdela tromesečno poročilo o svojem delu in delu podjetja. Izdela tudi nove predloge za gospodarjenje v podjetju. Ta poročila in predloge dobi potem vsak član kolektiva nekaj dni pred sestankom, tako da se na sestanku lahko temeljito pripravi in pove na njem svoje mnenje. Prav zaradi tega sestanki pri »KOVINOTEHNI« niso tihi — nasprotno: prav živahni so in se na njih temeljito pogovorijo o problematiki v podjetju. Šele po predlogih, ki jih da na teh sestankih delovni kolektiv, izdela delavski svet dokončne sklepe in po njih ukrepa. Po potrebi pa se sestajajo tudi večkrat.

Največ razprav je bilo doslej o izboljšanju pogojev — o izboljšanju mehanizacije. Še pred dvema letoma je bilo pri njih pravo »tlačansko« delo, saj so morali vsa bremena prenašati ročno. Zato so bile nesreče kaj pogostne. Zdaj je ta problem rešen z ureditvijo novih skladišč, ki so opremljena s sodobno mehanizacijo — z dvigali in žerjavi.

Da pa so lahko v tako kratkem času uredili in obnovili svoja skladišča, so bila potrebna velika finančna sredstva, ki jih je prispeval delovni kolektiv s tem, da se je odrekel vsaki delitvi dobička, dokler ni bilo podjetje v celoti mehanizirano.

Najbolj pogostna tema razprav na njihovih sestankih je tudi tarifni pravilnik, s katerim niso popolnoma zadovoljni. Težava je namreč v tem, da se nekatera delovna mesta ne dajo tako lahko oceniti po delovnem učinku. Zaradi tega še vedno ocenjujejo posamezna delovna mesta in iščejo osnovo za posamezne tarifyne postavke. Nekaj takšnih osnov so že našli: borba za zmanjšanje

marže, hitrejši iztovor vagonov, da ni treba plačevati prevelike ležarine. Dalje skrb, da se poškoduje ali razbije čim manj blaga pri iztovoru ali v skladišču. Za vsa ta ocenjevanja delovnih mest imajo posebno tarifno komisijo, ki obnem ugotavlja, po kakšnem ključu naj bi ocenili delovno storilnost posameznih ljudi in oddelkov ter kako bi jih pravilno nagradili. V pomoč tej komisiji pa je tudi analitik podjetja, ki ne samo, da pomaga ljudem pri njihovem delu z nasveti, temveč tudi ocenjuje njihovo delo in njihovo delovno mesto. Ta proces je zamuden, saj se ne da takoj oceniti nekega dela. Uspeh na posameznih delovnih mestih bo

viden šele ob koncu leta, ko bodo v podjetju zaključili letno bilanco. Takrat bodo lahko že ocenili posamezne delavce po njihovi storilnosti ali po tem, koliko izdatkov so prihranili podjetju ter kakšen je njihov doprinos k celotnemu uspehu podjetja.

S takšnim načinom dela so že dosegli v podjetju »KOVINOTEHNA«, da se je izboljšala ekspektivnost, da so razbitja in poškodbe blaga veliko manjša in da se je povečala tudi delovna storilnost v vseh oddelkih ne glede na to, če se da meriti s kakšnimi merili ali ne. To pa je bil tudi namen razprav na sestanku o tarifnem pravilniku.

DOBER KADER POL USPEHA

V »Kovinitehni« prireajo seminarje za delavce

Tega se pri »KOVINOTEHNI« zavedajo vsi, ki jim je uspeh podjetja ena glavnih nalog. Za vzgojo kadrov pa se še posebno zavzema tudi sindikalna podružnica. Na pobudo te podružnice so v podjetju ustanovili posebno komisijo za vzgojo kadrov in izvenšolsko izobraževanje. Ta komisija po potrebi in po predhodni izbiri pošilja posamezne člane delovnega kolektiva na razne ustrezne tečaje, seminarje in šole.

Prav tako komisija organizira v samem podjetju razna politična in gospodarska predavanja ter seminarje.

Tako so trije člani kolektiva uspešno zaključili šolo za družbeno in delavsko upravljanje v Teharjih, ki so iz istih tem, kot so jih imeli v šoli, organizirali potem v podjetju poseben seminar.

Posebej imajo v »KOVINOTEHNI« seminarje, oziroma tečaje, za prekvalifikacijo posameznikov.

meznih uslužbencev in delavcev. Na teh tečajih so delavci pridobili toliko potrebnega znanja, da so lahko položili izpite za višjo kvalifikacijo. Samo lani je uspešno opravilo izpit za visokokvalificirane delavce 7, za kvalificirane 19 in za polkvalificirane pa 31 članov njihovega kolektiva — skupno torej 57 ljudi, kar je vsekakor lep uspeh za njihovo podjetje.

Enako skrbijo tudi za kvalifikacijo invalidov, ki so s svojim učenjem ter znanjem lahko vzgled vsem ostalim članom kolektiva, saj so bili in so še najboljši.

V podjetju »KOVINOTEHNA« imajo tudi svoj lastni transport. Nič čudnega ni, da so prav zaradi tega organizirali še avtomoto krožek, v katerem potem opravljajo posamezniki izpite za motorna vozila. Za te izpite je še posebno veliko zanimanje med delovnim kolektivom.

Ker pa posluje podjetje tudi z inozemstvom, je mnogim uslužbencem kakor tudi delavcem potrebno znanje tujega jezika. Zategadelj so organizirali poseben tečaj za nemški jezik.

V jeseni pa nameravajo organizirati še tečaj za trgovsko korespondenco.

Razen izobraževanja svojih kadrov v podjetju pa skrbi »KOVINOTEHNA« tudi za kader, ki ga bo dobila od drugod. Da bi si pravočasno zagotovili — visokokvalificirani kader — štipendirajo 4 študente na ekonomski srednji šoli, 2 na ekonomski fakulteti in 2 na pravni fakulteti.

Podjetje »Kovinitehna« je prav gotovo med najstarejšimi podjetji v Celju. Zaradi tega so bile tudi naprave in skladišča zastarela. Zdaj so zgradili nova skladišča, ki so najsodobneje opremljena

Občinski ljudski odbor Nova Gorica

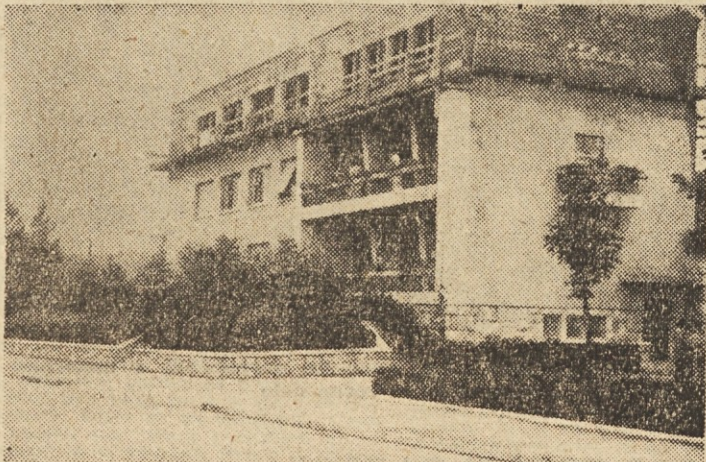
čestita vsem delovnim kolektivom in vsem občanom za občinski praznik — 9. september — ter jim želi še mnogo delovnih zmag pri izgradnji naše socialistične domovine!

Gospodarsko obrtne zbornice in sindikalna podružnica teh zbornic okraja Gorica

ČESTITAJO

VSEM SVOJIM ČLANOM IN DELOVNIM KOLEKTIVOM
OB 40. OBLETNICI KPJ IN ZA OBČINSKI PRAZNIK —
9. SEPTEMBER!

Vsako leto je vedno več prometa, zato je postalo upravno poslopje pretesno. Zdaj ga bodo nadzidali za eno nadstropje

Nova Gorica, septembra. — Deset let je komaj tega, kar je bilo ustanovljeno izvozno-uvozno podjetje »Primorje-export«. Osnova ga je polet 1949. leta tedanji Občinski ljudski odbor za Goriško v Postojni, da bi z jugoslovanske strani uveljavljalo tako imenovani goriški trgovinski sporazum.

Družba tudi »Primorje-exportu« zavoljo skromnih materialnih možnosti v kritičnem letu 1949 ni mogla dati dovolj sredstev, da bi podjetje lahko poslovalo brez težav. Dobilo je komaj 4 milijone dinarjev začetnega obratnega kredita in je bilo praktično brez najnujnejših osnovnih sredstev. Omenjamo, denimo, da so prve trgovinske pogodbe sklepali na izposojenih mizah in v dveh sobah neprimerne poslopja v Sempetru.

Tudi tedanji gospodarski sistem s togo racionirano delitvijo dobrin seveda ni mogel izpodbiti vplivati na izvoz v Italijo in upostavljanje trgovinskih odnosov s poslovnimi krogi onstran meje. Kolektiv je preostajalo le, da je odkupovala blago, ki je sodilo k izvenplanskim presežkom. Takšne okoliščine so tudi v novogoriškem podjetju omejevale različne poslovne pobude in mnoga prizadevanja tedaj niso mogla biti uresničena.

HITRO NARAŠČANJE BLAGOVNE IZMENJAVE

Goriški sporazum so podpisniki vsako leto dopolnjevali in njegova temeljna določila sproti prilagajali splošnemu na-

predku političnega sodelovanja in zunanje političnih odnosov med Jugoslavijo in Italijo in,

podjetja prodajo v Italijo za milijardo 500 milijonov lir blaga na leto, vsem ko italijanski poslovni ljudje razpolagajo z enako kvoto za plasman njihovih predmetov pri nas.

Sporazum v praksi določa le neko splošno smer, ki jo velja upoštevati pri blagovni izmenjavi. Izvozne oziroma uvozne liste sproti določajo, upoštevajoč trenutne gospodarske razmere in potrebe na obeh straneh. V sosednjo deželo prodaja »Primorje-export« predvsem potrebščine, ki sodijo v tradicionalno blagovno listo jugoslovanskega izvoza v Italijo. To so zlasti različni kmetijski pridelki, živina, perutnina, sir, maslo in drugi mlečni izdelki, presno in suho meso vseh vrst, dalje gradbeni les, drva za kurjavo, cement, opeka, salonični proizvodi in druge vrste gradbenih potrebščin, izdelki domače in umetne obrti (predvsem zna-

jon dinarjev; leto pozneje je poslovanje naglo naraslo in so zabeležili znatno večji izvoz v skupni vrednosti okoli 17 milijonov 500 tisoč dinarjev; 1951. leta je »Primorje-export« prodalo v Italijo že za približno 54 milijonov dinarjev blaga, hkrati pa je tedaj uvozilo prve kontigente iz sosednjega obmejnega področja v približni vrednosti 13 milijonov; obseg poslovanja se je leto pozneje tako razširil, da je izvoz dosegel vrednost okoli 149 milijonov, pa uvoz 169 milijonov, podjetje pa je z lastnim avtoparkom oziroma kamioni, ki jih najema od domačih avtoprevoznikov podjetij, začelo tisto leto opravljati prevoze za italijanske kupce. Za začetek je izšlo za prevozne usluge 5 milijonov 300 tisoč dinarjev.

Navajamo nadaljnjee podatke o finančni realizaciji »Primorje-exporta« v poznejšem ob-

Gornje podatke o finančni realizaciji menimo ponazoriti z nekaj najbolj zanimivimi podrobnostmi o fizičnem obsegu izvoza novogoriškega podjetja od oktobra 1949. leta do konca junija letos. — »Primorje-export« je prodalo v tem času kupcem v Italiji 223 tisoč ton drv za kurjavo, celuloze in raznega tehničnega lesa; dalje 4100 ton goveje živine, konj in mesa; 3591 ton jajc, perutnine in raznih kmetijskih pridelkov; 51 tisoč kubičnih metrov rezanega lesa listavcev in iglavcev; čipk in drugih izdelkov domače in umetne obrti za 650 milijonov dinarjev; dalje 220 tisoč ton opeke, cementa in drugega gradbenega materiala in podobno.

Ob lastnem industrijskem tiru v solkanski četrti Nove Gorice je zmeraj naloženo povprečno 30 tisoč prostorninskih metrov drv za kurjavo, pripravljenih za izvoz; kmetijske zadruge na Goriškem pa letos skladno z dogovorom med Gospodarsko poslovno zvezo v

ni dolini, ki je skupaj z opremo veljala okoli 34 milijonov dinarjev. Lani so prizidali potrebna skladišča in garaže in za to naložbo porabili nadaljnjih 13 milijonov dinarjev. V nekaj dneh bodo upravno poslopje povečali še za eno nadstropje in bo delo veljalo kakih 10 milijonov din.

Doslej so izključno z lastnimi sredstvi zgradili sedem družinskih stanovanj in dve garsonjeri v Novi Gorici. Letos gradi podjetje nadaljnja štiri družinska stanovanja v Novi Gorici in Sempetru.

BOGATA BILANCA OB JUBILEJU

Delovni kolektiv bo praznoval 9. septembra ob prazniku novogoriške občine deseto obletnico podpisa goriškega sporazuma o trgovinski izmenjavi med obmejnimi kraji ter slednjič desetletnico ustanovitve podjetja. Na svečanosti bo ves kolektiv, ki šteje zdaj 42 delavcev in uslužbencev, pred desetimi leti pa je začelo poslovanje vsega 7 ljudi.

Kolektiv izvozno-uvoznega podjetja »Primorje-export« v Novi Gorici proslavlja 9. september, praznik novogoriške občine in obenem jubilej podjetja, ki je bilo ustanovljeno pred desetimi leti, kmalu po podpisu goriškega sporazuma o blagovni izmenjavi med obmejnimi kraji na Primorskem. Zahvaljuje se vsem številnim poslovnim prijateljem v Italiji in v naši deželi za tako plodno sodelovanje doslej in jih vabi, da podjetju tudi v prihodnje ohranijo svojo naklonenost.

Opravljam vse zunanjetrgovinske posle z republiko Italijo. Naš telefon: Nova Gorica 07 ali Sempeter 12. Brzjavaj »Primorje-export«, Nova Gorica.

Porast obmejne blagovne izmenjave na Primorskem

ne idrijske čipke, ki jih vsako leto prodajo v Italijo za okoli 60 milijonov lir) in podobno.

V Italiji kupuje podjetje predvsem različne industrijske potrebščine, nadomestne dele za motorna vozila in razne stroje, tehnično opremo in druge izdelke, ki so neogibno potrebni našemu gospodarstvu in široki potrošnji, pa jih domača industrija še ne proizvaja oziroma so njene možnosti manjše od potreb in povpraševanja.

NAGLA RAST POSLOVANJA ZARADI VEČJIH MOŽNOSTI

Obseg poslovanja novogoriškega podjetja je v desetih letih zavoljo mnogih ugodnih činiteljev, zlasti naraščanja izvoznih možnosti dežele in ustreznega prilagajanja goriškega sporazuma, venomer naraščal.

Leta 1949, ko je bilo »Primorje-export« komaj osnovano in je bilo mnogo različnih težav, je podjetje izvozilo v sosednje obmejne kraje skromne količine blaga v skupni vrednosti vsega okoli poldrug mili-

dobju. — Leta 1953 je izvoz dosegel vrednost 441 milijonov, uvoz 614 milijonov, za opravljene prevozne usluge pa so prejeli 61 milijonov; naslednje leto je promet še narasel in je vrednost izvoza znašala 766 milijonov 500 tisoč dinarjev, uvoza 869 milijonov in prevoznih uslug 58 milijonov; v letu 1955 je »Primorje-export« izvozilo za 834 milijonov dinarjev, uvozilo za 790 milijonov in opravilo prevozov za 57 milijonov; naslednje leto je promet dosegel 926 milijonov pri izvozu, 834 pri uvozu, vtem ko so za opravljene prevoze prejeli kar 139 milijonov dinarjev; predlanskim je realizacija znašala že milijardo 165 milijonov od izvoza, nadaljnjo milijardo 587 milijonov od uvoza in 143 milijonov od prevozov.

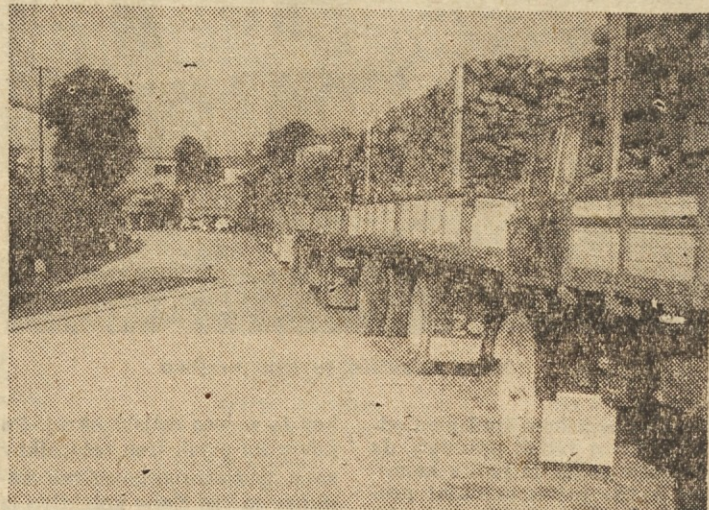
Lani je novogoriško podjetje prodalo v Italijo za milijardo 616 milijonov dinarjev jugoslovanskih dobrin, uvozilo za milijardo 222 milijonov dinarjev in končno opravilo prevoznih uslug za okoli 201 milijon dinarjev. Obseg poslov pa narašča vsako leto povprečno za 10 odstotkov. V letošnjem gospodarskem letu naj bi »Primorje-export« prodalo v sosednje obmejne kraje za milijardo 750 milijonov dinarjev blaga; uvoz bi dosegel vrednost okoli milijardo 450 milijonov, medtem ko naj bi podjetje opravilo prevoznih uslug za okoli 201 milijon dinarjev.

Novi Gorici in »Primorje-exportom«, pitajo dva tisoč glav goveje živine za prodajo v Italijo.

SKRB PODJETJA ZA POTREBE KOLEKTIVA IN KRAJEVNE SKUPNOSTI

Novogoriško podjetje je uspelo v zadnjih letih z nekaj smotrnimi investicijami občutno izboljšati delovne pogoje in življenjske razmere članov kolektiva in njihovih družin.

Pred petimi leti je podjetje zgradilo z lastnimi sredstvi moderno upravno poslopje v Rož-

Tovarnjaki, polni drv za kurjavo, čakajo, da odpeljejo tovar v Italijo

Delovni kolektiv

Tovarne pohišstva Nova Gorica

čestita za občinski praznik — 9. september — vsem svojim poslovnim tovarišem in vsemu prebivalstvu občine, z željo, da še vnaprej z uspešnim delom gradijo našo lepo domovino.

ČESTITAMO za krajevni praznik

RADEČE — 6. septembra

in se priporočamo vsem odjemalcem naših proizvodov za cenjena naročila!

TOVARNA LESENIH PET, LIGNOLIT TLAKA IN
LESNE GALANTERIJE

»PETA«

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

OB 9. OBLETNICI DELAVSKEGA
SAMOUPRAVLJANJA IN 40-LETNICI
KPJ

ČESTITA

Tovarna pletenin in konfekcije

»PIK«

Maribor — Meljska c. 56

VSEM SVOJIM ODJEMALCEM

TER NUDI:

MOŠKO PERILO • MOŠKO, ŽENSKO IN OTROŠKO TRIKOTAZO • MOŠKE, ŽENSKO IN OTROŠKE PLETENINE V NAJNOVEJŠIH VZORCIH

KOLEKTIVOM NUDIMO:

ŠIROKO IZBIRO VSEH VRST DELOVNIH IN ZASČITNIH OBLEK

V nakup priporočamo vse naše izdelke, ki so znani po kakovostni izdelavi, kvalitetnem materialu in konkurenčnih cenah.

TEKSTILNA TOVARNA V PREBOLDU OB 117. OBLETNICI DVOJNI PRAZNIK

V južnem delu Savinjske doline, pod spuščajočimi se pobočji hribov, je leta 1842 Tržičan Ulich na pobudo in ob kumovanju habsburškega kneza Johana ustanovil danes najstarejšo tekstilno tovarno na Balkanu. Tekstilno tovarno Prebold. Tovarna je nastala kot rezultat prodiranja meščanstva v postojanke takratne fevdalne oblasti. V prebolskem gradu, ki je znan že iz 14. stoletja, je bil takrat fevdalni upravni center s sodnijo. Kaj kmalu po ustanovitvi tekstilne tovarne leta 1849 je postal Prebold občina. Pokojni pisatelj Janko Kač je imenoval prebolsko tovarno v svojem romanu »Moloh«, ker so jo takratni njeni sovražniki iz vrst fevdalcev tudi tako imenovali. Toda tovarna je rasla in njen razvoj niso motili jezni pogledi grajskih gospodov, katerim je sajati dim mazal polt, ko so se sončile na velikem grajskem balkonu.

Mali kmetje v Preboldu so preraščali v prvi prebolski proletarijat. Nastala je generacija prebolskih predilcev in tkalcev. Namreč prvotno je bila predilnica vse do začetka prve svetovne vojne in šele nato tkalnica. Z letom 1934 je prišla v Prebold še češka firma »Cosmanos« z oplemenitilnico, ki je potem kupovala surovo blago od tkalnice Mautner, ga tiskala in kot zelo iskanega dajala na trg. Z nacionalizacijo leta 1945 je iz obeh podjetij nastalo eno, pod skupnim imenom »Tekstilna tovarna Prebold«. Tako je Prebold prek svoje tekstilne tovarne v teku stoletja postal iz male kmečke vasi — gospodarsko in kulturno močan center v Savinjski dolini.

Politično in kulturno prebujanje prebolskih delavcev ima svoj začetek že pred prvo svetovno vojno. S koncem prve svetovne vojne je tudi prebolske delavce zajel dih oktobrske revolucije. Začutili so, da se v svetu dogaja nekaj novega, velikega za delavski razred. Tako je že leta 1920 dobila takratna legalna lista Komunistične partije v tem kraju na skupščinskih volitvah 20 glasov. Pod političnim pritiskom starojugoslovanskih režimov se je v Preboldu pričelo razvijati močno opozicijsko gibanje delavcev, ki je našlo svoj pravi odraz pozneje v organizaciji ilegalne Komunistične partije, katere se je organizirala v Preboldu leta 1932. Na njeno pobudo se je v prebolski tovarni porajal razredni URS sindikat, ki je tudi vodil znano stavko tekstilnih delavcev leta 1936 za novo kolektivno pogodbo. V tej solidarnosti

stavki sicer prebolski delavci materialno niso mnogo pridobili, ker je bil plačni nivo v prebolski tovarni takrat na gornjem robu kolektivne pogodbe za tekstilno industrijo Slovenije. Vendar je v naših delavcih takrat nastajalo prepričanje, da sta ideja in enotnost najmočnejše orožje delavskega razreda za doseg svojih ciljev. V obdobju od leta 1937 do 1941 se je med prebolskimi delavci močno razmahnila na pobudo KP organizacija »Ljudska fronta«. Ustanovljeni sta bili društvi »Vzajemnost« in »Društvo kmečkih fantov in deklet«. Te organizacije so že takrat povezoval prebolske delavce in kmete v enotno politično akcijo proti namenom vladajočih režimov. Takratna oblast je čutila vplivno vlogo organizacije KP med delavci, zaradi tega je prebolske delavce takrat režim pošiljal v koncentracijsko taborišče Iva-

nica v Srbiji, kamor je takratni Cvetković-Mačkov režim izločil leta 1941 vse znane nasprotnike prodirajočega fašizma v Jugoslavijo, da bi lažje opravil svojo sramotno poslanstvo — podpis pristopa Jugoslavije k fašističnim silam. Marca leta 1941 so prebolski delavci ogorčeno protestirali proti sramotnemu paktu.

Aprila leta 1941 so prebolski delavci nasprotovali že takoj v prvih dneh, ko je hotel okupator z množičnimi izselitvami zastrašiti prebivalstvo, da bi ne vzplamenela iskra odpora. Toda seme upora je bilo posejano. Ustanovljene so bile organizacije OF, ustanovljena prva partizanska četa. Petkolonsko vodstvo podjetja je beležilo v svojih spiskih: »v gozdu; aretiran; interniran«. Stroji v tovarni so ostali brez delavcev — utihnili so, zgovornejši so postajale puške iz gozdov. Besneči teror okupatorja je vzel življenje 174 Preboldčanov, od tega nad 70 delavcem iz podjetja.

Po osvoboditvi so vračajoči se delavci iz NOV, zaporočeni in internaciji kmalu obnovili v puščeno tovarno in jo spravili v obratovanje. Obnovili so sindikalno organizacijo in počasi se je vračalo v podjetje normalno življenje, nov tempo dela, ustvarjali so se novi delovni odnosi, novi delovni pogoji. Dne 3. septembra 1950 je delovni kolektiv Tekstilne tovarne prevzel podjetje v svoje roke. Tako je postal 3. september praznik kolektiva, ki ga praznuje vsako leto. V času priprav na ta praznik so tekmovali v vseh disciplinah med posameznimi obrati. Na dan praznika dobe najboljši prehodni pokal. Prav tako na dan praznika kolektiva povabijo predstav-

Prebold, kjer stoji 117 let stara tekstilna tovarna

niki podjetja vse upokojece — stare delavce, da vidijo napredek v podjetju in da se povešajo na družabni prireditvi kolektiva skupno z vsemi nekdanjimi sodelavci, da se še vedno počutijo kot neločljivi člani našega kolektiva. Marsikateremu upokojevcu se ob obujanju spominov, kako je bilo nekoč, utrne solza. Pripovedujejo, da nekoč ni bilo tako kot je danes. Delati so morali do 14 ur, ni bilo socialne zaščite in bili so prepuščeni na milost in nemilost podjetniku.

Ob letošnji 117. obletnici obstoja podjetja lahko rečemo, da bo to leto za daljše obdobje povojnega razvoja — prelomno za naše podjetje. Izvršena so pripravljala dela za rekonstrukcijo oplemenitilnice in kotlarne. Z gradnjo prve faze predilnice z lastnimi sredstvi ustvarjamo pogoje, da postanemo kombinat.

To bo pomenilo večjo proizvodnjo za skupnost, kruh novim desetina delavcev in nove možnosti za nadaljnji razvoj. Zamisel za gradnjo lastne predilnice nam je narokoval položaj na tržišču že leta 1957. Ta nujnost je v letu 1959 postala stvarnost. Z lastnimi sredstvi bomo zgradili predilnico z zmogljivostjo do 5000 vreten, nato pa vložili elaborat za rekonstrukcijo in poizjavah merodajnih forumov — bomo dobili sredstva iz družbenih virov za gradnjo nadaljnjih 15.000 vreten.

Tako se od leta do leta bolj in bolj uresničuje zamisel slehernega našega delavca, da bo tudi naše podjetje postalo tehnično sodobno, da bo kos vsem nalogam sedanjosti in bo tako dana garancija za nadaljevanje svetle tradicije prebolskih predilcev in tkalcev tudi novemu pokolenju.

LJUBLJANA POTREBUJE VEČJO VELEBLAGOVNICO

Razširitev sedanje NA-MA

Dograditev novega trakta je predvidena za leto 1963

Problem povečanja prostorov v veleblagovnici Na-Ma pred Pošto je menda toliko star kot samo podjetje. Od ustanovitve te veleblagovnice pa do danes je promet v Na-Ma neprestano rasel. Tako je vrednost prometa od 607 milijonov din v letu 1953 porasla v letu 1958 na 1 milijardo 600 milijonov dinarjev. Letos pa bodo dosegli po predvidevanjih že 2 milijardi.

Ze te številke dovolj zgovorno pričajo, da je potreba za razširitev sedanjih prostorov Na-Ma res nujna.

Tudi za Ljubljano je končno čas, da se enkrat izvede modernizacija prodaje. Ves sedanji način strelbe je klasičen. Osnovna oznaka takšnega načina prodaje je v tem, da je blago ločeno od kupcev in da je prodaja odvisna predvsem od prodajalca. Modernizacija pa bi pomenila povečanje vloge kupca pri izbiri blaga in razbremenitev prodajalca, s tem pa tudi racionalizacijo same prodaje. Vsa naša trgov-

na še vedno boleha za tem, da prodajno blago vskladišče, namesto, da bi ga izlagala. Izrazito takšen primer je prav pri Na-Ma, kjer so prodajni pult narejeni tako, da sploh ne morejo sprejemati blaga.

Razen tega pa namerava Na-Ma zaradi svoje univerzalnosti, kakor tudi zaradi zadovoljitve potrošnika, razširiti asortiment sedanjih izdelkov in uvesti nove branže, za katere imajo že registracijo in ki so za univerzalnost trgovske hiše nujne.

Prav vsi prodajni pult v sedanjih prostorih so potrebni prostorske razširitve. Tako bi se moral oddelek železnine nujno povečati vsaj za trikrat ter bi ga bilo treba razdeliti na oddelek za posodo in ročne gospodinjske pripomočke, oddelek za porcelan in steklenino ter na oddelek za električne gospodinjske aparate in končno še na radio oddelek.

Cevlje prodajajo pri Na-Ma popolnoma v nemogočem am-

bientu. Kolesa prodajajo na majhnem prostoru in bi potrebovali vsaj petkrat večji prostor, da bi mogli ta promet opraviti na kulturn način. Pohištvo je poseben problem. Danes prodajajo pohištvo pri Na-Ma predvsem malemu človeku, ki pa pohištva zaradi pomanjkanja prostorov sploh ne more videti. Tudi oddelek otroške konfekcije je kaj žalosten in je nemogoče razložiti ter prodajati vse tisto, kar otrok potrebuje. Manufakturni oddelek je treba predvsem modernizirati, kar pomeni: postaviti blago kupcu v neposredno izbiro. S tem bi se močno razbremenile tudi prodajalke, ker jim ne bi bilo treba več dvigati in prenašati težkih bal blaga.

Idejni načrt za gradnjo nove Na-Ma je že narejen, vendar pa še ni dokončno predskutiran in se tako še ni pristopilo k izdelavi glavnih načrtov. Ker pa tudi urbanistični načrti našega mesta predvidevajo ureditev Titove ulice od Na-Ma do Trga revolucije, bodo verjetno začeli s podiranjem sedanjih stavb na tem prostoru že drugo jesen ali zimo. Spomladi naslednjega leta pa bodo verjetno začeli s postavljanjem temeljev nove bodoče moderne veleblagovnice, ki bo predvidoma dograjena do 1963. leta. Nova veleblagovnica bo zavzemala toliko prostora, kot ga zavzema 40 do 45 normalnih trgovin. V novih prostorih bodo uvedli tudi nov način prodaje blaga po sistemu samoizbiro kupcev. Kupci bo imel razloženo blago po pultih in na takšnih mestih, da bo blago lahko sam izbral ter ocenil in ga potem kupil. O prednosti takšne trgovine menda ni treba govoriti, saj je takšna prodaja kulturnejša in veliko hitrejša.

GRADBENO PODJETJE INGRAD V CELJU OSVAJA NOV NAČIN DELA

Industrijski način gradnje

Velik zbor delovnega kolektiva v Loki pri Mozirju

Gradbeno podjetje »Ingrad« iz Celja, ki zaposluje zdaj okoli 2300 ljudi, je nastalo po združitvi štirih gradbenih in enega obrtnega podjetja. Združila so se podjetja Beton, Gra-

V sami organizaciji podjetja se je poleg organiziranih sektorjev, specializiranih obratov in obratov za izvrševanje zaključnih del (obrtni) pokazalo kot nujno ustanoviti poseben

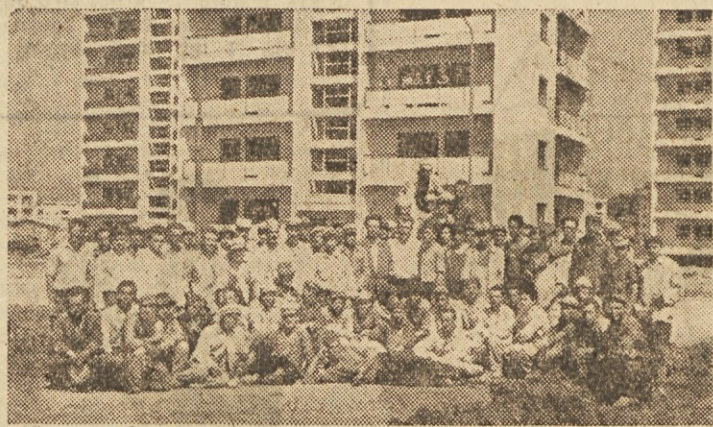
nih organov pa bo ukrenilo vse, da bo mogoče mehanizacijo še izboljšati in nabaviti novo.

Z nabavo novih strojev se bo izboljšala predvsem izdelava gradbenega materiala in polizdelkov.

V glavnem so že pristopili k osvajanju posameznih novih metod dela. Ustanovljeni specializirani obrati so že v poskusni fazi. Ko pa se bodo začela nova dela, bodo ti obrati prišli do pravega dela in se bodo številčno ojačali.

O organizaciji dela pri podjetju »Ingrad« bi lahko še mnogo povedali. Lahko bi povedali o skrbi, ki jo posvečajo za vzgojo svojih kadrov. Podjetje, ki je bilo ustanovljeno šele letos januarja, bo pokazalo svoje uspehe v celoti lahko šele ob koncu leta.

Ker je podjetje »Ingrad« združeno iz petih različnih podjetij, se ljudje, ki delajo zdaj skupno, še ne poznajo dovolj dobro med sabo. Zato je vodstvo podjetja sklenilo, da bo 6. septembra organiziralo zbor vsega kolektiva v Loki pri Mozirju, kjer bodo obenem počastili 40. obletnico KPJ in SKOJ. Predvidevajo, da se bo tam zbralo okrog 1700 članov delovnega kolektiva. Proti Mozirju bodo ta dan vozile cele kolone avtomobilov iz vseh tistih krajev, kjer ima podjetje »Ingrad« svoje obrate. Iz Celja pa bo krenila na pot kolona kolesarjev. Dramska skupina »Ingrada« bo takrat na svečanosti prikazala igr »Raztrganici«. Ta dan bodo v Mozirju tudi razna športna tekmovanja: nogomet, streljanje, vlečenje vrvi itd. Po svečanem delu pa bodo ljudje med sabo pogovorili o posameznih težavah in o nalogah, ki jih čakajo pri novem podjetju.

ditelj, Stavbenik, Savingrad in Cementnine. Namen novega podjetja je predvsem, da posluje na teritoriji okraja in da izvršuje vse gradbene naloge na tem področju.

Prav zato je zelo važna naloga novega podjetja; tesno sodelovanje z oblastnimi organi in s komunami, ki jih bo treba zainteresirati za sodelovanje in skupno reševanje vseh problemov gradbeništva.

Zelo važna naloga je tudi tesno sodelovanje s projektanti na skupnem osvajanju modernih principov, tipizacije, standardizacije in uvajanja novih materialov v gradbeništvo.

Kot tretji faktor pa je skupni investitor ali biro za stanovanjsko izgradnjo.

V smeri tipizacije bo opravil »Ingrad« v letošnjem letu pionirsko delo s sodelovanjem Zavoda za stanovanjsko izgradnjo. Osvojitvi so nekatere standardne elemente kot so okna, vrata, stopnice, police, ograje, žlebovi itd.

obrat za remontna dela (adaptacije). Organizacija tega obrata v Celju je že v teku in so tudi že prevzeta prva dela za ta obrat. Remontni obrat bo vršil usluge povsod tam, kjer nastopajo manjša nujna dela za potrebe trgovin, gostinstva, raznih ustanov in tudi za privatne hiše.

Glavni principi gradbenega podjetja »Ingrad« so naslednji: preiti v glavnem na gradnjo po industrijskem načinu, uvesti interno specializacijo povsod tam, kjer je to mogoče,

z izpopolnjeno mehanizacijo hitreje graditi,

z isto ali manj delovne sile doseči večji uspeh,

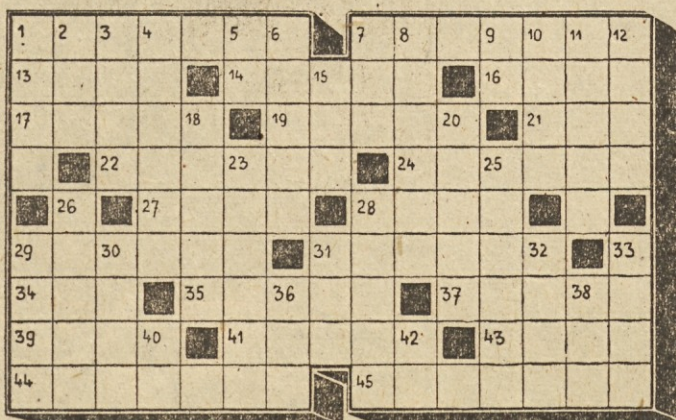
v stalnih obratih uvesti serijsko proizvodnjo,

postopoma preiti na zniževanje cen in

ustvariti boljše delovne pogoje ter skrbeti za boljši standard članov kolektiva.

Podjetje se postopoma že mehanizira, s pomočjo oblast-

Za razvedrilo in kratek čas

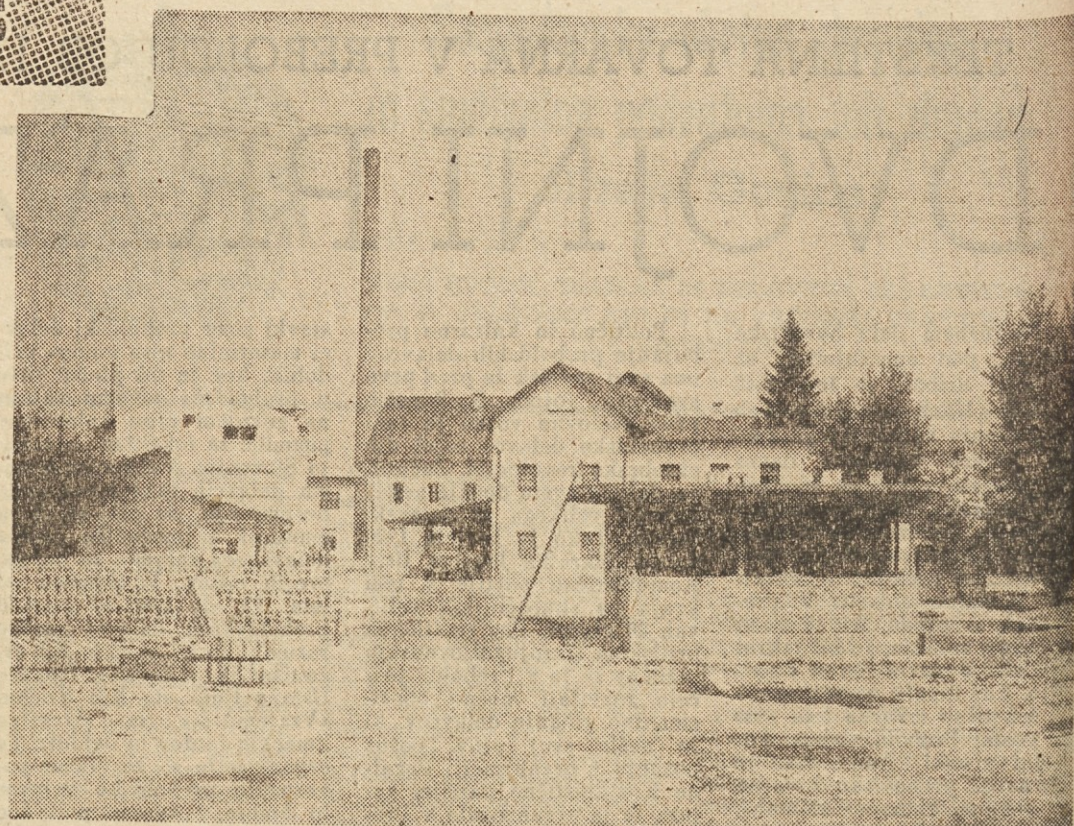
KRIZANKA STEV. 29

Vodoravno: 1. nema, brez-pomembna oseba pri igri, 7. ena naših narodnih manjšin na jugu države, 13. lesena gospodarska poslopja, 14. kost v korenju našega nosu, 16. pohod, 17. kosi

gradbene snovi, 19. bližnja sorodnica, 21. preprosta jed iz moke, 22. redek kemični element, ki se po njem imenuje cela skupina redkih kemičnih prvin, 24. azijska država, 27. vodno vozilo, 28. prileten, ne mlad, 29. velika lese-na posoda, 31. nespremenljiv, 34. vrtna hišica, 35. borišče, 37. drob-

ci lesa, 39. del telesa, 41. davni prebivalci na naših tleh, 43. gora z znanim samostanom v severni Grčiji, 44. rastline v gozdu, 45. dolgi, ozki konci blaga.

Navpično: 1. steber, 2. težko orožje, 3. poziv, klic, 4. športniki, ki gojijo posebno atletsko disciplino, 5. enaka soglasnika, 6. mitološki velikan, 7. uradni spis, 8. vrsta vrbe, 9. kemični simbol za prvine američij, 10. maselja, 11. staro grško mesto, ki ga je opeval Homer, 12. potok v vintgarju blizu Ljubljane, 15. barva kože (fon.), 18. osnovni sestavni del, 20. letopis, 23. talni načrt kakšne zgradbe, 25. iz enega samega debla iztesan čoln, 26. mesto v Črnogorskem Primorju, 28. začetek teka, 29. pripadnik malo-azijskega plemena, 30. kanal, ki vodi vodo na mlinsko kolo, 31. sanje, 32. izraz pri tehtanju, 33. velike divje mačke, 36. okrajšano žensko ime, 38. del rudnika, 40. začetnici imena in priimka znanstvenika, ki se po njem imenuje enota za električno napetost, 42. kemični simbol žlahtne, platini podobne kovine;

NAŠA NAGRADNA UGANKA

Za reševalce naših nagradnih ugank današnji posnetek nemara ne bo pretirno oreh. Slika kaže enega izmed obratov podjetja kemične stroke, ki je po reorganizaciji prevzelo tudi novo ime. Tovarna stoji v industrijsko razviti občini na Gorenjskem. Odgovorite nam:

- Kako se imenuje tovarna, kako je nastala in kje stoji?
- Zakaj so se odločili za reorganizacijo? (O tem smo pisali v eni prejšnjih števil našega lista!)

• Kaj izdelujejo v tej tovarni?

Rešitve s kuponom nam pošljite najkasneje do prihodnjega četrta, 10. septembra, na naslov našega uredništva, Ljubljana, Kopitarjeva 2-IV. Na pisemski ovitek ne pozabite napisati »NAGRADNA SLIKOVNA UGANKA«.

Med reševalci, ki nam bodo pravočasno poslali popolne in pravilne odgovore, bo žreb izbral enega, ki bo prejel nagrado v znesku:

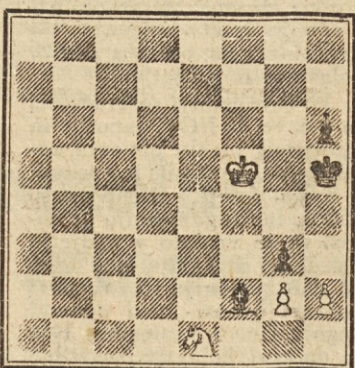
5000 DINARJEV

Na našo zadnjo slikovno uganko smo prejeli prav vse pravilne rešitve! To dokazuje, da je tovarna, katere posnetek smo objavili, med našimi ljudmi res dobro znana. Izmed mnogih rešitev je žreb izbral odgovor JOŽETA HODOMALA iz Tovarne filca v Mengšu. Nagrado 5000 dinarjev mu bomo poslali po pošti.

Pravilen odgovor se glasi: Tovarna »Sora« stoji v Medvodah pri Ljubljani. Poglavitni izdelek tega podjetja so ohišja za radijske sprejemnike.

Kombinirajmo

STEV. 32

Beli na potezi dobi

Beli: Kf5, Se1, Pg2, h2 (4); Črni: Kh5, Lf2, Pg3, h6 (4).

Tretje turške krogle sicer ni bilo več, zato pa je general postavil vprašanje: »Kaj bi bilo, če bi prva krogla namesto skakača odnesla vašo trdnjavo?« Odgovor je bil takoj pri roki: »Tedad bi vas matiral v šestih potezih!« To je beli na deski tudi takoj pokazal. Poiščite še vi konec te zanimive zgodovinske šahovske anekdote.

RESITEV KRIZANKA IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. pljusk, 6. kitara, 11. re, 12. poledica, 15. ud, 16. Oto, 18. kateta, 19. ime, 20. dota, 22. sila, 23. plan, 24. Ant, 25. ki, 26. tri, 27. Sava, 29. pero, 31. trik, 34. uta, 35. tetive, 37. iva, 38. ro, 39. naga-jati, 41. A(lessandro) V(olta), 42. alpaka, 43. laguna.

KUPON 29

Rešitev štev. 32: 1. S3 Lel, 2. S3 Lel, 3. S3 Lel, 4. S3 Lel, 5. S3 Lel, 6. S3 Lel, 7. S3 Lel, 8. S3 Lel, 9. S3 Lel, 10. S3 Lel, 11. S3 Lel, 12. S3 Lel, 13. S3 Lel, 14. S3 Lel, 15. S3 Lel, 16. S3 Lel, 17. S3 Lel, 18. S3 Lel, 19. S3 Lel, 20. S3 Lel, 21. S3 Lel, 22. S3 Lel, 23. S3 Lel, 24. S3 Lel, 25. S3 Lel, 26. S3 Lel, 27. S3 Lel, 28. S3 Lel, 29. S3 Lel, 30. S3 Lel, 31. S3 Lel, 32. S3 Lel, 33. S3 Lel, 34. S3 Lel, 35. S3 Lel, 36. S3 Lel, 37. S3 Lel, 38. S3 Lel, 39. S3 Lel, 40. S3 Lel, 41. S3 Lel, 42. S3 Lel, 43. S3 Lel, 44. S3 Lel, 45. S3 Lel.

Tudi to je mogoče!

Da se tudi v pečici štedilnika lahko izvalijo piščanci, je dokazal Dušan Nakič iz Bujanovca. Kokli je nasadil 13 jajc, toda nekaj dni prej, ko naj bi se ti piščanci izlegli, je kokoš poginila. Nakič ni dosti razmišljal. Jajca je zavil v krpe, zložil v pekač in le-ta postavil v zmerno toplo pečico. Seveda so tiste dni na njegovem domu nepretrgoma kurili. Trud ni bil zaman.

Dober strelec

Na podvezni nogometni tekmi med Granitom iz Kaloševica in Borcem iz Jelaha (okraj Doboj), so gledalci zares prišli na svoj račun. Videli so kar enajst golov (zmagal je Granit z 8:3), toda to naposled ne bi bilo nič posebnega. Vseh osem golov, tudi to je redkost, je za zmagovito moštvo dosegel Jure Androvič z

— glav! Seveda je odlični strelec med občinstvom in igralci vzbudil splošno navdušenje in priznanje.

Zemljepis v avtobusu

Avtomobilska cesta od Skopja do Ohrida je nekaj ur dnevno zaprta za vsak promet, ker tako terjajo gradbena dela za novo hidrocentralo na Črnem Drimu. Avtobusna podjetja so zato morala spremeniti vozne ređe. Da pa potniki ne bi samo čakali, ampak bi razen Skopja spoznali še kak drug kraj v Makedoniji, je ohridsko avtobusno podjetje Galeb uvedlo zanimivo novost. V urah, ki bi minile med čakanjem, se potniki odpeljejo na krožno avtobusno pot v okolico Skopja. Med »zemljepisno uro« v avtobusu si ogledajo Skopje, Tetovo, Gostivar, Mavrovsko jezero, so-teski Radike in Črnega Drima ter še samostan sv. Jovana Bihorskega. Ni kaj, vredno posne-manja, pa najsi bodo prilike ka-kršne koli že.

Izreden ulov

Pred kratkim je imel ribič Stanko Kireti iz hrvatske Kostanjevice nenavadno srečo. Ujel je na običajni trnek kar 19 kg težkega soma. Pravijo, da tako velike ribe v Uni še ni nihče ujel. Stanko pravi, da je malo manjkalo, da mu riba ni ušla. Pri vlačanju soma na suho mu je pomagal celo njegov zvesti pes Arap.

Dober jedec

Ni dolgo tega, ko je Boris Sofrevski iz Radiovca pri Tetovu s sosedi sklenil nenavadno, pa tudi nevarno stavo. Dogovorili so se, da bo za 3000 dinarjev pojedel 50 trdo kuhanih jajc! Boris je na splošno presenečenje pospravil 46 jajc. Takrat so prvotno stavo dopolnili. Sofrevski, ki je — mimogrede povedano — priznan sladokusec, naj bi preostala štiri jajca pojedel z lupi-no vred! Za to bi mu dali še ti-soč dinarjev. Boris je tudi tedaj udaril v roke in stavo izpolnil. Sosedom kajpak ni kazalo drugega, kot da so zbrali denar in nagrado izplačali. Slovo od požrešnega sosedu je bilo malce škodoželjno. Toda zadnji se je vseeno smejal Boris. Čeprav je pojedel toliko jajc, jo je odnesel brez vsakih želodčnih težav!

Slavolok zmage na Korčuli

V čast Leonardu Focolli, ki je 1570 leta premagal turško lad-jevje, so še tedaj na Korčuli po-stavili velik slavolok zmage. Za-nimivo je, da spomenik na Kor-čuli ni marsičem spominja na zna-meniti Arc D'Triomphe v Pa-rizu.

Tukaj kraljuje природа

Doslej še niso uspeli razja-sniti pojava, ki preseneča mnoge šoferje, kadar se z avtomobilom ali motorjem pripeljejo do dol-ine, ki se po njej cesta spušča do samostana Sv. Nauma ob Ohridskem jezeru. Približno na dve sto metrov dolgem cestnem odseku motorji namreč enostan-no »ugasnejo«. Sodijo, da so na tem kraju ležišča raznih rud, ki ustvarjajo zelo močno magnetno polje.

Vreden svoje teže

Na Ohridskem jezeru živi pol-nor, ki je mimo drugega tudi velik požeruh. Tako lahko požori ribo, ki je prav toliko težka kot on sam. Za odraslega ptiča, ki je črno operjen, sicer pa zelo po-doben domači raci, so kilogram težke ribe ali do 100 cm dolga jegulje prava poslastica. Po vsa-kem večjem »zalogažu« nor po-čiva najmanj dve uri, potem pa ga njegov večno lačni želodec spet požene na lov.

Pivo samo za spremembo

Na dvorišču pivovarne »Beo-grad« v Nišu so postavili precej nevsakdanji vodnjak. Namesto iz-točne pipe so na betonski pod-stavek vzdicali kar — pivski so-dček. V aprilu prihodnjega leta, ko bodo proslavili obletnico ob-stoja podjetja, pa bo iz sodčka — čeprav samo za spremembo — venderle priteklo pivo.

NAJFINEJŠE ŽENSKÉ NOGAVICE

iz creppe
nylona,
aylona in
perlona

IMENI

ZDENKA
MILENA
SLAVICA
MOJCA
BOJANA
JELKA
SONJA in
POLONCA

Pazite na
naš zaščitni
znak!

Tovarna nogavic in drobne
konfekcije Polzela

ŠEF

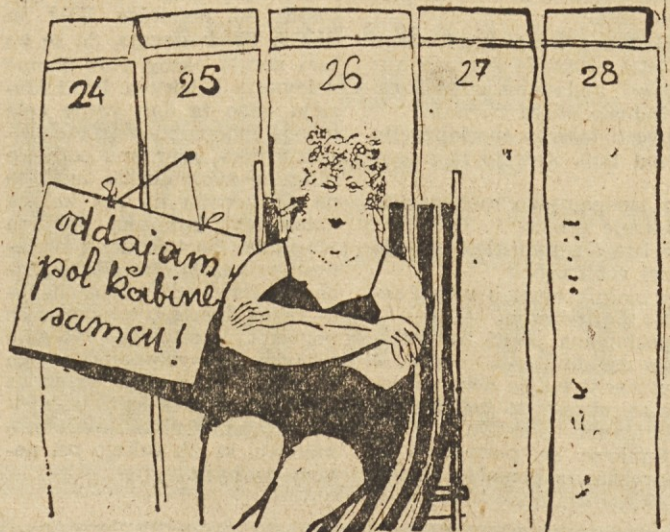

BREZ BESED

ZACETEK ŠOLSKEGA LETA IN DOBRA LETINA

— Veš, sosed, sina sem vpisal v tretji b, žito pa smo shranili v petem c!

BREZ BESED

»AVTOŠTOPAR«

— Prišel sem se vam še enkrat zahvaliti, ker me zadnjič niste hoteli vzeti v svoj avto!

DIREKTOR SE UTAPLJA

— Ne, ne! Nimam zaupanja v mlade kadre.